

# B I D R A G

TILL

## SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

### SKARABORGS LÄN.

#### 1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Skaraborgs län, som innefattar norra delen af landskapet Västergötland, har icke under femårsperioden 1896—1900 undergått någon förändring till sina *gränser*. I fråga härom återopas således hvad i föregående berättelser finnes omförmäldt. Här tillåter sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande upprepa, att länets sydligaste punkt är vid 57° 48' nordlig bredd på gränsen till Mo härad i Jönköpings län och att nordligaste punkten är vid 59° 1', der Gullspångselfven utfaller i Venern. Längst i öster sträcker sig länet till 32° 22' östlig längd från Ferro, hvilken punkt är der länet vid Vetterns strand möter Nerike. Den vestligaste punkten är vid foten af Halleberg under 30° 6' östlig längd från Ferro.

Genom kungl. kungörelsen den 31 maj 1878 förordnades, att, oberoende af den inom Sverige för hvarje särskild ords meridian gällande medelsoltid, från och med år 1879 skulle såväl i rättsligt som i borgerligt hänseende *tiden* för alla orter inom riket beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms observatorii meridian. Denna bestämmelse blef genom kungl. kungörelsen den 16 juni 1899 i så måtto ändrad, att från och med år 1900 tiden för alla orter inom riket skall beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som i tid räknadt är belägen på en timmes östligt afstånd från meridianen

för det engelska centralobservatorium i Greenwich eller tolf minuters och fjorton sekunders vestligt afstånd från meridianen för Stockholms observatorium. Oaktadt denna ändring är hela länet fortfarande beläget vester om medelmeridianen. Medelsoltiden för hvarje ort inom länet är således äfven fortfarande senare än den gemensamma borgerliga tiden, men tidsskilnaden är numera fjorton sekunder mindre än förut. I jemna minuter räknad, utgör dock denna skilnad fortfarande minst en minut, för den östligaste, och högst tio minuter, för den vestligaste punkten.

Länets *ytvidd*, som i senaste berättelsen uppgafs vara 8,479.6 kvadratkilometer eller 84.796 kvadratnymil, utgör enligt sista tillgängliga uppgift rätteligen 8,480.37 kvadratkilometer eller 84.8037 kvadratnymil. Häraf belöpa å fastland samt öar, holmar och skär uti smärre insjöar 79.0896 kvadratnymil, å öar, holmar och skär i Venern och Vettern 1.66 kvadratnymil samt å insjöar och vattendrag 4.0541 kvadratnymil. Beträffande ytviddens fördelning emellan länets härad och städer återopas de i föregående berättelser lemnade uppgifter. Sjön Venerns ytvidd utgör 55.6822 kvadratnymil och Vetterns 18.9852 kvadratnymil. Huru stor del af dessa sjöar bör anses tillhöra Skaraborgs län, kan ej heller nu med visshet uppgifvas.

*Städerna* inom länet äro desamma som förut, sex till antalet. I Mariestad, Sköfde och Falköping är magistraten samt i

## INLEDNING

### TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.**

**Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.**

**Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.**

**Berättelserna består av två avdelningar.**

**Första avdelning består av följande rubriker:**

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

**Andra avdelning är en tabellbilaga.**

**Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.**

#### **Föregångare:**

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

## Innehållsförteckning.

	Sid.
<b>Underdånig berättelse</b> .....	1-38.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
Tab. A. Fångantalet vid länsfängelset i Mariestad åren 1896-1900....	4.
3. Näringar.....	9.
Tab. B. Skaraborgs läns hushållningssällskaps tillgångar, inkomster och utgifter åren 1896-1900.....	13.
Tab. C. Af statens landtbruksingeniör uppgjorda arbetsplaner inom Skaraborgs län åren 1896-1900.....	15.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	19.
Tab. D. Antal bränvinsförsäljningsställen, försäljningsafgifterna och deras fördelning.....	25.
5. Kameralförhållanden.....	26.
Tab. E. Exekutivt försålda fastigheter i Skaraborgs län åren 1896-1900.....	27.
6. Politi.....	28.
Tab. F. Veterinärinrättningens i Skara verksamhet åren 1896-1900....	30.
Tab. G. Slöjdskolornas i Skaraborgs län verksamhet år 1900.....	30.
Tab. H. Öfversigt af Skaraborgs läns enskilda banks ställning vid slutet af åren 1896-1900.....	33.
Tab. I. Lasaretten och kurhusen i Mariestad, Lidköping och Falköping åren 1896-1900.....	35.
<b>Tabellbilagor</b> .....	39-61.
Tab. 1. Folkmängden i Skaraborgs län åren 1896-1900.....	39.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Skaraborgs län åren 1896-1900.....	40.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Skaraborgs län år 1900.....	41.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Skaraborgs län år 1900.....	42.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Skaraborgs län år 1900.....	42.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande makters undersåtar, i Skaraborgs län år 1900.....	44.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionanstalter, sjukkassor och dermed jämförliga inrättningar i Skaraborgs län år 1900.....	45.



# B I D R A G

TILL

## SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

### SKARABORGS LÄN.

#### 1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet i allmänhet.

Skaraborgs län, som innefattar norra delen af landskapet Västergötland, har icke under femårsperioden 1896—1900 undergått någon förändring till sina *gränser*. I fråga härom återopas således hvad i föregående berättelser finnes omförmäldt. Här tillåter sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande upprepa, att länets sydligaste punkt är vid 57° 48' nordlig bredd på gränsen till Mo härad i Jönköpings län och att nordligaste punkten är vid 59° 1', der Gullspångselfven utfaller i Venern. Längst i öster sträcker sig länet till 32° 22' östlig längd från Ferro, hvilken punkt är der länet vid Vetterns strand möter Nerike. Den vestligaste punkten är vid foten af Halleberg under 30° 6' östlig längd från Ferro.

Genom kungl. kungörelsen den 31 maj 1878 förordnades, att, oberoende af den inom Sverige för hvarje särskild ords meridian gällande medelsoltid, från och med år 1879 skulle såväl i rättsligt som i borgerligt hänseende *tiden* för alla orter inom riket beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms observatorii meridian. Denna bestämmelse blef genom kungl. kungörelsen den 16 juni 1899 i så måtto ändrad, att från och med år 1900 tiden för alla orter inom riket skall beräknas lika med medelsoltiden för den meridian, som i tid räknadt är belägen på en timmes östligt afstånd från meridianen

för det engelska centralobservatorium i Greenwich eller tolf minuters och fjorton sekunders vestligt afstånd från meridianen för Stockholms observatorium. Oaktadt denna ändring är hela länet fortfarande beläget vester om medelmeridianen. Medelsoltiden för hvarje ort inom länet är således äfven fortfarande senare än den gemensamma borgerliga tiden, men tidsskilnaden är numera fjorton sekunder mindre än förut. I jemna minuter räknad, utgör dock denna skilnad fortfarande minst en minut, för den östligaste, och högst tio minuter, för den vestligaste punkten.

Länets *ytvidd*, som i senaste berättelsen uppgafs vara 8,479.6 kvadratkilometer eller 84.796 kvadratnymil, utgör enligt sista tillgängliga uppgift rätteligen 8,480.37 kvadratkilometer eller 84.8037 kvadratnymil. Häraf belöpa å fastland samt öar, holmar och skär uti smärre insjöar 79.0896 kvadratnymil, å öar, holmar och skär i Venern och Vettern 1.66 kvadratnymil samt å insjöar och vattendrag 4.0541 kvadratnymil. Beträffande ytviddens fördelning emellan länets härad och städer återopas de i föregående berättelser lemnade uppgifter. Sjön Venerns ytvidd utgör 55.6822 kvadratnymil och Vetterns 18.9852 kvadratnymil. Huru stor del af dessa sjöar bör anses tillhöra Skaraborgs län, kan ej heller nu med visshet uppgifvas.

*Städerna* inom länet äro desamma som förut, sex till antalet. I Mariestad, Sköfde och Falköping är magistraten samt i

Skara, Lidköping och Hjo borgmästaren öfverexekutor. Lidköping är fortfarande den enda af dessa städer, som har stapelstads- samt nederlags- och transitupplagsrätt.

*Domsagornas* antal är äfven oförändradt och utgör sju. Af dessa domsagor är Norra Vadsbo delad i två tingslag, Hasselrörs med tingsställe i Hasselrör och Hofva med tingsställe i Hofva. Södra Vadsbo domsaga utgör ett tingslag med tingsställe i Moholm. Gudhems och Kåkindes härads domsaga är delad i två tingslag, sammanfallande med häradena och med tingsställe för Gudhems härad i Stenstorp samt för Kåkindes härad i Versås. Vartofta och Frökinds härads domsaga är delad i tre efter tingsställena benämnda tingslag, nämligen Dimbo, Slättängs och Leaby tingslag. Skånings, Vilske och Valle härads domsaga är likaledes delad i tre tingslag, sammanfallande med häradena samt med tingsställe för Skånings härad i Skara, för Vilske härad i Sörby och för Valle härad i Skärf. Enligt hvad redan i senaste berättelsen omförmälts, utgör Åse, Viste, Barne och Laske härads domsaga från och med år 1897 ett tingslag med tingsställe i Vara köping. Kållands, Kinnefjerdings och Kinne härads domsaga är fortfarande delad i tre tingslag, sammanfallande med häradena samt med tingsställe för Kållands härad i Örslösa, för Kinnefjerdings härad i Kållängen och för Kinne härad i Enebacken. Men Kungl. Maj:t har genom nådigt bref den 28 september 1900 förordnat, att denna domsaga skall utgöra ett tingslag med tingsställe i Lidköping, hvarvid Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fått sig ålagdt att, sedan nödiga förberedande åtgärder blifvit vidtagna, inkomma med underdånigt yttrande i fråga om tiden, då den beslutade regleringen kan träda i verket. I anledning häraf hafva särskilda sammanträden med de tingshusbyggnadsskyldige hållits inför Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 15 december 1900 och den 29 sistlidne augusti, hvarvid beslut fattats i fråga om förvärfvande af nödig byggnadstomt samt uppförande af tingshus.

I administrativt hänseende är länet fortfarande indeladt i sju *fögderier*, hvilka sammanfalla med domsagorna och benämnas Norra Vadsbo, Södra Vadsbo, Sköfde, Vartofta, Skara, Barne och Lidköpings fögderi, samt tjugusju *länsmansdistrikt*, hvaraf fem tillhöra Vartofta, fyra hvarje af Södra Vadsbo, Sköfde, Skara, Barne och Lidköpings fögderier och två Norra Vadsbo fögderi.

Redan i senaste berättelsen omförmälde, att länets landsbygd indelats uti aderton *våghållningsdistrikt*, nämligen Hasselrörs tingslags, Hofva tingslags, Södra Vadsbo härads, Kåkindes härads, Gudhems härads, Dimbo tingslags, Slättängs tingslags, Leaby tingslags, Vilske härads, Valle härads, Skånings härads, Laske härads, Barne härads, Viste härads, Åse härads, Kållands härads, Kinnefjerdings härads och Kinne härads.

Vid 1895 års slut funnos, enligt hvad senaste berättelsen gifver vid handen, inom länet två *köpingar*, benämnda Vara och Tidaholm. Beträffande den sistnämnda har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 november 1898 förordnat, dels att de hemman och de hemmansdelar, som bilda Tidaholms köping, skulle vid 1900 års ingång från Agnetorps och Baltaks socknar utbrytas i jordeboken och derstädes sammanföras till en ny socken, benämnd Tidaholm, dels ock att sistnämnda socken skulle för framtiden utgöra en från Agnetorps och Baltaks kyrkoförsamlingar afskild annexförsamling till Acklinga pastorat. Under nu ifrågakvarande tidrymd har ytterligare en köping bildats. Enligt nådigt bref den 4 november 1898 har nämligen Kungl. Maj:t

föreskrifvit, att det vid laga skifte å Grästorps by år 1833 såsom samfäld mark afsatta lertaget, numera benämndt Tvättplan, innehållande 26<sup>·</sup>99 ar, det vid laga skiftet jemväl såsom samfäld mark afsatta sandtaget, numera kalladt Marknadsplatsen, innehållande 5 hektar 14<sup>·</sup>42 ar, hemmanet ett halft mantal Bengt Olofsgården eller Lutmansgården, 37 hektar 59<sup>·</sup>2 ar, hemmanet sju åttondels mantal Jon Jespersgården, 42 hektar 88<sup>·</sup>61 ar, ett tjugondels mantal af hemmanet Ambjörnsgården, 4 hektar 38<sup>·</sup>99 ar, en från ett fjerdedels mantal af hemmanet Ambjörnsgården för alltid afsöndrad, vid hemmansklyfning år 1855 utbruten lägenhet, innehållande 4 hektar 25<sup>·</sup>2 ar, en från hela hemmanet ett mantal Ambjörnsgården afsöndrad lägenhet, innehållande 29<sup>·</sup>3 ar, två från samma hemman för alltid afsöndrade lägenheter Adolfsdal och Dyskogen, innehållande tillsammans 50<sup>·</sup>245 ar, samt en från ett fjerdedels mantal af Ambjörnsgården afsöndrad lägenhet Lilla Viktorlund, innehållande 36<sup>·</sup>85 ar, tillsammans 95 hektar 69<sup>·</sup>805 ar, skulle från och med ingången af år 1900 såsom en kommun för sig bilda en jemväl i fattigvårdshänseende från Tengene socken afskild köping, benämnd Grästorp.

Inom länet finnas således numera tre köpingar samt dessutom ett i föregående berättelser omförmäldt och beskrifvet *municipalsamhälle*, Töreboda, inom Björkängs socken.

I öfrigt har länets indelning i *kommuner* icke undergått förändring. Då förutnämnda tre köpingar inberäknas, utgör antalet af de till länet hörande landskommuner numera 263, och som stadskommunerna äro 6 till antalet, uppgår således hela antalet till 269. Härtill kommer likväl en del af kommun, Kylingareds, hvars andra del tillhör Elfsborgs län. *Kyrksöcknarna* äro 268, fördelade på 98 pastorat, hvaraf, efter moderförsamlingen räknadt, 1 inom Elfsborgs och 1 inom Jönköpings län. Af dessa pastorat tillsammans med ytterligare 8 pastorat inom Elfsborgs län samt 1 inom Jönköpings län äro bildade 14 kontrakt. Tolf af dessa kontrakt, nämligen Domprosteriet, Barne, Kinna, Vånga, Falköpings, Vartofta, Kållands, Kåkindes, Norra Vadsbo, Södra Vadsbo, Mariestads och Billingskontrakt, tillhöra Skaraborgs län. Vänekontrakt består af pastorat dels i Skaraborgs och dels i Elfsborgs län och Redvägskontrakt af pastorat i dessa län äfvensom i Jönköpings län. Antalet af de inom länet befintliga, för sitt ändamål begagnade *kyrkor* och kapell uppgår fortfarande till 239. Men inom köpingen Vara, som icke haft egen kyrka, är en sådan nu under uppförande.

Följande *förändringar i länets indelning* hafva under nu ifrågakvarande femårsperiod blifvit föreskrifna:

1. Genom nådigt bref den 21 augusti 1896 har Kungl. Maj:t förordnat, att den indragna militiebostället Götala n:r 1 och 2 förut tillhöriga lägenheten S:t Annas äng n:r 1 skall från och med början af 1897 i ecklesiastikt, kommunalt, administrativt och judicielt hänseende skiljas från Skara socken, Skånings härad, dess norra länsmansdistrikt, Skara fögderi och Skånings, Vilske och Valle härads domsaga samt förläggas till staden Skara;

2. Nådiga brefvet den 8 december 1899 föreskrifver, att kronohemmanet ett mantal n:r 1 Sundstorp, skattehemmanet ett fjerdedels mantal n:r 1 Halt Anderstorp, frälseegendomarna säterierna ett mantal n:r 1 Halla och ett halft mantal n:r 1 Hallagården, rå- och rörshemmanen ett åttondels mantal n:r 1 Berget, ett åttondels mantal n:r 1 Göranstorp, ett åttondels mantal n:r 1 Hagatorp och ett halft mantal n:r 1 Rördalen samt qvarnen n:r 3 Halla skulle från och med ingången af år 1901

upptagas i jordeboken för Barne härad under Hällums socken samt förläggas från Skånings härad, detta härads södra länsmandsdistrikt, Skara fögderi, Skånings tingslag samt Skånings, Vilske och Valle härads domsaga till Barne härad, detta härads länsmandsdistrikt, Barne fögderi samt Åse, Viste, Barne och Laske härads tingslag och domsaga.

Här ofvan och uti föregående berättelser omförmälda förändringar i länets indelning hafva i vissa fall verkat rubbning i den fördelning af länets hela ytvidd mellan häradena och städerna, som angifves uti berättelsen för åren 1881—1885. Men Kungl. Maj:ts Befallningshafvande är icke i tillfälle uppgifva de i och för sig obetydliga rättelser, som de i sistnämnda berättelse meddelade arealuppgifter till följd häraf böra undergå. Beträffande de särskilda socknarnas areal hänvisas nu, såsom förut, till Ekonomiska Kartverkets häradsbeskrifningar.

Då, enligt hvad i senaste berättelsen anmärktes, *folkmängdstätheten* är en ganska tillförlitlig mätare af jordens fruktbarhet och odling inom en ort, der jordbruket är hufvudnäringen, hafva uppgifter härom uti föregående berättelser meddelats. Vid 1885 års slut var förhållandet sådant, att på en kvadratomil land belöpte 3,168 kyrkoskrifna invånare, och funnos vid 1890 års slut 3,058 samt vid 1895 års slut 3,028 invånare på hvarje kvadratomil land. Vid nu ifrågavarande femårsperiods slut hade invånarnes antal sjunkit så, att på en kvadratomil land belöpte endast 2,985 invånare. Skaraborgs län torde dock i detta hänseende vara åtminstone det sjuete i ordningen samt öfverträffas allenast af Malmöhus, Kristianstads, Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Hallands län. Den större folkmängdstätheten i Göteborgs och Bohus län är emellertid till väsentlig del beroende deraf, att den stora staden Göteborg medtagits i beräkningen.

Inom landsbygdens särskilda förvaltningsområden var förhållandet mellan ytvidd och folkmängd sådant, att på en kvadratomil belöpte följande antal kyrkoskrifna invånare:

	<sup>31/12</sup> 1895.	<sup>31/12</sup> 1900.
Barne fögderi . . . . .	3,497	3,439
Lidköpings » . . . . .	3,129	3,043
Sköfde » . . . . .	2,905	2,827
Skara » . . . . .	2,779	2,772
Vartofta » . . . . .	2,395	2,369
Södra Vadsbo fögderi . . . . .	2,247	2,155
Norra Vadsbo » . . . . .	2,066	2,000

Beträffande folkmängdens fördelning emellan de särskilda socknarna torde till undvikande af vidlyftighet nu såsom förut få hänvisas till Statistiska Centralbyråns publikationer.

I fråga om länets *naturbeskaffenhet* i öfrigt och väderleksförhållanden samt den *ekonomiska kartläggningen* af länet åberopas hvad i föregående berättelser finnes omförmäldt.

Den *topografiska* kartläggningen af länet är, såsom i senaste berättelsen omförmäldes, redan fullbordad. Arbetena för åstadkommande af ett *geologiskt* kartverk öfver riket hafva under ifrågavarande tidrymd utsträckts till detta län.

Föregående berättelser innehålla uppgifter om de *tryckta arbeten*, hvori meddelas beskrifning öfver och upplysningar om Skaraborgs län. Under ifrågavarande femårsperiod hafva tillkommit »Om ändmoräner och strandlinier i trakten af Vaberg» och »Kinnekulle, dess geologi och den tekniska användningen af dess bergarter», utgifna af Sveriges Geologiska Undersökning, samt »Svensk bygd i ord och bild, Barne härad, beskrifning, historiska sägner och kulturbilder» af Rich. Hjorth och Gust. Lindberg.

## 2. Invånare.

Länets *folkmängd* utgjorde enligt **tabell 1** vid 1900 års slut enligt presterskapets anteckningar 241,069 och enligt mantalslängderna 242,065. Inom de särskilda förvaltningsområdena voro de mantalsskrifna invånarne sålunda fördelade:

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Norra Vadsbo fögderi . . .	12,884	13,419	26,303
Södra Vadsbo » . . .	15,223	15,700	30,923
Sköfde » . . .	14,306	14,920	29,226
Vartofta » . . .	17,338	18,433	35,771
Skara » . . .	13,782	14,330	28,112
Barne » . . .	17,534	18,647	36,181
Lidköpings » . . .	15,800	16,513	32,313
Mariestad . . . . .	1,697	2,059	3,756
Skara . . . . .	1,920	2,495	4,415
Lidköping . . . . .	2,403	3,023	5,426
Sköfde . . . . .	2,095	2,769	4,864
Hjo . . . . .	766	907	1,673
Falköping . . . . .	1,390	1,712	3,102
Summa	117,138	124,927	242,065

Vid 1895 års slut uppgick folkmängden enligt presterskapets anteckningar till 244,514 och enligt mantalslängderna till 245,112.

Folkmängden har således under denna femårsperiod ytterligare minskats och länet förlorat 3,445 kyrkoskrifna och 3,047 mantalsskrifna invånare flere, än som under samma tid tillkommit. Minskningen, som enligt hvad de fyra senaste femårsberättelserna gifva vid handen, började redan år 1880, har derefter, med undantag allenast för åren 1886, 1894 och 1895, hvarje år fortgått. Under de tjuguet år, som förflutit sedan den 31 december 1879, då länet räknade 260,797 kyrkoskrifna och 260,016 mantalsskrifna invånare, har således antalet minskats med 19,728 kyrkoskrifna och 17,951 mantalsskrifna. Som befolkningen i länets städer ökats, träffar *minskningen* under ifrågavarande tidrymd uteslutande länets *landsbygd*.

Denna minskning belöper sig till 4,878 kyrkoskrifna och 4,232 mantalsskrifna. Afräknas härifrån talen för folkmängdens aftagande inom hela länet, framkomma talen för ökningen af folkmängden i städerna, utgörande 1,433 kyrkoskrifna och 1,185 mantalsskrifna invånare.

Hänvisande i öfrigt till förut nämnda tabell 1 anser sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra här sammanställa följande kända sifferuppgifter rörande de faktorer, som inverka på folkmängdens till- eller aftagande:

År.	Tillökning.		Minskning.		Öfver-skott.
	Lefvande födde.	Från utrikes ort inflyttade.	Aflidne.	Till utrikes ort utflyttade.	
1896 . . . . .	5,925	248	3,491	961	+ 1,721
1897 . . . . .	5,705	244	3,429	691	+ 1,829
1898 . . . . .	5,702	236	3,365	582	+ 1,991
1899 . . . . .	5,505	226	3,914	754	+ 1,063
1900 <sup>1)</sup> . . . . .	5,446	205	3,662	1,023	+ 966
Summa	28,283	1,159	17,861	4,011	+ 7,570

<sup>1)</sup> De här meddelade talen för år 1900 äro preliminära.

Vid jämförelse mellan dessa siffror och motsvarande uppgifter i närmast föregående fyra femårsberättelser inhemtas, att antalet lefvande födde varit mindre än under hvarje af dessa föregående perioder, men att derjemte äfven dödligheten varit mindre än under nämnda femårsperioder. Liksom förut ådagalägga dessa sifferuppgifter äfven, att, om å ena sidan tillkomsten af lefvande födde och från utrikes ort inflyttade samt å andra sidan afgången genom dödsfall och utflyttning till utrikes ort vore ensamt bestämmande i fråga om folkmängdens till- och af-tagande, så skulle antalet af länets invånare hafva under ifrågavarande tidrymd ökat ganska betydligt. Antalet har emellertid i afsevärd mån minskats, och anledningen dertill torde fortfarande vara *flyttningar* från länet till andra delar af riket, företrädesvis de större städerna. Dessa flyttningar hafva i ännu högre grad än under nästföregående femårsperiod minskat den jordbruksidkande befolkningens antal. Då jordens förmåga att gifva arbete och föda åt dess odlare under denna liksom under föregående femårsperioder ökat till följd af jordbrukets fortgående utveckling och nyodlingar, kan den alltjemt fortgående minskningen i landsbygdsbefolkningens antal uppenbarligen icke hafva berott ensamt af bristande tillfälle till utkomst. För-

klaringsgrunden torde derföre, såsom Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan i en föregående berättelse anmärkt, till väsentlig del vara att söka i det hos landsortsbefolkningen mer och mer tilltagande begäret efter den bekvämlighet och de njutningar, som lifvet i de större städerna förmenas medföra, samt förhoppningen att der hastigare och med mindre ansträngning vinna ekonomiskt välstånd och oberoende, en förhoppning som säkerligen i många fall icke uppfylles.

*Utvandringen* har varit mindre än under närmast föregående femårsperioder. Amerika har fortfarande till ojemförligt största delen varit de utvandrandes mål. Beträffande orsakerna till utvandringen åberopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvad i föregående berättelser anförts. Företeelserna inom detta område hafva under ifrågavarande tidrymd icke gifvit anledning till att frängå de omdömen, som uti dessa berättelser uttalats.

Nu såsom förut har *invandringen* till hufvudsakligaste delen uppkommit derigenom, att personer, som utflyttat till Amerika, återvändt till sin förra hembygd. Härom är i öfrigt icke något särskildt att erinra.

På grund af folkmängden sänder länet fortfarande till *Riksdagen* åtta *ledamöter* af första kammaren samt af den andra en ledamot för städerna Mariestad, Sköfde och Falköping, en för städerna Lidköping, Skara och Hjo samt en för hvarje af länets sju domsagor, eller tillsammans nio ledamöter.

Beträffande befolkningens *gudsfruktan, laglydnad* och *sedlighet* åberopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nu, liksom i föregående berättelse, hvad Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anført i berättelsen för åren 1876—1880. Något af vikt är derutöver icke att omförmäla.

Uppllysning rörande antalet *främmande trosbekännare* af olika slag samt *odöpta barn* är att inhemta ur Statistiska Centralbyråns berättelser. Men som sådan berättelse för år 1900 ännu icke finnes tillgänglig, är Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att här anteckna sifferuppgifter rörande tillståndet i nämnda hänseende vid femårsperiodens slut. Enligt vitsord från alla delar af länet finnes emellertid icke anledning till antagande, att statskyrkan skulle under dessa fem år hafva

Tab. A.

Fångantalet vid länsfängelset i Mariestad åren 1896—1900.

År.	Häktade för				D ö m d e a t t u n d e r g å :												Barn, som åtföljt föräldrar.		Häktade jemlikt konkurslagen.		Summa.	
	brott.		lösdrifveri.		Straffarbete						Fängelse											
					i 2 år och derunder.		på bestämd tid öfver 2 år.		för lifstid.		arbota.		i stället för böter.		Tvångsarbete för lösdrifveri.							
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		
1896 . . . . .	72	8	36	7	34	6	13	12	—	—	28	1	249	6	12	2	1	3	—	—	445	45
1897 . . . . .	62	5	39	4	30	10	3	7	—	—	43	3	237	9	17	2	1	—	—	—	432	40
1898 . . . . .	52	9	39	2	33	14	3	5	—	1	21	2	213	3	15	3	—	1	—	—	376	40
1899 . . . . .	52	4	43	6	26	3	3	11	—	—	24	—	200	3	15	2	—	3	1	—	364	32
1900 . . . . .	48	6	39	4	21	4	4	6	—	3	27	2	198	3	16	5	—	—	1	—	354	33
Summa	286	32	196	23	144	37	26	41	—	4	143	8	1,097	24	75	14	2	7	2	—	1,971	190
Årligt medeltal 1896—1900	57	6	39	5	29	7	5	8	—	1	29	2	220	5	15	3	—	1	—	—	394	38



i afsevärd mån förlorat anhängare inom länet. Enligt kungl. resolutionen den 13 oktober 1882 finnes inom Lidköping särskild församling af metodist-episkopalkyrkan, hvilken församling fortfarande är ganska fåtalig. Frälsningsarmén, som redan under nästföregående femårsperiod börjat uppträda inom länet, har numera förvärfvat egen lokal inom hvardera af städerna Hjo och Falköping. Densamma kan dock fortfarande sägas icke hafva inom länet vunnit någon mera betydande anslutning. Afvikande religiösa åsikter hafva icke under ifrågasvarande tidrymd gifvit anledning till särskilda åtgärder från den borgerliga myndighetens sida.

Chefens för Justitiedepartementet tillgängliga berättelser utvisa, att vid underdomstolar och hos polismyndigheter blifvit *handlagda* följande mål:

	Twistemål:		Brottmål:	
	Hela riket.	Skaraborgs län.	Hela riket.	Skaraborgs län.
År 1896 . . . . .	44,364	1,573	68,695	1,524
» 1897 . . . . .	42,497	1,414	73,840	1,531
» 1898 . . . . .	41,509	1,369	80,934	1,797
» 1899 . . . . .	46,785	1,237	83,063	1,531

För gröfre brott sakfaldes inom Skaraborgs län på 100,000 invånare 20 år 1896, 24 år 1897, 16 år 1898 och 15 år 1899. För åren 1898 och 1899 kunde intet län och för öfriga åren högst fyra län uppvisa ett gynsamare förhållande. Fångvårdsstyrelsens berättelser gifva vid handen, att för hvardera af åren 1898 och 1899 antalet af de under året nytillkomna straffarbetsfångar, hvilka varit födda i Skaraborgs län, förhöll sig till folk-mängden sålunda, att på 100,000 invånare belöpte 29 straffarbetsfångar. För hela riket var förhållandet sådant, att på 100,000 invånare belöpte 36 straffarbetsfångar år 1898 och 35 år 1899.

I sammanhang med dessa anteckningar meddelas här vidstående *tabell A* (sid. 4) angående *fångantalet* vid länsfängelset.

De vid domstol åtalade *fylleriförseelsernas* antal har utgjort:

	I städerna.	Å landsbygden.	Summa.
År 1896 . . . . .	493	128	621
» 1897 . . . . .	571	98	669
» 1898 . . . . .	563	108	671
» 1899 . . . . .	587	111	698
» 1900 . . . . .	583	168	751
Summa	2,797	613	3,410

Då under nästföregående femårsperiod åtalats allenast 2,244 fylleriförseelser, har således antalet under nu ifrågasvarande tidrymd ökat med icke mindre än 1,166. Orsaken härtill torde till väsentlig del vara att söka uti ökadt nit och större stränghet hos åklagaremakten, hvilket ock från flere delar af länet vitsordas. Om än således man måste beklaga, att åtalens antal behöft så betydligt ökas, kan dock icke allenast på detta förhållande grundas antagande, att dryckenskapslasten skulle hafva tilltagit.

*Förbrukningen af vin och maltdrycker* har under ifrågasvarande tidrymd, åtminstone hvad angår maltdrycker, snarare tilltagit än minskats. Men missbruket af dessa drycker kan icke sägas hafva ökat. Kommunerna hafva fortfarande samverkat med polismyndigheten för att hindra försäljning af sådana dryc-

ker, så snart sig visat, att oordningar och oloflig utskänkning derigenom främjats.

Enligt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes af uttalanden från alla delar af länet understödda omdöme har *nykterheten* således under ifrågasvarande tidrymd åtminstone icke gått tillbaka. De flesta fallen, då bruket af rusgifvande drycker icke inskränkts inom måttlighetens gränser, hafva nu som tillförene förekommit vid marknader, torgdagar och andra tillfällen, då folksamlingar egt rum. Vid arbetet för nykterhetens främjande hafva goodtemplarlogerna, blåbandsföreningarna och *nykterhetsföreningarna* fortfarande utfövat ett välgörande inflytande. Åberopande hvad som beträffande dessa nykterhetsförbund anförts uti berättelsen för åren 1886—1890, bör Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nu endast omförmåla, att enligt vitsord från alla delar af länet icke förekommit någon egentlig anledning till antagande, att den organiserade sammanslutning, som genom dessa förbund åstadkommits, under nu ifrågasvarande tidrymd användts inom länet för vinnande af andra syften än nykterhetens främjande. För närvarande finnas inom länet 40 loger af verldsgoodtemplarorden med sammanräknade 2,100 medlemmar, 7 loger af nationalgoodtemplarorden med 456, 11 »tempel» af templarorden med 420, 48 blåbandsföreningar med 4,421 samt 9 fristående nykterhetsföreningar med 450 medlemmar, således sammanräknade 115 föreningar med 7,847 medlemmar, hvilka alla anslutit sig till länets nykterhetsförbund. Dessutom finnas några loger af nykterhetsorden »Verdandi» samt åtskilliga frireligiösa föreningar, som verka uti nykterhetsarbetet.

Lofgifven *minuthandel med och utskänkning af spritdrycker* har egt rum på sätt, som efterföljande tabell utvisar:

År.	Minuteringsställen.						Utskänkingsställen.									
	Mariefeld.	Lidköping.	Skara.	Sköfde.	Hjo.	Falköping.	Landbygden.	Summa.	Mariefeld.	Lidköping.	Skara.	Sköfde.	Hjo.	Falköping.	Landbygden.	Summa.
1895—1896 . . . . .	—	1	1	1	1	1	1	6	4	6	2	6	2	4	2	26
1896—1897 . . . . .	—	2	1	1	1	2	1	8	4	6	2	6	2	4	2	26
1897—1898 . . . . .	—	1	1	1	1	2	1	7	5	6	3	6	2	4	2	28
1898—1899 . . . . .	1	2	2	1	1	2	1	10	3	5	2	5	2	4	2	23
1899—1900 . . . . .	1	2	2	1	1	2	1	10	3	5	2	5	2	4	2	23

Dessutom hafva några tillfälliga utskänkingsrättigheter varit beviljade, hvarom uppgift meddelas å annat ställe i denna berättelse.

*Oloflig försäljning af spritdrycker*, hvarför personer blifvit vid domstol sakfälda, har förekommit i följande antal fall:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
I städerna . . . . .	—	—	1	1	1
På landsbygden . . . . .	19	5	10	5	10
Summa	19	5	11	6	11

Då sammanräknade antalet sådana fall under senaste femårsperiod uppgick till 88 och nu icke utgör mera än 52, torde lönkrögeriet med allt skäl kunna sägas icke vidare vara af afsevärd betydelse. I städerna hafva nu som förut förekommit

några få fall, då innehafvare af försäljningsrätt blifvit fäld till ansvar, för det han afyttrat spritdrycker å tid, då försäljning icke varit tillåten. Såväl i städerna som å landsbygden hafva äfven under ifrågavarande tidrymd personer blifvit fälda till böter för oloflig försäljning af vin och maltdrycker. Men dessa fall äro ej så talrika, att de förtjena särskild uppmärksamhet.

Oloflig bränvinstillverkning har, såvidt känt är, icke förekommit under ifrågavarande tidrymd.

Då, såsom uti föregående berättelse erinrats, äktenskapet är af djup betydelse för folkets sedliga lif, anser sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra, med ledning af tillgängliga uppgifter, här meddela följande redogörelse för *ingångna och upplösta äktenskap*:

År.	Antal ingångna äktenskap.	Antal upplösta äktenskap.			
		Genom mannens död.	Genom hustruns död.	Genom skilsmessa.	Summa.
1896 . . . . .	1,342	647	556	8	1,211
1897 . . . . .	1,289	630	502	6	1,138
1898 . . . . .	1,266	625	504	7	1,136
1899 . . . . .	1,310	741	601	7	1,349
Årligen 1896—1899	1,302	661	541	7	1,209
• 1891—1895	1,272	712	566	6	1,284

Medeltalet af årligen ingångna äktenskap synes således hafva varit något större än under närmast föregående femårsperiod, då detsamma var det lägsta, som under senare årtionden förekommit. Den från och med år 1880 nästan oafbrutet fortgående minskningen af invånarantalet genom utflyttningar från länet har otvifvelaktigt äfven under nu ifrågavarande tidrymd medverkat till nedbringande af de ingångna äktenskapens antal, när de utflyttade till stor del varit eller snart kommit i den ålder, vid hvilken äktenskap vanligen plägar ingås. Att konjunkturna för jordbrukarne under samma tid varit ganska gynsamma, torde väl deremot hafva bidragit till den nu inträdda ökningen.

Af samtliga födda barn utgjorde för periodens fyra första år de *oäkta*:

År 1896 . . . . .	7·207 procent.
• 1897 . . . . .	7·884 »
• 1898 . . . . .	7·704 »
• 1899 . . . . .	7·293 »

Motsvarande medelprocenttal för hela riket uppgick år 1896 till 11·142, år 1897 till 11·314, år 1898 till 11·585 och år 1899 till 11·309.

Dessa tal utvisa så väl för hela riket som för Skaraborgs län, att de oäkta barnens antal varit i förhållande till hela antalet födda barn något större än under nästföregående femårsperiod.

Såvidt inkomna uppgifter utmärka och för Kungl. Maj:ts Befallningshafvande är känt, finnes numera icke någon *förlikningsdomstol* inom länet.

Beträffande det så kallade *lösdrieveriet* återopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvad som anförts i föregående berättelser. Här antecknas allenast, att antalet af dem, som för lös-

drifveri och bettleri blifvit häktade och insändts till länsfängelset, utgjort:

Åren 1876—1880 . . . . .	968
• 1881—1885 . . . . .	1,202
• 1886—1890 . . . . .	311
• 1891—1895 . . . . .	237
• 1896—1900 . . . . .	219

samt att antalet af dem, som af Länsstyrelsen på grund af förut gällande stadgar om försvarslöse, lagen om lösdrieverares behandling eller gällande fattigvårdsförordning dömts till tvångsarbete, uppgått

åren 1876—1880 till . . . . .	119
• 1881—1885 » . . . . .	68
• 1886—1890 » . . . . .	106
• 1891—1895 » . . . . .	100
• 1896—1900 » . . . . .	89

De till länsfängelset insända lösdrieverares och bettlarnes antal har således under nu ifrågavarande tidrymd fortfarande varit betydligt lägre än under den tid, då stadgan angående försvarslöse egde tillämpning, samt något understigit antalet under nästföregående femårsperiod. Antalet af dem, hvilka dömts till tvångsarbete, har äfven minskats något. Då all anledning saknas till antagande, att polistjenstemännen skulle under denna femårsperiod ådagalagt mindre nit än förut i fråga om lösdrieverares och bettlares anhållande, borde på minskningen af antalet häktade och dömda kunna grundas förhoppning, att lösdrieveriet af tagit och i öfrigt undergått förändring till det bättre. Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vågar dock ännu icke göra något bestämdt uttalande härom. Vid bekämpandet af lösdrieveriet kunna väl de fåtaliga polistjenstemännen å landsbygden fortfarande i någon mån påräkna biträde af de kommunala myndigheterna och i öfrigt af ordningsälskande samhällsmedlemmar. Men detta biträde visar sig mer och mer otillräckligt, hvadan behovet af den särskilda polisstyrkans på landet förstärkning gör sig i hög grad gällande.

Folkets *lymne*, *lefnadssätt* och *bruk* hafva icke under de senast förflutna fem åren undergått afsevärda förändringar. Derom är således intet att omförmåla utöfver hvad som i föregående berättelser anförts. Fortfarande anser sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande kunna vitsorda, att, om än anspråken, i fråga om hvad som må anses oundgängligen nödigt för fyllande af lefnadsbehoven, i detta län som annorstädes stigit, befolkningens lefnadssätt likväl i allmänhet är enkelt samt lämpadt efter enhvars samhällsställning och förmögenhetsvilkor.

Allmogens *klädedrägt* har längesedan förlorat all egendomlighet. Begäret att följa med de vexlande moderna herskar således fortfarande, och fabrikerens väfnader finna alltjemt för sin prisbillighets skull god afsättning hos allmogen. Till följd af den genom slöjdundervisningen mer och mer utbredda skickligheten i väfning finnes dock numera bättre tillgång på hemmavädda tyg, och sådana användas jemväl icke blott till kläder utan äfven till prydnad i hemmen.

Användandet af *födoämnen* har icke undergått någon förändring. Förbrukningen af kaffe är betydlig och torde snarare hafva ökats än minskats. För den fattigare befolkningen utgör potatis fortfarande det hufvudsakligaste näringsämnet.

Efter den vid slutet af nästföregående femårsperiod timade betydliga eldsvådan i Mariestad hafva fjorton nybildade tomter bestådes blifvit bebygda med två- och trevåningars prydliga stenhus, inrymmande utom butiklägenheter och andra affärslokaler åtskilliga tidsenliga bostadsvåningar. Utom stadens planlagda område hafva dessutom ett jemförelsevis stort antal hus af trä uppförts. Inom Töreboda municipalsamhälle, som den 2 juni 1899 hemsöktes af eldsvåda, hafva jemväl nya hus af sten eller trä blifvit i jemförelsevis stort antal uppförda. *Nybyggnader* i öfrigt hafva förekommit här och hvar inom länet. Särskildt i och vid städerna Skara och Sköfde, i köpingen Tidaholm samt vid Mullsjö, Hjerpås, Qvånums och Nossebro jernvägsstationer har byggnadsverksamheten varit ganska liflig. Åtskilliga arbetare hafva dervid beredt sig egna hem. Sådana hafva ock genom arbetsgifvarnes medverkan åstadkommit i jemförelsevis stort antal för arbetarne vid Katrinefors pappersbruk å en inköpt hemmansdel inom Leksbergs socken samt vid Hön-säters cementfabrik å jord i dess närhet, tillhörig Hellekis aktiebolag.

Byggnadskonstens utveckling genom arkitektbildningens höjande har fortfarande visat sina välgörande verkningar i afseende å byggnadssättet. Inom alla delar af länet röjes stigande benägenhet att omgifva bostäderna med trädgårdar och trädplanteringar.

Egendomliga *folknöjen* äro icke att omförmäla. Nu liksom förut har deltagande i danstillställningar och marknadsbesök varit allmogens hufvudsakligaste förlustelser. Till folknöjen kunna ock hänföras besök under vapenöfningsstiden å länets vapenöfningsplats, Axvalla hed, samt utflygter och lustresor med bantåg eller ångbåt. Bruket bland landtbefolkningens ungdom att å sön- och helgdagar samlas vid jernvägsstationerna har fortfarande under ifrågavarande tidrymd.

Befolkningens *upplysning* och *bildning* måste naturligtvis antagas hafva rönt ett synnerligen välgörande inflytande af folk-skoleväsendets alltjemt fortgående utveckling och förbättring. Riktigheten af ett sådant antagande har icke blifvit under ifrågavarande femårsperiod jäfvad. Deltagandet i sammankomster för behandling af kommunala och andra offentliga angelägenheter lemna, såsom redan i en föregående berättelse anmärkts, tydliga och tillfredsställande vittnesbörd om en allmänt spridd, god folkbildning, som sätter dem, hvilka äro utrustade med goda själsförmögenheter, i tillfälle att på egen hand förskaffa sig ganska omfattande insigter rörande sitt fädernesland och dess förvaltning. Hägen för läsning har varit i ständigt tilltagande. Men *sockenbiblioteken* anlitas numera icke så mycket som förr, hvadan ock deras antal minskats. Detta beror hufvudsakligen deraf, att läsningen af de billiga tidningarna och tidskrifterna mer och mer upptager den från arbetet lediga tiden, men torde ock till någon del förklaras deraf, att sockenbibliotekens bokförråd icke kunnat så hållas vid makt och förökas, som varit erforderligt för tillfredsställande af nutida smak. Såvidt känt är, finnes 1 sockenbibliotek i hvarje af städerna Mariestad, Lidköping och Hjo, 12 i Norra Vadsbo, 10 i Södra Vadsbo, 18 i Sköfde, 13 i Vartofta, 23 i Skara, 12 i Barne och 26 i Lidköpings fögderi, eller tillsammans 117.

Tidens händelser, förhandlingarna vid riksdagen och andra offentliga angelägenheter blifva mer och mer föremål för befolkningens lifliga intresse. Detta intresse väckes och underhålles,

såsom redan är antydt, fortfarande genom flitig läsning af *tidningar*, hvilka till följd af det billiga priset numera stå äfven de mindre bemedlade till buds. Icke mindre än 14 tidningar utgifvas för närvarande inom länet, nämligen 5 i Skara, 2 i Mariestad, 2 i Sköfde, 2 i Falköping, 1 i Lidköping, 1 i Hjo och 1 i Tidaholm, hvilken sistnämnda tidning tryckes i Hjo. I nästan hvarje hem läses numera minst en af dessa tidningar. För att gifva en föreställning om öfriga tidningars spridning inom länet meddelas här följande uppgift rörande ungefärliga antalet prenumeranter år 1900 å de mest lästa tidningarna:

	Antal prenume- ranter.		Antal prenume- ranter.
Aftonbladet, dagliga uppl. . . . .	800	Nya Dagligt Allehanda (national-uppl.) . . . . .	400
Aftonbladet, halfveckoupplagan . . . . .	4,700	Reformatorn . . . . .	40
Annonsblad till Tidskrift för landtmän . . . . .	500	Sanningsvittnet . . . . .	620
Dagen . . . . .	160	Skaraborgs läns Hushållningssällskaps tidning . . . . .	500
Dagens Nyheter . . . . .	100	Stockholms Dagblad . . . . .	140
Göteborgs Aftonblad . . . . .	220	Stockholmstidningen (landsorts-uppl.) . . . . .	2,350
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning . . . . .	210	Svensk Skyttetidskrift . . . . .	70
Göteborgs-Posten . . . . .	300	Svenska Morgonbladet (halfveckouppl.) . . . . .	900
Handelstidningens veckoblad . . . . .	200	Svenska Morgonbladet (landsorts-uppl.) . . . . .	170
Idun . . . . .	370	Svenska Posten . . . . .	860
Missionstidning, af Evang. Fosterlandsstiftelsen . . . . .	60	Triumf . . . . .	350
Missionstidning, Svenska kyrkans . . . . .	140	Vårt Land (veckouppl.) . . . . .	1,150
Morgonposten . . . . .	130	Vårt Land (dagliga uppl.) . . . . .	170
Nordisk Mönstertidning (Allers) . . . . .	140		
Nykterhetsfolkets tidning . . . . .	230		

Länets naturförhållanden kunna fortfarande anses i allmänhet vara gynsamma för *folkets fysiska utbildning*, och särskilda derpå menligt inverkan omständigheter hafva icke förekommit under ifrågavarande tidrymd. Befolkningen utmärker sig också här som i de flesta andra landskap för kraft och uthållighet. Qvinnorna kunna i allmänhet anses fullt utbildade vid den ålder, då de enligt nu gällande lag äro berättigade att träda i äktenskap. Männen utveckla sig deremot mera långsamt, och det händer icke sällan, att en yngling, ehuru frisk, icke är fullt utbildad ännu, då han uppnår myndighetsåldern och skall börja att fullgöra sin vapenöfningskyldighet.

Sjukdomen influenza har visserligen äfven under denna femårsperiod hemsökt länet, men i vida mindre omfattning än under närmast föregående period. Epidemiska sjukdomar hafva väl förekommit under vissa tider på en eller annan ort i ganska talrika fall, men ingenstädes i sådan omfattning, att sjukdomen kunnat betraktas som farsot. Andra sjukdomar hafva äfven här som annorstädes varit gängse. Men *helso tillståndet* kan dock, på det hela taget, sägas hafva varit tillfredsställande. Till upplysning härom och angående *dödligheten* inom länet intagas här följande från befolkningsstatistiken hemtade uppgifter.

Dödlighetsprocenten har under periodens fyra första år varit:

	Hela riket.	Skaraborgs län.
År 1896 . . . . .	1.56 %	1.43 %
» 1897 . . . . .	1.54 »	1.41 »
» 1898 . . . . .	1.51 »	1.38 »
» 1899 . . . . .	1.77 »	1.61 »

I så kallade *folksjukdomar* afledo å länets landsbygd: år 1896 tillsammans 169 personer, hvaraf 131 barn, mest i elakartad halssjuka (difteri); år 1897 tillsammans 162 personer, hvaraf 128 barn, mest i elakartad halssjuka och kikhosta; år 1898 tillsammans 163 personer, hvaraf 129 barn, mest i elakartad halssjuka och kikhosta; samt år 1899 sammanräknadt 136 personer, hvaraf 92 barn, mest i elakartad halssjuka; samt i länets städer: år 1896 tillsammans 36 personer, hvaraf 23 barn, mest i diarré; år 1897 sammanräknadt 39 personer, hvaraf 28 barn, mest i kikhosta och diarré; år 1898 tillsammans 22 personer, hvaraf 16 barn, mest i diarré; samt år 1899 sammanräknadt 37 personer, hvaraf 23 barn, mest i diarré och tarmkatarr.

Följande antal personer hafva under femårsperiodens fyra första år affidit af *våldsamma orsaker*, egen handaverkan ej inberäknad, nämligen:

År 1896 . . . . .	77, hvaraf 31 genom drunkning.
» 1897 . . . . .	65, » 32 » »
» 1898 . . . . .	56, » 23 » »
» 1899 . . . . .	67, » 21 » »

Genom själfmord hafva följande antal personer under samma tidrymd beröfvat sig lifvet: 26 år 1896, 22 år 1897, 19 år 1898 och 18 år 1899, således i medeltal för dessa fyra år 21. För åren 1891—1895 var medeltalet likaledes 21.

Näringsförhållandena hafva i allmänhet under femårsperioden varit ganska gynsamma icke blott för jordbrukarne, hvilka utgöra den ojämförligt största delen af länets befolkning, utan äfven i öfrigt. Befolkningen kan derföre med skäl sägas hafva varit välbergad, och den *allmänna välmågan* har otvifvelaktigt under ifrågavarande tidrymd gjort afsevärda framsteg.

Länets ränte- och kapitalförsäkringsanstalt och sparbanker, för hvilkas verksamhet å annat ställe i denna berättelse redogöres, hafva fortfarande hopsamlat och förkofrat de medel, som icke måst tagas i anspråk för de närvarande behofvens tillfredsställande. I samma syfte har *Postsparbanken* nu som förut verkat. Huru denna verksamhet inom länet utvecklats, inhemtas af följande från Styrelsens berättelser hemtade uppgifter:

År.	Insättningar i kronor.	Uttagningar i kronor.	Antal utfärdade motböcker.	Antal motböcker dödade genom uttagning.
1896 . . . . .	1,755,689	830,982	4,561	1,650
1897 . . . . .	1,499,696	1,060,814	3,702	1,955
1898 . . . . .	1,583,250	1,208,028	4,410	2,196
1899 . . . . .	1,299,526	1,423,517	3,852	2,591
1900 . . . . .	1,088,956	1,426,160	3,446	2,805

Vid 1900 års slut utgjorde antalet i omlopp varande motböcker 30,403. På dessa motböcker inestod en behållning af 5,125,720 kronor 80 öre.

I sammanhang härmed antecknas här, att på *depositions-räkning* i Skaraborgs läns enskilda bank inestodo:

Vid slutet af år 1896 . . . . .	8,614,021 kronor.
» » » » 1897 . . . . .	9,055,417 »
» » » » 1898 . . . . .	10,065,737 »
» » » » 1899 . . . . .	12,353,043 »
» » » » 1900 . . . . .	14,972,175 »

Om denna öfversigt jemföres med den, som finnes införd i senaste berättelsen, inhemtas, att summan af de på depositions-räkning insatta medel under denna femårsperiod varit icke obetydligt större än under den närmast föregående.

Till vidare upplysning om befolkningens bergningsförhållanden meddelas här följande uppgift om *lagsökningsmål*, som hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit under femårsperioden afgjorda:

År.	Anhängiggjorda lagsökningsmål.	Antal personer, som ålagts betalnings-skyldighet.	Belopp, för hvilka ålagts betalnings-skyldighet. Kronor.
1896 . . . . .	1,156	460	147,198-15
1897 . . . . .	817	356	118,460-01
1898 . . . . .	632	296	105,276-26
1899 . . . . .	702	300	116,417-81
1900 . . . . .	717	258	88,634-22

Samtliga dessa summor äro hvar för sig lägre än den lägsta af motsvarande summor för nästföregående femårsperiod.

*Frie från mantalsspenningars erläggande* voro vid slutet af nedannämnda år:

1875 . . . . .	127,636 personer eller 50·87 % af hela befolkningen.
1880 . . . . .	128,653 » » 49·54 » » »
1885 . . . . .	124,754 » » 48·95 » » »
1890 . . . . .	122,716 » » 49·36 » » »
1895 . . . . .	117,735 » » 48·03 » » »
1900 . . . . .	113,016 » » 46·88 » » »

Vid 1895 års slut funnos inom länet 10 *skytteföreningar*. Dessa föreningars antal uppgick vid 1900 års slut till 36, nämligen Bjerklunda, Björsäters, Broddetorps, Falköpings, Fyruna, Grästorps, Guldkrokens, Gullspångs, Hofva, Horns, Hvarfs, Karleby, Karlsborgs, Kinnekulle, Korsberga, Larfs, Lidköpings, Mariestads, Norra Vånga, Saleby, Salstads, Skara, Skara allmänna läroverks, Sköfde, Stenstorps, Sventorps, Södra Lundby, Sörby, Tibro, Torbjörntorp—Friggeråkers, Tråvads, Töreboda, Vara, Varnhems, Vartofta och Vester-Bitterna skytteföreningar, hvilka alla tillhöra länets skytteförbund.

Dessa skytteföreningar räknade vid nämnda tidpunkt 1,873 aktiva och 308 passiva medlemmar. Under innevarande år hafva bildats 19 nya skytteföreningar, nämligen Edsvära, Habo, Hjerpås, Högstena, Jungs, Kinneveds, Kelfvene, Källandsö, Laske—Vedums, Lekåsa, Lyrestads, Norra Härene och Hofby, Qvånums, Rödåns, Skultorps, Undenäs, Yllestads, Årnäs och Önums skytteföreningar.

För närvarande finnas således 55 skytteföreningar, och räknas dessa 3,072 aktiva samt 415 passiva medlemmar.

Denna betydliga ökning af skytteföreningarnas antal kan väl icke uteslutande härledas från känslan af pligten att göra offer för värnandet af fäderneslandets ära och sjelfständighet, men utgör dock ett ojäfaktigt bevis derom, att denna känsla mer och mer gör sig gällande. Skytterörelsens fosterländska betydelse har ock behjertats af länets landsting, som dels år 1900 på framställning af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beviljat länets skytteförbund ett anslag af 500 kronor årligen under

fem år för beredande af fri ammunition åt mindre bemedlade medlemmar af länets frivilliga skytteföreningar, dels ock innevarande år likaledes på framställning af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beviljat och ställt till förbundets förfogande ett årligt anslag af 530 kronor under fyra år för att dermed inköpa och såsom pris vid de årliga förbundstäffingarna utdela

gevär af den för landets armé antagna modell. Äfven på andra sätt och särskildt genom anordnande vid allmänna läroverken, folkhögskola och folkskolor af fosterländska fester har gifvits uttryck åt den till nytt lif vaknade *fosterlandskärleken*. Antalet af de inom länet i bruk varande svenska flaggor har utan tvifvel under femårsperioden i väsentlig mån ökats.

### 3. Näringar.

**Jordbruk och boskapsskötsel** äro nu likasom förut länets hufvudnäringar. Den tid denna berättelse omfattar har för länets jordbrukare varit ganska gynsam, och som deras i föregående berättelser omförmälda framåtsträfvande alltjemt fortgått, har ock inom jordbruksnäringen en glädjande utveckling egt rum.

Enligt Hushållningssällskapets berättelse för år 1900 användes då af länets hela *egovidd* till träd-, humle- och kålgård 3,896 hektar, såsom åker och annan odlad jord 322,549 hektar, såsom naturlig äng 41,257 hektar och såsom skogbärande mark 302,662 hektar. Jemföras dessa sifferuppgifter med motsvarande från år 1895, inhemtas, att den till träd-, humle- och kålgård använda mark ökats med 158 hektar, att 956 hektar nyodlats, att den såsom naturlig äng använda mark ökats med 337 hektar samt att den skogbärande marken ökats med 8,231 hektar.

I fråga om jordens beskaffenhet åberopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvad i föregående berättelser finnes anfördt.

Beträffande åter brukningssättet, utsädet, antalet hektar, som användts åt odling af hvarje sädeslag, årliga behovet af utsäde samt skördens beskaffenhet torde nu som tillförene få hänvisas till Hushållningssällskapets berättelser angående jordbruk och boskapsskötsel samt årsväxtberättelserna, hvilka offentliggöras af Statistiska Centralbyrån.

*Förbrukningen* i medeltal för hvarje person torde fortfarande vara af: hvete 13·1, råg 261·7, korn 13·1, ärter och bönor 18·3, potatis 471·1 och andra rotfrukter 15·7 liter. Härvid bör dock nu som förut erinras, att i de nordligaste trakterna af länet förbrukningen af säd är något mindre än i öfriga mera fruktbara orter.

*Sädesproduktionen* har för länet i dess helhet icke allenast varit tillräcklig utan äfven lemnat öfverskott till afsalu utom länet.

De i *markegångstaxorna* under *litt. A* bestämda *pris* hafva i kronor utgjort:

År.	1 hl. hvete.	1 hl. råg.	1 hl. korn.	1 hl. hafre.	1 hl. ärter.	1 kg. smör.	1 kg. ost.	1 vin-terlass hö om 340 kg.	1 år-terligt dags-ärke.
1896 . . . . .	8·50	6·50	6·00	3·56	9·42	1·62	0·84	20·03	1·63
1897 . . . . .	10·53	7·50	7·50	3·60	10·47	1·62	0·93	20·03	1·63
1898 . . . . .	10·63	7·86	7·02	3·75	10·91	1·65	0·98	15·64	1·78
1899 . . . . .	10·81	9·27	7·57	4·13	10·98	1·77	0·94	18·80	1·78
1900 . . . . .	10·13	8·00	7·28	4·00	10·86	1·75	0·98	18·43	1·82
I medeltal	10·12	7·83	7·07	3·81	10·53	1·68	0·93	18·59	1·73

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1896—1900. Skaraborgs län.

*Markegångsprisen* under *litt. C* hafva i kronor uppgått till:

År.	1 hekto-liter råg.	1 hekto-liter korn.	1 hl. kronotonde.		1 kilo-gram smör.
			1/2 råg, 1/2 korn.	1/3 råg, 2/3 korn.	
1896 . . . . .	7·79	6·84	7·31	7·16	1·62
1897 . . . . .	7·88	6·93	7·40	7·25	1·63
1898 . . . . .	8·11	7·21	7·66	7·51	1·65
1899 . . . . .	8·26	7·35	7·80	7·65	1·68
1900 . . . . .	8·39	7·46	7·92	7·77	1·70
I medeltal	8·09	7·16	7·62	7·47	1·66

Vexlingarna i *handelsprisen* å de hufvudsakligaste sädeslagen och potatis hafva förekommit på följande sätt:

År.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Potatis.
	Kronor för 1 hektoliter.				
1896 . . . . .	7·88—10·80	5·46—8·70	5·46—8·00	3·00—5·75	2·00—4·00
1897 . . . . .	8·00—12·00	5·80—9·00	5·80—9·00	3·03—6·00	2·00—4·00
1898 . . . . .	8·50—12·00	6·00—10·30	6·00—9·25	3·25—5·00	2·10—8·00
1899 . . . . .	8·50—12·00	7·00—11·00	6·99—9·00	3·75—6·00	4·00—8·00
1900 . . . . .	8·00—11·50	6·00—10·25	6·00—8·50	3·75—7·00	2·00—8·00
Medeltalen utgöra:					
1896 . . . . .	9·34	7·08	6·73	4·37	3·00
1897 . . . . .	10·00	7·40	7·40	4·51	3·00
1898 . . . . .	10·25	8·15	7·62	4·12	5·05
1899 . . . . .	10·25	9·00	8·00	4·87	6·00
1900 . . . . .	9·75	8·12	7·25	5·37	5·00

I anledning af missväxt har *understöd* af allmänna medel icke behöft ifrågakomma. Men på flere ställen har under ifrågavarande tidrymd gröda blifvit skadad genom hagel.

Den 5 juni 1896 förorsakades genom *hagelskur* å växande råg inom Skallmeja och Norra Härene socknar skada, som uppskattades till 3,915 kronor. De af skadan hemsökte gjorde ansökning om understöd från undsättningsfonden. Men Kungl. Maj:t fann enligt nådigt bref den 27 oktober samma år denna ansökning icke till vidare åtgärd föranleda.

Samma år den 11 juli gick en hagelstorm fram öfver Rackeby, Sunnersbergs och Gösslunda socknar, hvarigenom betydande

förluster tillskyndades åtskilliga jordegare. På derom gjord underdånig framställning fann Kungl. Maj:t, enligt särskilda nådiga bref den 29 januari 1897, godt anvisa såsom räntefria lån för de af skadan hemsökte inom Rackeby socken 7,500 kronor samt inom Sunnersbergs och Gösselfunda socknar 5,000 kronor att återbetalas med hälften vid hvarje af uppboresstämorna 1898 och 1899. Sökandena inom Sunnersbergs socken afstodo dock sedan från att begagna sig af det på dem belöande försträckningsbeloppet, 3,600 kronor.

Länets sydvestra del hemsöktes den 12 juni 1898 af en mycket omfattande hagelstorm. Den skada, som derigenom förorsakades, blef uppskattad inom Sals socken till 21,557 kronor, inom Ås socken till 19,430 kronor, inom Särestads socken till 8,855 kronor, inom Bjerby socken till 12,296<sup>94</sup> kronor, inom Flakebergs socken till 31,421<sup>88</sup> kronor, inom Hyinga socken till 18,932<sup>25</sup> kronor och inom Sparlösa socken till 11,210 kronor. Med anledning af de till följd häraf gjorda underdåniga framställningar beviljades enligt särskilda nådiga bref den 30 september, 4 och 11 november samt 3 december 1898 dels såsom understöd utan återbetalningsskyldighet att utdelas inom Flakebergs socken 100 kronor och inom Sparlösa socken 300 kronor, dels ock att såsom räntefria lån, med återbetalningsskyldighet under två eller fem år, fördelas inom Sals socken 10,000 kronor, inom Ås socken 9,000 kronor, inom Särestads socken 6,000 kronor, inom Bjerby socken 6,000 kronor, inom Flakebergs socken 15,000 kronor, inom Hyinga socken 9,000 kronor och inom Sparlösa socken 5,000 kronor.

Den 7 juli 1899 föll en stark hagelskur inom Bjerka och Bjurums socknar, hvarvid för åtskilliga jordbrukare gröda förstördes till sammanräknadt värde af 24,488<sup>50</sup> kronor. I anledning häraf beviljades enligt särskilda nådiga bref den 17 november samma år såsom understöd utan återbetalningsskyldighet att utdelas inom Bjerka socken 1,000 kronor och inom Bjurums socken 200 kronor; hvaremot en ansökning om räntefritt lån till belopp af 15,000 kronor förklarades icke till vidare åtgärd föranleda.

Samma år den 17 juli hemsöktes Södra Kedums socken af hagelstorm, som förstörde gröda till sammanräknadt värde af 21,287<sup>05</sup> kronor. Till hjälp åt dem, som lidit skada, beviljades, enligt särskilda nådiga bref den 17 november 1899, 350 kronor att utdelas såsom understöd utan återbetalningsskyldighet och 7,150 kronor såsom räntefria lån att återbetalas under fem år.

Sedan en hagelby den 18 juli 1899 gått fram öfver Vartofta-Åsaka socken och dervid för åtskilliga innehafvare af torplägenheter förorsakat skada till sammanräknadt uppskattadt värde af 1,012 kronor, anvisades enligt nådigt bref likaledes den 17 november 1899 ett belopp af 350 kronor att såsom understöd utan återbetalningsskyldighet utdelas bland dem, som lidit skada.

Inom Vellinge, Daretorps och Härja socknar förorsakades den 16 juli 1899 skada genom hagel till sammanräknadt uppskattadt värde af 12,120<sup>50</sup> kronor. Att såsom understöd utan återbetalningsskyldighet utdelas beviljades i anledning häraf enligt nådigt bref den 19 januari 1900 tillsammans 3,000 kronor.

De många och betydande förluster, som sålunda förorsakats genom hagel, hafva i sin mån medverkat dertill, att sträfvandena för åstadkommande af en hagelskadeförsäkringsförening inom länet omsider kröntes med framgång.

Härom kommer Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att närmare yttra sig å annat ställe i denna berättelse.

*Nya sädesslag* äro ej att omförmäla, men allmogen synes mer och mer inse nödvändigheten och fördelen af att begagna godt och kontrolleradt utsäde.

I det föregående är redan omförmäldt, att inom alla delar af länet visat sig stigande benägenhet att omgifva bostäderna med trädgårdar och trädplanteringar. Det intresse för *trädgårdsskötseln* och fruktträdsodlingen, som sålunda lagts i dagen, har ock i öfrigt visat sig verksamt samt åstadkommit en glädjande utveckling, hvarom ojäfaktiga bevis framlades vid den under september månad 1900 anordnade trädgårdsutställningen i Sköfde. En af Hushållningssällskapet aflönad länsträdgårdsmästare har fortfarande tillhandagått med råd och upplysningar rörande plantering samt trädgårdars och parkers anläggning och vård. Hans förrättningsdagar för sådant ändamål hafva uppgått år 1896 till 261, år 1897 till 147, år 1898 till 164, år 1899 till 205 och år 1900 till 172. Härunder hafva blifvit nyplanterade tillsammans 5,482 fruktträd, 7,697 bärbuskar, 3,217 storm-, allé- och skyddsträd, 8,864 prydnadsbuskar, 25,695 häckplantor jente barrväxter m. m. Dessutom hafva planterats en mängd fruktträd, som på Hushållningssällskapets bekostnad utdelats åt innehafvare af mindre lägenheter. Vid den i föregående berättelser omförmälda trädgårdsskolan i Skara hafva årligen undervisats fem till sex elever.

*Humleodlingen* har icke heller under nu ifrågavarande tidrymd kunnat tillvinna sig någon mera betydande plats inom jordbruksnäringen. Der sådan förekommit, torde densamma i allmänhet hafva gifvit god afkastning.

Beträffande antalet *underhållna kreatur* meddelas upplysning uti Hushållningssällskapets tryckta berättelser, hvilka således återopas. Här torde dock få intagas följande uppgifter angående förhållandet vid slutet af år 1895 och år 1900:

	Antal underhållna kreatur.	
	1895.	1900.
Hästar öfver 3 år . . . . .	26,298	27,214
Hästar under 3 år . . . . .	7,079	8,924
Oxar . . . . .	21,932	19,169
Tjurar . . . . .	2,526	2,746
Kor . . . . .	114,346	119,223
Ungnöt under 2 år . . . . .	36,896	35,820
Får . . . . .	59,894	53,551
Getter . . . . .	60	52
Svin . . . . .	71,623	72,342

Dessa siffror tarfva ej någon särskild belysning. De ådagalägga, att boskapsskötseln äfven under denna femårsperiod gått framåt i samma riktning som förut. Öfver allt inom länet röjer sig fortfarande lifligt intresse för anskaffande af goda afvelsdjur, hvilket intresse i väsentlig mån framkallas och underhålles genom de af staten och Hushållningssällskapet anordnade premieringar. Den utställning af kreatur, som var anordnad vid innevarande års länslandtbruksmöte i Sköfde, ådagalade, att sträfvandena inom detta område burit god frukt. Afkastningen af ladugårdarna har varit tillräcklig för länets behof samt derjemte lemnat icke obetydligt öfverskott, som fortfarande hufvudsakligen afyttrats i Stockholm, Göteborg, Norge och England.

*Handelsprisen för kreatur och ladugårdsprodukter*, hvilkas *vexlingar* äro beroende icke blott af tillgång och efterfrågan utan äfven af varans större eller mindre godhet, hafva utgjort för:

1 arbetshäst . . . . .	100	till 700	kronor.
1 par oxar . . . . .	200	› 550	›
1 ko . . . . .	50	› 250	›
1 får . . . . .	6	› 25	›
1 svin . . . . .	8	› 150	›
1 kilogram smör . . . . .	1:30	› 2:40	›
1 liter mjölk . . . . .	0:05	› 0:12	›
1 kilogram sötmjölksost . . . . .	0:80	› 1:80	›
1 › skumost . . . . .	0:12	› 0:80	›
1 › ull . . . . .	1:50	› 4:00	›

Bland åtgärder för *djurrasernas förbättring* böra här likasom uti föregående berättelser i främsta rummet omförmälas de, som äro anordnade genom gällande reglemente för prisbelönande af hästar och genom landtbeskalleriet, hvilka åtgärder fortfarande bidragit till hästafvelns förbättring inom länet. Medel till erforderliga prisbelöningar hafva, i den mån desamma ej bekostats af staten, tillskjutits af länets hushållningssällskap. Sådana belöningar äro utdelade för:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Beskällare af fullblod . . . . .	3	2	2	3	3
Beskällare af andra slag . . . . .	20	39	47	6	57
Fölston . . . . .	66	22	2	45	60
Unghästar . . . . .	148	161	165	189	169

*Föreningen för hästafvelns förbättrande inom Skaraborgs län* har fortsatt sin verksamhet. Arbetet å den i föregående berättelse omförmälda, af föreningen upplagda stambok, hvilken omfattar två afdelningar, en för så kallade varmblodiga och en för så kallade kallblodiga, clydesdales- och ardennerhästar, har nu så långt framskridit, att under detta år första delen utkommer tryckt.

Derjemte har Hushållningssällskapet fortfarande verkat för hästafvelns förbättring genom att dels utlemna lån för inköp af framstående afvelsdjur, dels ock sjelf inköpa och inom länet försälja sådana djur.

Tillgängliga hingstar af god ras hafva fortfarande inom länet fitigt anlitats.

Om hästafveln gäller därför fortfarande det omdöme, som uttalades i senaste berättelsen, eller att densamma, åtminstone hvad angår den »kallblodiga» rasen, gått betydligt framåt, så att till och med framstående sådana inom länet uppfödda djur finna köpare inom andra delar af riket. Beträffande uppfödandet af »varmblodiga» hästar, eller sådana af så kallad ädel ras, återstår fortfarande mycket, innan man uppnått den ståndpunkt, som på grund af naturförhållandena bör kunna hinnas. Men berömvärda sträfvanden i denna riktning hafva förekommit, och man har därför utan tvifvel under ifrågavarande tidrymd ganska mycket närmat sig målet.

De i senaste berättelsen omförmälda sex *föreningar för försäkring mot förlust af hästar* hafva fortsatt sin verksamhet.

Å annat ställe i denna berättelse torde Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få återkomma till dessa föreningar.

*Nötkreatursrasernas förbättrande* har fortfarande utgjort föremål för Hushållningssällskapets och enskilda jordegares synnerliga omsorg och nitiska sträfvande. I fråga om de åtgärder, som för sådant ändamål vidtagits och hvilka under denna femårsperiod fortsatts, återopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvad i föregående berättelser finnes anfördt. Det är numera mycket vanligt, att egare eller innehafvare af mindre jordbruk från de stora egendomarna inköpa afvelsdjur af ren, företrädesvis ayrshireras.

*Färens* antal har enligt ofvan intagna uppgifter icke betydligt minskats. Fortfarande gäller också det i föregående berättelser uttalade omdömet, att fårafveln icke kan anses i afsevärd mån sträcka sig utöfver hvad som erfordras för fyllande af behovet inom länet. Det på egendomen Olsborg inom Sandhems socken anordnade schäferiet upprätthålles fortfarande och producerar framstående djur.

*Svinens* antal har deremot ytterligare ökats, och har svinafveln tidtals varit mycket löande. Afsättningen har väsentligen underlättats genom ett å Hålltorps egendom i Lindärfva socken under år 1896 inrättadt svinslagteri, hvarest årligen slagtats omkring 5,000 svinkreatur.

Intresset för uppfödande af *fjäderfån* har under ifrågavarande tidrymd i väsentlig mån ökats, hvadan ock denna näringsgren vunnit en glädjande utveckling. På flere ställen inom länet hafva inrättats så kallade hönserier med ganska talrika besättningar. Men äfven innehafvare af mindre hemmansdelar och lägenheter egna sig med mera förkärlek än förut åt denna näringsgren. Vid fjäderfäutställningar, som anordnats den 9 juni 1899 i Tidaholm och den 4 påföljande juli i Skara samt i Sörby år 1900, uppvisades särskildt af hönsraser mycket framstående exemplar. Flere af de pris, som då utdelades, tillföll mindre bemedlade personer, hvilka för att kunna uppföda framstående djur icke haft andra hjälpkällor än god omtanke och omsorgsfull vård. Ägg afsättas utom länet, mest i Stockholm, Göteborg, Jönköping och Norrland. Gäss och höns försäljas fortfarande från Falbygden till orter utom länet.

*Biskötseln* kan väl icke heller nu tillerkännas afsevärd betydelse såsom näringskälla för länet, men har dock under femårsperioden i någon mån utvecklats och gått framåt, delvis genom bemedling af en bildad biskötareförening. De gamla halmkuporna försvinna mer och mer. I stället begagnas kupor af sådan konstruktion, att bisamhällena icke vid skattandet behöfva dödas.

Under denna femårsperiod har länet varit hemsökt af en mycket svår och omfattande *farsot bland husdjuren*. Sedan lång tid tillbaka hafva nästan årligen flere eller färre fall af sjukdomen mjeltbrand förekommit på skilda ställen inom länet. Man känner, att sjukdomen år 1834 antog karakter af farsot och kräfde ett högst betydande antal offer. Äfven åren 1846 och 1848 dukade ett jemförelsevis stort antal djur under för denna sjukdom. Sedan hafva de årligen förekommande fallen icke varit talrika, och om än från och med år 1890 till och med år 1898 spridda fall förekommit hvarje år, hafva de dock varit så fåtaliga, att ingen anledning förefunnits till fruktan för svårare hemsökelse af denna oftast dödande husdjurssjukdom. Sjukdomens härjningar inom länet blefvo emellertid år 1899

svårare än någonsin tillförne, och, såvidt känt är, har väl denna sjukdom aldrig inom vårt land rasat värre än då. Det första fallet inträffade, enligt hvad sedermera uppdagats, den 30 juni å hemmanet Karstorp inom Bolums socken. Men vederbörlig anmälan af inträffadt fall egde rum först den 10 juli. Då hade likväl den 4, 6, 7 och 9 juli förekommit särskilda fall inom socknar, hvilka hafva betesmarker å Billingen. Från och med den 10 juli kan sjukdomen sägas hafva antagit karakter af farsot. Derefter ökades sjukdomsfallens antal med hvarje dag till och med den 18 och 19 juli, under hvilka två dagar icke mindre än 99 fall förekommo. Den 20 och 21 hade sammanräknade antalet sjunkit till 81, den 22 och 23 till 69 och den 24 och 25 till sammanräknade 38 fall. Derefter var farsoten i ständigt af-tagande, och den 25 september förklarades länet i sin helhet fritt från smitta.

Förutom iakttagande af de i gällande författning meddelade föreskrifter blefvo till farsotens bekämpande särskilda åtgärder så skyndsamt som möjligt påbjudna och genomförda. Sålunda förordnades extra veterinärer att tjenstgöra inom farsotsområdet. Kommunalnämnderna anbefaldes att hvar för sig utse en eller flere personer till biträde vid tillsyn af desinfektioner och nedgräfnings af döda djur, för hvilka åtgärders utförande äfven soldaters biträde anlätades. Vid alla vägforsningar omkring farsotsområdet utsattes militärposter för att rengöra vägförändes skodon, vagnar samt dragares hofvar och klöfvar. Förbud utfärdades mot transport på jernväg eller fartyg af kreatur och hudar utom länet. Kreatursmarknader och hästpremieringar blefvo inställda eller uppskjutna. Djuregere uppmånades genom kungörelser att från betesmarkerna intaga sina kreatur, och förbud utfärdades att å allmänna betesplatser, såsom Axvalla hed, utsläppa kreatur. Dessutom utfärdades en mängd kungörelser och anslag med underrättelser för vederbörande om hvad som vore att iakttaga.

Äfven efter det länet förklarats fritt från smitta, hafva ganska många spridda sjukdomsfall med dödlig utgång inträffat såväl under återstående tiden af år 1899 som ock under hela året 1900. Dessa fall hafva, märkligt nog, förekommit mest på sådana ställen, der sjukdomen icke visat sig under det farsoten härjade.

Det torde icke tillkomma Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att söka utreda eller uttala något omdöme rörande orsakerna till farsotens uppkomst och utbredning. Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har derfor ej heller ansett af nöden att nu yttra sig om naturförhållandena å de ställen, der sjukdomsfall inträffat, eller om gjorda iakttagelser beträffande smittämnets öfverförande. I fråga härom läres väl berättelse komma att af sakkunnig myndighet afgifvas. Här må endast omförmälas, att under sistnämnda två år icke mindre än 64 af länets kommuner, företrädesvis omkring Billingen, Brunhemsberget och Mösseberg, varit af sjukdomen hemsökta; att, såvidt känt är, omkring 500 personer till följd af sjukdomen förlorat djur af ena eller andra slaget; att de i sjukdomen aflidna djurens antal år 1899 uppgått till 50 hästar, 685 nötkreatur och 20 får eller svin samt år 1900 till 4 hästar, 95 nötkreatur och 2 får eller svin, således tillsammans 54 hästar, 780 nötkreatur och 22 får eller svin; att de aflidna djurens värde uppskattats till sammanräknadt omkring 105,000 kronor; samt att genom ovarsam behandling af sjuka djur eller deras döda kroppar blifvit smittade 31 personer, af hvilka fyra affidit.

Den 25 juli 1899 utfärdades upprop och kringsändes listor för *insamling* af bidrag *åt de* i följd af farsoten *hjälpbehöfvande*. Denna insamling omfattades med synnerlig välvilja såväl inom länet som utom länet, särskildt i Göteborg. Från alla delar af riket inflöto bidrag till större eller mindre belopp. Summan af samtliga bidragen uppgick till 33,181<sup>30</sup> kronor. Enligt vederbörlig redovisning, dagtecknad den 20 juni 1900, voro då häraf utdelade tillsammans 32,441 kronor. Derefter utdelades under sistnämnda år ytterligare 490 kronor, så att efter afdrag för kostnader men med tillägg af upplupna räntor vid femårsperiodens slut återstodo allenast 161<sup>20</sup> kronor. Detta belopp är emellertid numera jemväl utdeladt till personer, som under innevarande år förlorat djur genom samma sjukdom. Förutom ofvannämnda gåfvomedel hafva af statsmedel anvisats dels, på grund af Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes framställning, enligt nådigt bref den 8 december 1899 understöd till belopp af 20,000 kronor och dels, på grund af motion vid 1900 års riksdag, enligt nådigt bref den 1 juni 1900 ytterligare 20,000 kronor. Dessa sammanräknade 40,000 kronor äro af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande enligt föreskrift i vederbörlig ordning utdelade till hjälpbehöfvande, som under år 1899 lidit förluster till följd af farsoten.

Från flere delar af länet klagas öfver att *tuberkelsjukdomen* vunnit ökad utbredning bland nötkreaturen. Men i sammanhang dermed uppgifves, att man genom uppförande af rymliga och luftiga ladugårdar och genom ändamålsenlig behandling af djuren söker att hämma denna sjukdoms skadliga verkningar.

De få fall, som under femårsperioden förekommit af andra smittosamma kreaturssjukdomar än de ofvan nämnda, äro icke af beskaffenhet att böra här särskildt omförmälas.

Den bittra erfarenheten af mjeltbrandssjukdomens härjningar har emellertid i sin mån medverkat dertill, att inom länet bildats en förening för försäkring mot förlust genom mjeltbrand, hvilken förening kommer att vidare omnämnas på annat ställe i denna berättelse.

*Veterinärinrättningen i Skara*, för hvars verksamhet längre fram redogöres, har fortfarande med förtroende anlåtats för kreaturssjukdomars botande. Dessutom äro för sådant ändamål tillgängliga en länsveterinär och distriktsveterinärer, hvilkas antal från och med år 1902 kommer att uppgå till femton. Till de sistnämndes aflönande äro af Landstinget och Hushållningssällskapet årliga anslag anvisade.

Följande två i senaste femårsberättelse omförmälda, med statslån understödda *vattenaflednings- och odlingsföretag* hafva under nu ifrågavarande tidrymd blifvit fullbordade och godkända:

afdikning och odling af vattenskadade marker, tillhörande hemmanen Slättered, Bränneberg, Mølneryd, Ellekulla och Lilla Boda i Visttorps socken af Vartofta härad; samt

afdikning och odling af vattenskadade marker, tillhörande kyrkoherdebostället ett mantal Kinneved i Kinneveds socken af Frökinds härad.

För utdikningen af frostförande marker till ett halft mantal Långholmen i Luttra socken hafva deremot förutvarande egarne väl lyftat 3,200 kronor af det beviljade statsbidraget, men underlåtit fullgöra arbetet. Sedan egendomen blifvit å exekutiv auktion försäld, har medgifvits nye egaren att få lyfta återstoden af statsbidraget, 800 kronor, mot skyldighet för honom att fullborda arbetet.



Till afdikning och odling af vattenskadade marker, tillhörande Källefäll, Spångeråsen, Stenången, Ulfstorp, Lilla Klefven, Myntåsen och Strokaskogen i Daretorps socken samt Stora och Lilla Våthult, Leringen och Nasen i Agnetorps socken af Vartofta härad, anvisades år 1896 lån af statsmedel till belopp af 19,600 kronor. Detta företag åsyftade att torrlägga 259<sup>15</sup> hektar för en beräknad kostnad af 23,616<sup>46</sup> kronor till afdikning och 15,258 kronor till odling. För torrläggning af 42<sup>95</sup> hektar frostförande mossar, tillhörande Leringen och Nasen, beviljades dessutom understöd till belopp af 2,300 kronor. Dessa företag lära numera vara fullbordade.

Genom nådigt bref den 1 maj 1896 beviljades understöd till belopp af 10,000 kronor för afdikning af frostförande marker, tillhörande Tofvarps och Elins byar i Göteve socken af Vilske härad samt egendomen Mönarp i Kinneveds socken af Frökinds härad. Med detta företag åsyftades att torrlägga 164<sup>93</sup> hektar för en beräknad kostnad af 30,000 kronor, och uppgifves företaget vara fullbordadt.

Lån till belopp af 20,000 kronor anvisades likaledes år 1896 för afdikning och odling af vattenskadade marker, tillhörande kronodomänen Almestorp i Åsaka socken, Skånings härad, säteriet Ölanda samt Krogstorp i Istrums socken af Valle härad

Tab. B. Skaraborgs läns hushållningssällskaps tillgångar, inkomster och utgifter åren 1896—1900.

Tillgångar, inkomster och utgifter.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Tillgångar, inkomster och utgifter.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Kapitalbehållning</i> vid årets början . . . . .	210,966 <sup>75</sup>	224,579 <sup>95</sup>	238,000 <sup>32</sup>	245,337 <sup>57</sup>	261,881 <sup>76</sup>	Organisationskostnader för konsumtions-, hagel- skade- och mjelthrand- solag . . . . .	1,000	—	—	—	2,500
<b>Inkomster:</b>						Afsatt till landtbruksmöte och fröutställning . .	—	854 <sup>48</sup>	1,100	4,000	—
Ledamotsavgifter . . . . .	958 <sup>72</sup>	904 <sup>64</sup>	1,145 <sup>76</sup>	1,060 <sup>73</sup>	1,287 <sup>04</sup>	Industriutställningen i Stockholm . . . . .	—	3,050	—	—	—
Räntor, hyror och arren- den . . . . .	9,627 <sup>49</sup>	7,645	8,462 <sup>68</sup>	10,686 <sup>48</sup>	12,950 <sup>26</sup>	Hästpremieringen med fri- sedlar . . . . .	6,674 <sup>71</sup>	6,810	6,966 <sup>25</sup>	7,156 <sup>60</sup>	7,909 <sup>60</sup>
Andel i spirituosaaförsälj- ningsmedel . . . . .	48,968 <sup>67</sup>	50,410 <sup>38</sup>	53,718 <sup>58</sup>	61,574 <sup>77</sup>	67,571 <sup>52</sup>	Inköp af afvelshästar . .	15,000	14,100	3,429 <sup>90</sup>	—	5,937
Anslag af staten till:						Kör- och hofbeslagaskolor	490	725	1,000	375	700
frökontrollen . . . . .	400	350	350	350	350	Inköp af ayrshiredjur . .	10,000	7,300 <sup>50</sup>	14,172 <sup>26</sup>	—	—
nötboskapspremieringen	2,800	2,700	3,700	3,700	3,700	Premiering af nötboskaps- djur . . . . .	8,471 <sup>21</sup>	6,578 <sup>90</sup>	10,000	7,000	13,888 <sup>13</sup>
fiskerinäringen . . . . .	—	—	—	—	1,000	Gödboskapsutställningar .	1,000	1,000	708 <sup>48</sup>	657 <sup>21</sup>	800
husslöjden . . . . .	1,100	1,100	1,100	1,100	1,100	Ladugårdsskötare- och slakterielever . . . . .	400	400	290	339 <sup>50</sup>	400
skogshushållningen . .	1,407	2,969	2,672	2,475	3,044	Länsmejeristens lön och reseräkningar . . . . .	3,195 <sup>55</sup>	2,400	2,500	3,000	3,053
Anslag af landstinget till:						Svenska smörprofningarne och noteringarne . . . .	1,100	1,050	1,650	1,700	1,500
skogshushållningen . .	2,000	3,000	3,000	3,000	3,000	Mejeriutställningar och studieresor för mejeri- rörelsen . . . . .	500	1,371 <sup>60</sup>	1,000	1,488 <sup>72</sup>	1,300
fiskerinäringen . . . . .	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	Svin-, fjäderfä- och bi- skötsel . . . . .	598 <sup>18</sup>	700	200	850	500
Diverse inkomster . . . .	—	2,643 <sup>98</sup>	892 <sup>48</sup>	775	675	Veterinärväsendet . . . . .	4,800	4,800	4,800	4,800	5,600
Försälda importerade hä- star . . . . .	16,445	15,538 <sup>87</sup>	1,350	—	3,995	Länsträdgårdsmästaren, trädgårdsskötseln m. m.	1,470	1,688	1,900	2,855	3,440
Försälda importerade nötkreatur (ayrshire) . .	10,780	7,986	13,646	—	—	Skogshushållningen . . . .	2,000	6,319	5,672	5,475	6,044
Summa	306,953 <sup>53</sup>	321,327 <sup>82</sup>	329,537 <sup>82</sup>	331,559 <sup>55</sup>	362,051 <sup>58</sup>	Fiskerinäringen . . . . .	2,800	2,850	2,995 <sup>37</sup>	2,850	4,068
<b>Utgifter:</b>						Slöjdundervisningen . . . .	2,600	2,600	2,600	2,600	2,600
Kretsafdelningarne . . . .	1,704	1,704	1,704	1,704	1,704	Tidningens redigering och tryckning . . . . .	4,428 <sup>25</sup>	3,278 <sup>40</sup>	3,436 <sup>25</sup>	2,909 <sup>86</sup>	3,066 <sup>29</sup>
Landbruksskolorna: pre- mier (och 1898 mate- riel) till lärlingar . . . .	200	200	800	400	400	Förvaltningskostnader, tidskrifter, medaljer m. m. . . . .	4,320 <sup>44</sup>	5,275 <sup>86</sup>	5,504 <sup>18</sup>	6,646 <sup>39</sup>	4,994 <sup>41</sup>
Landmannaskolan i Skara	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	Premier och gratifikatio- ner till f. d. tjänstemän	1,500	—	—	1,625	2,000
Mosskulturföreningen . .	400	600	600	600	600	<i>Kapitalbehållning</i> vid årets slut . . . . .	224,579 <sup>95</sup>	238,000 <sup>32</sup>	245,337 <sup>57</sup>	261,881 <sup>76</sup>	275,425 <sup>50</sup>
Meteorologiska anstalten i Stockholm . . . . .	221 <sup>24</sup>	221 <sup>76</sup>	221 <sup>56</sup>	195 <sup>48</sup>	196 <sup>56</sup>	Summa	306,953 <sup>53</sup>	321,327 <sup>82</sup>	329,537 <sup>82</sup>	331,559 <sup>55</sup>	362,051 <sup>58</sup>
Kemiska stationen i Skara	5,000	5,000	5,500	5,000	5,000						
Frökontrollanstalten i d:o	400	350	350	350	350						
Sv. utsädesföreningen vid Svalöf . . . . .	500	500	500	500	500						
Jordbruksstatistiken . . . .	600	600	600	600	600						
Lokala fältförsök, före- trädessvis med kalk . . .	—	—	3,000	3,000	3,000						
Resestipendier för mindre jordbrukare . . . . .	—	—	—	—	2,978 <sup>09</sup>						

jemte Erikstorp, Hökberg, Stora Mossen, Sanna, Lillgårdsmårken och Hökaskog i Ledsjö socken af Kinne härad. Härmed åsyftades torrläggning af 120<sup>86</sup> hektar för en beräknad kostnad af 20,193<sup>99</sup> kronor till afdikning och 7.118 kronor till odling. Detta företag är ännu icke fullbordadt.

I Yllestads, Visttorps och Kymbo socknar hafva jordegarna upptagit större afloppsdikey för torrläggning af vattensjuka marker, men uppgift saknas om arealen af den mark, som derigenom blifvit odlingsbar.

År 1900 afslutades ett inom Kungslena socken år 1893 påbörjadt arbete för torrläggning af de så kallade Kungslena mader, hvarigenom för en kostnad af 6,183<sup>20</sup> kronor omkring 75 hektar blifvit torrlagda.

För nu nämnda företag hafva icke statslån erhållits.

Å kronodomänen Hvarf Munkagården påbörjades år 1895 torrläggning af 18<sup>67</sup> hektar vattensjuk ängsmark för en kostnad af 5,777<sup>60</sup> kronor; och har Kungl. Domänstyrelsen i skrifvelse den 2 november 1900 medgifvit arrendatorn ersättning härför med 1,880 kronor. Detta företag är ännu ej afslutadt.

I öfrigt tillåter sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att beträffande vattenaftappningar, nyodlingar, underdikning och ängsvattning hänvisa till Hushållningssällskapets samt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens tryckta berättelser. Ur sistnämnda styrelsens senaste tillgängliga berättelse torde dock böra här antecknas, att odling och jordförbättring, afsedd att vinnas genom arbetsföretag, som från och med år 1884 till och med år 1899 erhållit understöd från odlingslånefonden, omfatta sammanräknadt 7,827<sup>03</sup> hektar för en beräknad kostnad af tillsammans 1,399,312<sup>84</sup> kronor samt att lånen härför från nämnda fond uppgå till sammanräknadt 990,650 kronor.

I fråga om behandlingen och tillgodogörandet af ladugårdsspillningen och artificiella gödningsämnen kan fortfarande vitsordas, att kännedomen om rätta sättet att tillvarata och använda desamma mer och mer vinner spridning bland länets jordbrukare, äfven innehafvare af mindre jordegendomar. Den i senaste berättelsen omnämnda förening för anskaffande af goda och billiga artificiella gödningsämnen har med framgång fortsatt sin verksamhet.

Rörande *stängselväsendets* tillstånd och inflytande är icke något särskildt att omnämna i denna berättelse.

Länets *Hushållningssällskap* och dess förvaltningsutskott hafva fortfarande nitiskt och framgångsrikt verkat för jordbrukets och boskapsskötselns utveckling och förkofran. För inhemtande af närmare kännedom om detta sällskaps verksamhet och dennas omfång hänvisar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nu som förut till sällskapets tidning, hvilken utgifves med ett häfte i hvarje månad. Här torde dock böra intagas *tabell B* (sid. 13) angående *tillgångar* och *inkomster* samt användningen under åren 1896—1900 af de *till sällskapets förfogande ställda medel*.

Under sällskapets vård och förvaltning stående *fonder* uppgingo vid 1900 års slut till följande belopp:

Ehrenborgska fonden . . . . .	1,854 <sup>38</sup> kronor
Nonnenska fonden . . . . .	4,162 <sup>54</sup> „
Fonden Gustaf Löfvenskiölds minne . . . . .	17,406 <sup>42</sup> „
Ch. E. Löfvenskiölds fond . . . . .	7,491 <sup>32</sup> „
Landtbruksmötesfonden . . . . .	3,731 <sup>06</sup> „
Skogsodlingsfonden . . . . .	225 <sup>70</sup> „
Lokala fältförsöksfonden . . . . .	2,000 <sup>00</sup> „

Angående syftemålet med de fyra förstnämnda fonderna meddelas upplysning i föregående berättelser.

Beträffande de af sällskapet vidtagna åtgärder för främjande af jordbruk och boskapsskötsel samt binärningar anser sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra särskildt fästa uppmärksamhet derå, att sällskapet år 1899 beviljat ett anslag till belopp af 3,000 kronor årligen under fem år att användas till *resestipendier* åt tolf kretsafdelningsvis utsedda lämpliga personer, som ega eller bruka jord af omkring femtio hektar eller derunder. Under antagen ledare företogs en sådan studieresa första gången år 1900 af tolf utsedda stipendiater. Resan, hvarunder först Flahult, Svalöf och Alnarp besöktes, utsträcktes derefter till Danmark, der såväl större som mindre jordbruk besågos, särskildt Hedesällskapets odlingar och försök på Jutland. Samtliga stipendiaterna hafva rörande sina reseintyck och erfarenhetsrön inlemnadt skriftliga redogörelser, hvari gifves uttryck åt stor belåtenhet med resan och derunder inhemtade lärdomar.

Enligt hvad föregående berättelser gifva vid handen, har sällskapet tid efter annan anordnat *landtbruksmöten* för länet. Det var ock bestämdt, att ett sådant möte skulle ega rum i Sköfde under sommaren 1900. Men beslutet bragtes ej till verkställighet på grund af fruktan, att mjeltbrandsfarsoten kunde komma att ånyo utbryta. Deremot har ett sådant synnerligen väl ordnad möte innevarande år egt rum i Sköfde.

Den i föregående berättelser omnämnda *kemiska stationen* och *frökontrollanstalten* i Skara har fortfarande upprätthållits. Fullständiga redogörelser för verksamheten vid denna station, hvilken omfattats med stigande förtroende, finnas för hvarje år införda i Hushållningssällskapets tidning. Här meddelas följande sammandrag rörande vid stationen verkställda *undersökningar*:

Undersökningsföremål.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Summa.
<i>Vid kemiska stationen:</i>						
1. Jord . . . . .	17	19	58	44	39	177
2. Jordförbättringsmedel . . . . .	19	18	9	13	21	80
3. Gödselmedel . . . . .	95	72	87	88	118	460
4. Fodermedel . . . . .	35	81	55	74	56	301
5. Vatten . . . . .	8	11	12	32	14	77
6. Mejeriartiklar . . . . .	3,842	3,626	2,080	4,147	3,866	17,561
7. Närings- och njutningsmedel	5	12	21	8	9	55
8. Arsenikprof . . . . .	334	287	408	468	317	1,814
9 och 10. Tekniskt och diverse	39	14	45	50	161	309
Summa	4,394	4,140	2,775	4,924	4,601	20,834
<i>Vid frökontrollanstalten:</i>						
Fullständiga undersökningar . .	11	117	100	127	66	421
Partiella do . . . . .	40	18	18	21	154	251
Summa	51	135	118	148	220	672

Inom länet finnas fortfarande två *lägre landtbruksskolor*, den ena å egendomen Klagstorp i Kåkind och den andra å egendomen Sätenäs i Åse härad.

Beträffande dessa skolors organisation samt de för dem anvisade årliga anslag är intet att här omnämna utöfver hvad

**Undervisningsanstalter. Landbruksingenjörens verksamhet. Mejerier. Skaraborgs län. 15**

som redan i föregående berättelser finnes upplyst. Lärlingarnes antal har utgjort:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Vid Klagstorp . . . .	16	17	17	15	13
Vid Sätenäs . . . . .	17	17	15	15	13

Samtliga dessa hafva icke varit betalande. Tre af dessa lärlingar hafva återgått till föräldrahemmet för att der biträda vid jordbruket. Men alla de öfriga hafva, då de lemnat skolan, erhållit anställning som bokhållare eller rättare. Antalet sökande till lärlingsplatserna, som de tre första åren varit så stort, att icke ens alla kunnat antagas, har de två sista åren af femårsperioden aftagit, hvilket hufvudsakligen torde bero deraf, att tillfällen till mycket lönande arbetsförtjenst funnits i riklig mängd inom andra arbetsområden. Genom årliga examina har liksom förut blifvit ådagalagdt, hvad ock vid inspektioner vitsordats, att skolorna motsvara de förväntningar, som i fråga om dem skäligen kunna hysas.

*Landtmannaskolan i Skara* har fortsatt sin verksamhet i enlighet med de för densamma antagna stadgar. Under femårsperiodens sista år hölls den 27 april afgangsexamen med fyratio elever. Vid den nya undervisningskursens början den 2 påföljande november var elevernas antal jemväl fyratio, hvaraf trettiosju betalande och tre frielever. Af dessa hade tre genomgått folkhögskola, fem allmänt läroverks fem första klasser, två den så kallade Nordiska landbruksskolan, en tvåårig kurs vid landbruksskola samt tjugunio undergått föreskrifven inträdesexamen. Af eleverna voro trettio från Skaraborgs och tio från andra län.

För den af staten aflönade *landbruksingenjörens* verksamhet inom länet redogöres i nedanstående tabell C.

*Mejerihandlingerna* har under femårsperioden af länets jordbrukare omfattats med stigande intresse samt därför också gått icke obetydligt framåt. Till ledning för omdömet härom kan meddelas, att myckenheten af den mjölk, som levererats till mejerier inom länet, uppgick, i runda tal, år 1890 till 40,000,000 kilogram, år 1895 till 68,000,000 kilogram, men år 1900 till 88,000,000 kilogram, hvaraf likväl 2,848,971 kilogram försåldes oskummad. Antalet mejerier, som sistnämnda år voro i verksamhet, uppgick till 338, hvaraf 66 herrgårdsmejerier, 28 an-

delsmejerier, 221 uppköpsmejerier samt 23 herrgårds- och uppköpsmejerier. Vid dessa mejerier tillverkades samma år 2,316,634 kilogram smör, 1,794 kilogram helfet, 1,880 kilogram <sup>3</sup>/<sub>4</sub> fet, 145,360 kilogram helfet, 21,069 kilogram <sup>1</sup>/<sub>4</sub> fet och 621,882 kilogram skuminjölksost. Tillverkningen af ost har funnit bättre afsättning än förut, hufvudsakligen i Norrland.

Inom länet finnas fortfarande fem mejeristationer, hvilka äro förlagda å Kilagården, Knistad, Torestorp, Klagstorp och Ökull. Länsmejeristen har ock fortsatt sin gagnande verksamhet samt för meddelande af råd och upplysningar hvarje år besökt ett stort antal ställen. Besökens antal uppgick år 1900 till 171.

Det ökade intresset för mejerihandlingen har till väsentlig del framkallats och underhållits derigenom, att Hushållningssällskapet låtit anordna särskilda mejerieställningar. Sådana höllos år 1897 i Skara, år 1898 i Lidköping, år 1899 i Falköping och år 1900 i Mariestad och buro alla vittne om glädjande utveckling inom denna näringsgren. Med bidrag af Hushållningssällskapet hafva mejerierna inom länet fortfarande deltagit i de svenska smörprofningarna.

Statens kringresande undervisare i boskapskötsel och mejerihushållning hafva varit tillgängliga för länets jordbrukare. Men Kungl. Maj:ts Befallningshafvande är icke i tillfälle att meddela annan upplysning rörande deras verksamhet inom länet, än att instruktören i mejerihushållning närvarit vid förutnämnda fyra mejerieställningar samt dervid hållit upplysande och vägledande föredrag.

Rörande *bränneriernas* inflytande på jordbruket och näringarna i allmänhet är icke heller nu något särskildt att omnämna utöfver hvad i föregående berättelser finnes anfördt.

*Tillgången på arbetare* för jordbruket har liksom under föregående femårsperiod varit knapp samt under skördetiden mer och mer otillräcklig, hvilket förhållande nu såsom förut torde till hufvudsaklig del vara beroende af den på annat ställe i denna berättelse omnämnda starka utflyttningen från länets landsbygd till städerna och af emigrationen. Jordbruksarbetena verkställas fortfarande af jordtorpare, tjenstehjon i husbondens bröd, legdt arbetsfolk samt å större egendomar äfven af statorpare.

*Dagsverksprisen* hafva på landsbygden utgjort under sommardagen för mansdagsverke lägst en krona 50 öre och högst två

**Tab. C.** Af statens landbruksingenjör uppgjorda arbetsplaner inom Skaraborgs län åren 1896—1900.

År.	Antal förrättningsställen.	Antal förrättningsdagar.	U p p g j o r d p l a n f ö r							Andra arbeten. <sup>1)</sup>	Summa.
			indelning till vaxbruk.	omläggning af åkerjord		myr- ell. kärrutdikning		sjösänkning. Beräknad vinst.	invallningar. Beräknad vinst.		
				genom tückdikning.	genom öppen afdikning.	för beredning till odling.	för fredande mot frost.				
1896 . . . . .	31	131	—	86.96	638.43	195.36	—	11.45	—	1,032.54	1,064.74
1897 . . . . .	23	77	64.62	87.47	148.16	9.86	—	—	8.38	1,525.86	1,844.35
1898 . . . . .	13	22	—	—	65.00	109.40	—	—	—	361.55	535.95
1899 . . . . .	17	91	—	20.00	—	551.46	947.76	—	—	—	1,519.22
1900 . . . . .	18	117	—	36.16	576.41	609.60	43.35	—	—	—	1,265.52

<sup>1)</sup> Under ingenjörens ledning för året torrlagd areal.

kronor 50 öre och för qvinsdagsverke lägst 75 öre och högst en krona 50 öre samt vintertid för mansdagsverke lägst en krona och högst två kronor och för qvinsdagsverke lägst 50 öre och högst en krona, allt på egen kost. Dessa uppgifter antyda en icke oväsentlig höjning af de dagsverkspris, som voro gällande under nästföregående femårsperiod.

**Skogshushållningen** torde fortfarande kunna sägas bland länets näringar intaga rummet näst efter jordbruk och boskapskötsel. Här ofvan är redan uppgifvet, att den skogbärande marken vid 1900 års slut beräknades till 302,662 hektar, utgörande 37.7 % af länets hela beräknade egovidd. Procenttalet, som i senaste berättelsen uppgafs till 36.5 %, har således i någon mån ökats. Genom verkställda skogsplanteringar har ock, såsom ofvan är omförmäldt, den skogbärande marken ökats.

Nu, likasom vid senaste femårsperiods slut, finnas inom länet tjugutvå *kronoparker*, nämligen Tiveden, Folkeberg, Skagersholm, Sundsmarken, Vestra Ekenäs, Bromö, Marieholmsskogen och Granviksskogen inom Vadsbo revir; Kungslena åsar och Haboskogen inom Vartofta revir; Stenåsen, Vestra Kinneskogen, Klyftamon, Ledsjömon, Varaskogen och Östra Kinneskogen inom Kinne revir; samt Mösseberg, Furuskogen, Edsmären, Rådaås, Östra Hillet och Vestra Hillet inom Slättbygds revir. I saknad af tillförlitliga uppgifter rörande flere af dessa kronoparkers ytvidd kan uppgift om samtliga kronoparkernas hela ytvidd ej här meddelas.

Beträffande *kungsgårdars och boställens skogar*, som blifvit till ordnad hushållning indelade, torde nu som förut få hänvisas till Domänstyrelsens berättelser om skogsväsendet.

Fem *häradsallmänningar* finnas fortfarande inom länet, nämligen Vadsbo härads allmänning Östra Stöpen, Kåkindes härads allmänning Vestra Stöpen, Vartofta härads allmänning Hökensås eller Sveamo, Vilske härads allmänning Gryten samt Viste härads allmänning Rolken. Angående samtliga dessa häradsallmänningar äro uppgifter meddelade uti berättelsen för åren 1886—1890. Det bör i sammanhang härmed erinras, att allmänningen Vestra Stöpen ännu icke varit föremål för så kallad reglering. Arbeten hafva under femårsperioden pågått för att omsider kunna afgifva ett antagligt förslag i nämnda hänseende. Men synnerlig stor svårighet härför möter, enär denna allmännings möjliga afkastning icke anses kunna inom beräknelig tid, om ens någonsin, betäcka de för en lämplig reglering nödiga kostnaderna.

*Sockenallmänningar* finnas icke inom länet.

Angående förutnämnda skogars afkastning inhemtas upplysning af Domänstyrelsens berättelser.

Tillförlitliga uppgifter angående ytvidden af *enskilda skogar* kan ej heller nu meddelas.

Hvad i föregående berättelser anförts rörande värden af och hushållningen med sådana skogar, gäller i hufvudsak fortfarande. Äfven nu har från flere fögderier uppgifvits, att de enskilda skogarna blifvit för afverkning anlitade hårdare, än som kunnat anses med klok hushållning öfverensstämmande. De i föregående berättelser omförmälda, af Landstingets och Hushållningssällskapets förvaltningsutskott anordnade åtgärder för främjande af skogssådd och återplantering hafva öfvertagits af den år 1896 bildade *Skaraborgs läns skogsodlingsförening*, hvilken af Hushållningssällskapet åtnjuter årligt bidrag med vilkor att för Hushållningssällskapets räkning handhafva alla

till skogsodling hörande frågor. Arbetena inom detta område hafva blifvit med nit och kraft bedrifna, hvilket ock haft till följd, att, såsom ofvan förmäls, den skogbärande markens areal i icke oväsentlig mån ökats.

Länet, som tillhör Vestra öfverjägmästaredistriktet, är fortfarande indeladt i fyra *revir*, nämligen: Vadsbo revir, omfattande Norra och Södra Vadsbo, eller hela Vadsbo härad; Vartofta revir, omfattande Kåkindes, Vartofta och Frökinds härad; Kinne revir, hvartill räknas Gudhems, Valle, Kinnefjerdings och Kinne härad jemte Skara, Skånings-Åsaka, Härlunda, Händene, Synnerby, Skallmeja och Vestra Gerums socknar af Skånings härad; samt Slättbygds revir, hvilket utgöres af samtliga öfriga socknar inom Skånings härad jemte Vilske, Laske, Barne, Viste, Åse och Kållands härad.

Beträffande afverkuings sättet å skogarna och häradsallmänningarnas förvaltning är ej något särskildt att omförmäla utöfver hvad i föregående berättelser blifvit anfördt.

*Allmänningsskassornas* ställning var vid 1900 års slut följande:

Östra Stöpen, behållning . . . . .	19,690.29 kronor
Vestra Stöpen    » (i ränteriet) . . . . .	1.02    »
Hökensås, behållning . . . . .	7,446.73    »
Gryten           » . . . . .	122.14    »
Rolken           » . . . . .	3,000.06    »

Inom länet finnes icke någon *undervisningsanstalt för skogs-skötseln*. Ej heller förekomma *ek- eller mullbärsplanteringar*. Af *flygsandsfält* är länet icke besväradt.

Fortfarande finnes inom länet ett icke obetydligt antal mindre *sågar* samt åtskilliga mera betydande såg- och träförädlingsverk. Men det har icke varit möjligt att åstadkomma en i någon mån fullständig och tillförlitlig utredning rörande omfånget och beskaffenheten af tillverkningen vid alla dessa sågar.

Göteborg är fortfarande den hufvudsakligaste *afsättningsorten för länets skogsprodukter*, utom hvad angår träkol, som säljes till Bergslagen.

*Svedjande* förekommer numera icke inom länet i afsevärd mån.

Rörande *skogselddar* är att omförmäla följande. Under sommaren år 1897 utbröt eld å den till Stenstorps socken hörande skogen å Billingen. Den blef af uppbådadt manskap släckt, innan nämnvärd skada förorsakats. Samma år den 24 juni utbröt eld å allmänningen Hökensås, hvarvid skogsplantering från år 1893 förstördes inom ett område af omkring 8 ar. Till följd af ovarsamhet antändes sommaren år 1899 dels tre tunnland skogsmark vid Fagerlid, dels ock omkring två tunnland skog vid Hofva Gubbegården. Vid intet af dessa tillfällen förorsakades någon nämnvärd skada. Samma sommar afbrann af enahanda anledning ungskog å 3.5 hektar vid hemmanet Backen i Hjo socken. Den 5 juli sistnämnda år härjades å hemmanet Mellom Gölhult i Habo socken 150 ar skogsmark af eld, som uppkommit genom gnistor från jernvägslokomotiv. Likaledes uppkom genom ovarsamhet eld samma sommar å 25 hektar skogsmark tillhörande hemmanet Sälltorp i Elings socken. Den 13 augusti 1899 uppstod skogseld å Forsviks och Perstorps egendom i Udenäs socken, hvarvid omkring 90 hektar skogsmark afbrändes. Elden antogs vara anlagd, och en person blef såsom

misstänkt härför häktad och åtalad, men kunde mot sitt nekande ej till ansvar fallas.

I fråga om fabrikers och särskilda tillverkningars inverkan på skogshushållningen finnes nu, såsom förut, icke anledning till annan erinran, än att skogsafverkningen uppenbarligen måste uppmuntras och ökas i samma mån, som de inom länet befintliga träförädlingsverken taga i anspråk råmaterial för sin tillverkning.

Getter hafva, enligt hvad ofvan är upplyst, icke under ifrågavarande tidrymd funnits i så stort antal, att de kunnat föröfva någon mera afsevärd skada å skogarna.

Prisen å skogsprodukter hafva under denna femårsperiod likasom förut vexlat ganska mycket. De kunna å följande varor angifvas sålunda: för ett byggnadstimmer, 9 m. långt, 17 cm. i topp, från 2 kronor till 5 kronor; för en sågstock, 6 m. lång och 20 till 26 cm. i topp, från 2 kronor 25 öre till 5 kronor; för en tolt plank (7×22 cm.) från 10 kronor till 40 kronor; för en tolt bräder (2.5 cm.) från 4 kronor till 10 kronor; för en famn (2.38×1.78×0.89 m.) björkved från 14 kronor till 26 kronor; för en sådan famn alved från 9 kronor till 18 kronor; för en sådan famn barrved från 8 kronor till 17 kronor; för 1.6 hektoliter kol från 55 öre till 2 kronor; för 100 stycken gärdselstänger från 3 kronor 50 öre till 7 kronor; samt för 100 stycken stör från 2 kronor till 5 kronor. Häraf framgår, att prisen varit i allmänhet något högre än under nästföregående femårsperiod.

Förbrukningen af torf torde fortfarande hafva varit i tilltagande. Den i föregående berättelser omförmälda, till egendomen Skagersholm hörande »Hallemosse» har emellertid icke under femårsperioden bearbetats, och torfupptagningen från torfmossen inom Torsö socken har bedrivits i afsevärdt mindre omfattning än förut, så att endast omkring 50 arbetare dermed haft daglig sysselsättning under arbetstiden. Deremot har den likaledes i senaste berättelsen omnämnda torftillverkningen inom Ransbergs socken betydligt utvecklats. Denna tillverkning, som bedrivits omkring fyra och en half månader under sommaren hvarje år, har uppgått år 1896 till 98,440 hektoliter, 1897 till 110,055 hektoliter, 1898 till 100,874 hektoliter, 1899 till 140,232 hektoliter och 1900 till 135,752 hektoliter, eller tillsammans 585,353 hektoliter brännorf. Vid tillverkningen har användts lägst 131 och högst 167 personer dagligen, och har tillverkningskostnaden utgjort i medeltal 20.63 öre för hvarje hektoliter torf. Den färdiga varan har försålts hufvudsakligen till Motala mekaniska verkstad. I öfrigt har torf tillverkats här och hvar inom länet, mest för eget behof, men äfven i någon mån till afsalu. Från Vartofta fögderi meddelas, att torfmossarna å dess slättbygd äro af särdeles god beskaffenhet.

Af anslag, som Landstinget för ändamålet anvisat, hafva fortfarande årligen utbetalts premier för räfvars och kråkors dödande, hvarjemte Skaraborgs läns jagtvårdsförening utdelat premier för dödande af dufhök. Men i öfrigt äro icke att omförmäla några särskilda åtgärder för rofdjurs utödande, och erfarenheten har icke heller gifvit vid handen, att sådana varit af behof påkallade.

Nu såsom förut tillåter sig Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att beträffande bergs- och brukshandtering samt fabriker, manufaktur och handverk hänvisa till Kommerskollegii årligen offentliggjorda berättelser angående bergshandteringen och

i fråga om fabriker och manufaktur. Dessa berättelser utmärka väl fortfarande, att inom länet finnas åtskilliga industriella verk och inrättningar samt att utveckling och framåtskridande äfven inom detta område förekommit. Men med undantag för några få här nedan omförmälda har tillverkningen vid desamma icke i allmänhet varit af mera framstående betydelse. Länet sex jemförelsevis små städer hafva icke heller under denna femårsperiod kunnat tillkämpa sig något framstående rum bland de industriidkande samhällena. Och på landet hafva, såsom redan förut är antydt, jordbruk, boskapsskötsel och skogshushållning fortfarande varit hufvudkällorna för näringslivet. Enligt senaste tillgängliga berättelse funnos år 1900 inom länet 466 fabriker, vid hvilka sysselsattes 6,918 arbetare. Sammanräknade värdet af desamma tillverkningar uppgick till 18,067,356 kronor, utgörande 1.73 % af rikets hela tillverkningsvärde.

Tändsticksfabriken Vulcan inom Tidaholms köping, som vid 1895 års slut sysselsatte 1,256 arbetare och under senaste femårsperioden tillverkade tändstickor och cigarrtändare till sammanräknad vikt af 17,431,344 kilogram och värde af 8,907,123 kronor 42 öre, har under nu ifrågavarande tidrymd ytterligare utvidgats, så att tillverkningarna, hvilka afsättas i nästan alla världens delar, uppgått i vikt till sammanräknadt 25,048,957 kilogram och i värde till 12,240,846 kronor. Vid femårsperiodens slut uppgick antalet af de vid fabriken sysselsatta arbetarne till 1,613.

Katrinefors pappersbruk har under samma tid i medeltal sysselsatt 273 personer dagligen. Tillverkningsvärdet vid denna fabrik har uppgått till 4,266,505.63 kronor för papper och 1,103,893.16 kronor för trämassa, tillsammans 5,370,398.79 kronor, eller i medeltal 1,074,079.76 kronor årligen. I förbindelse med denna fabrik har tillkommit en ny fabrik, benämnd Tidån, vid hvilken dels tillverkas ett slags papp, kalladt »unica», som utmärker sig för synnerlig fasthet, seghet och ogenomtränglighet, dels och deraf förfärdigas reseffekter m. m.

Vid Forsviks bruk, som tillverkar gjutgoods, manufakturjern och pappersmassa, hafva i medeltal årligen 140 arbetare varit sysselsatta. Tillverkningen vid detta bruk har, afkastningen af jordbruk, skogs- och qvarnrörelse oberäknad, uppgått till 1,328,400 kronor, eller i medeltal 265,680 kronor årligen.

Sköfde mekaniska verkstad, som tillverkar hufvudsakligen maskiner och redskap för landtbruket, har under femårsperioden utvidgats, så att dervid sysselsättas omkring 130 personer dagligen och årliga tillverkningsvärdet numera uppgår till omkring 300,000 kronor.

Mössfabriken i Falköping och den dermed förenade nya hattfabriken sysselsätta omkring 200 arbetare dagligen. Årliga tillverkningsvärdena uppgå sammanräknadt till omkring 380,000 kronor.

Kristinedals spinneri och väfveri inom Norra Härene socken har under femårsperioden betydligt utvidgats. Dess tillverkning af väfnader utgör i medeltal 85,000 meter med ett värde af 90,000 kronor.

Vid Holma linnespinneri uppgick tillverkningsvärdet år 1900 till 489,000 kronor, men utgjorde år 1895 endast 210,000 kronor.

Tidaholms träförädlingsfabrik har likaledes betydligt utvidgats, så att dess tillverkningsvärde, som år 1895 utgjorde 120,000 kronor, år 1900 uppgick till icke mindre än 1,975,540 kronor.

Af de i föregående berättelser omförmälda fabrikerna hafva Skarpemo och Mariebergs stärkelsefabriker samt oljefabriken vid Gössäter blifvit *nedlagda*. Deremot hafva utom förutnämnda pappfabrik och hattfabrik tillkommit följande *nya fabriker*: en gardinfabrik i Habo och en vaddfabrik vid Norka i Vättaks socken, båda inom Vartofta härad.

*Stenhuggeriet* å hemmanen Sägaretorp, Torkilsryd och Häldeholm har endast i obetydlig mån varit i verksamhet. Dess tillverkningsvärde för år 1900 uppgifves till allenast 2,500 kronor.

Deremot har *qvarnstenstillverkningen* å Lugnäsberget fortgått såsom förut. De under alla fem åren tillverkade stenarnas antal har uppgått till omkring 1,000, med ett sammanräknadt saluvärde af 50,000 kronor. Men slipstensgrytet å Katorp inom Böja socken samt slipstensbrottet inom Brandstorps socken hafva icke bearbetats.

Under femårsperioden hafva länets betydande *sandstens- och kalkstenslager* fortfarande gifvit anledning till omfattande verksamhet. Vid de inom Sätters och Bergs socknar belägna kalkbrotten har årliga tillverkningen i medeltal uppgått till 48,000 hektoliter kalk, hvars försäljningspris utgjort 60 till 70 öre för hektoliter. Förädling af kalksten har i ganska afsevärd omfattning egt rum vid Karlsro och Brandsberg inom Våmbs samt Kjepplunda i Sköfde landssocken. Kalktillverkningen inom Sköfde, Våmbs, Norra Kyrketorps, Dala och Sjögerstads socknar kan beräknas uppgå till minst 100,000 hektoliter årligen.

Inom Slöta, Karleby, Hvarfs, Kungslena och Hvalstads socknar hafva kalkstenslagren bearbetats med en uppgifven tillverkning år 1900 af 57 kubikmeter kalksten, 7,460 hektoliter och 39,768,900 kilogram kalk med sammanräknadt försäljningsvärde af 222,144 kronor.

Kalktillverkningen vid foten af Halle- och Hunneberg har till följd af svårigheten att åtkomma råmaterialet minskats, men torde dock hafva uppgått till 10,000 hektoliter årligen i medeltal, med ett försäljningspris af 60 till 70 öre för hektoliter.

Inom Medelplana, Vesterplana, Österplana, Kinne-Klefva, Husaby och Källby socknar har åter kalktillverkningen ökat och uppgått till 340,000 hektoliter årligen i medeltal. Försäljningspriset å denna kalk har vexlat från 30 till 60 öre.

Såsom förut har jemväl *stenhuggeri* bedrifvits inom Medelplana, Vesterplana och Österplana socknar af åtskilliga hemmansinnehafvare. Men uppgifter saknas angående omfattningen och värdet af hela denna tillverkning. De mest betydande stenförädlingsverken inom denna ort hafva fortfarande varit de vid Gössäter, Råbäck och Hellekis. Värdet af deras årliga tillverkning har i medeltal uppgått till 85,000 kronor vid Gössäter, 21,600 kronor vid Råbäck och 14,500 kronor vid Hellekis. Vid Hönsätters *cementfabrik* har tillverkningsvärdet under femårsperioden uppgått till 1,808,540 kronor, eller 361,708 kronor årligen i medeltal.

*Tegeltillverkning* har fortfarande varit en för länet vigtig näringskälla. Inom Norra Vadsbo fögderi har sådan tillverkning fortfarande bedrifvits i afsevärd omfattning å Skagersholm i Finnerödja socken, å Lidetomten i Elgarås socken och å Säby i Berga socken. Från Södra Vadsbo fögderi uppgifves, att vid tegelbruk å egendomen Lerdala Bossgården tillverkats sammanräknadt 240,000 taktegel och 130,000 murtegel, att vid Sätra bruk under år 1900 tillverkats 36,500 taktegel och 29,000 mur-

tegel, att tillverkningen å hemmanet Björkhult i Ransbergs socken årligen utgjort omkring 30,000 murtegel, att tegeltillverkning fortfarande bedrifvits vid Holmens tegelbruk i Fägre socken och vid Ryholms tegelbruk, å det sistnämnda likväl endast för gårdens behof, samt att priset under femårsperioden utgjort för tusen taktegel 45—55 kronor och för tusen murtegel 35—40 kronor. Tegelbruk finnas vidare inom Sköfde fögderi vid Esbjörntorp inom Versås socken, hvarest tillverkningen bedrifves i jämförelsevis ringa omfattning, vid Vreten, hvars årliga tillverkning beräknats till 210,000 taktegel, 190,000 murtegel och 20,000 rörtegel, samt vid Almnäs, hvars tillverkningsmängd icke uppgifvits. Vid sex tegelbruk inom Vartofta fögderi hafva år 1900 tillverkats sammanlagdt 2,368,500 tak- och murtegel. Inom Barne fögderi bedrifves tegeltillverkningen fortfarande i afsevärd omfattning, och uppgifves tillverkningen för år 1900 vara vid Frugården 550,000 murtegel och 30,000 taktegel, vid Margreteberg 1,025,000 murtegel och 120,000 taktegel samt vid Sätenäs 143,000 murtegel och 93,000 dikesrör. Medelpriset har varit 17 kronor för tusen murtegel, 38 kronor för tusen taktegel och 18 kronor för tusen dikesrör. Inom Lidköpings fögderi hafva tillverkats i medeltal årligen vid Ågården i Råda socken 70,000 murtegel och 70,000 taktegel, vid Bostorp i Källands-Åsaka socken 100,000 murtegel och 100,000 taktegel, vid Marie-dal i Ofva socken 54,000 murtegel, 33,000 taktegel och 167,000 dikesrör, vid Hålltorp i Lindärfva socken 1,200,000 murtegel och 300,000 taktegel, vid Qvarntorp i Forshems socken 100,000 murtegel och 100,000 taktegel samt vid Myrbacken i Lugnäs socken 25,000 murtegel och 25,000 taktegel. Försäljningspriset har varit för tusen murtegel 18—30 kronor, för tusen taktegel 35—60 kronor och för tusen dikesrör 15—22 kronor.

Vid Årnäs *glasbruk* hafva i medeltal årligen tillverkats 760,000 helbuteljer och 4,705,000 halfbuteljer till ett sammanräknadt värde af 235,000 kronor.

*Smergelfabriken Navos* samt *ockra- och umbrafabriken Sved* inom Vartofta fögderi hafva fortfarande drifvits, med uppgifna tillverkningsvärden år 1900 af för den förra 76,000 kronor och för den senare 1,350 kronor.

Från Skofteby källa i Norra Härene socken har fortfarande förts i marknaden kolsyradt *naturligt mineralvatten* under namn af *Secularis*, och har afsättningen årligen i medeltal utgjort 50,000 flaskor till värde af 3,000 kronor.

På annat ställe i denna berättelse torde Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få redogöra för åtgärderna till slöjdskicklighetens främjande. Här bör endast omförmälas, att dessa åtgärder otvifvelaktigt fortfarande utöfvat ett välgörande inflytande på *husslöjden* äfven med hänsyn till densammas anlitage som binäring. Linne- och ylleväfnad samt förfärdigande af laggkärl, träskor och roddbåtar intaga härvid fortfarande främsta rummen. Angående tillverkningen af åkdon och möbler inom Kyrkefalla och Mofalla socknar åberopas hvad i föregående berättelser anförts.

Beträffande *afsättningsorter* och *transportmedel* samt *anstalter för arbetare* är ej något särskildt att omförmäla utöfver hvad som i föregående berättelser blifvit upplyst och på andra ställen i denna berättelse meddelas.

Å den Göta kanalbolag tillhöriga *reparationsdockan vid Sjötorp*, som fortfarande varit åt arrendator uppläten, hafva

användts 70 till 80 arbetare dagligen, och hafva dervid nybygts och reparerats följande antal fartyg:

	Nybygda.	Reparerade.
År 1896 . . . . .	10	15
» 1897 . . . . .	6	28
» 1898 . . . . .	10	22
» 1899 . . . . .	8	29
» 1900 . . . . .	8	30

För *bränvinstillverkningen* och kostnader härför redogöres på följande sätt:

År.	Antal brännri- er.	Tillverknings- belopp i liter.	Afgifternas belopp i kronor.	Kontroll- kostnader i kronor.
1896 . . . . .	22	3,277,734.1	1,638,867.05	45,612.31
1897 . . . . .	21	3,766,528.0	1,884,264.00	45,789.05
1898 . . . . .	21	3,413,846.5	1,708,068.68	44,459.04
1899 . . . . .	21	3,517,174.9	1,759,587.45	46,819.97
1900 . . . . .	21	3,422,859.5	1,712,509.75	46,068.18

Beträffande anordningar för vård om **fisket** får Kungl. Maj:ts Befallningshafvande dels åberopa de upplysningar, som lemnats i föregående berättelser, dels ock här meddela, att Hushållningssällskapet år 1900 utsett en af fem ledamöter, med tre suppleanter, bestående fiskerikomité med uppdrag att handhafva alla till fiskerinäringens understödjande hörande frågor i enlighet med instruktion, som sällskapets förvaltningsutskott fastställt. Denna komité har uti sin för samma år afgifna berättelse uttalat det omdöme, att, om blott de för ändamålet nödiga medlen kunna anskaffas, många och rika utvägar finnas för fiskerinäringens främjande. Härvid har komitén tillika upplyst, att under året 159 personer fiskat uti Venern och Vettern tillsammans 12,140 kilogram lax, som inbragt dem 19,820 kronor, samt 907 personer fångat tillsammans 309,000 kilogram annan fisk än lax och 5,800 tjog kräftor till sammanräknadt värde af 120,000 kronor. För laxfisket hafva användts 78 båtar och för fisket i öfrigt 664 båtar.

Inom länets östra fiskeridistrikt äro anlagda fem *laxodlingsanstalter*, från hvilka årligen utsläppas omkring 150,000 lax-

och rödingsyngel. Den i senaste berättelsen omnämnda anstalten vid Gullspång har deremot under senare delen af femårsperioden fått förfalla, men torde med det snaraste komma att återupprättas. Från den på motsatta stranden af Vermlands fiskeristyreelse upprätthållna anstalt hafva emellertid under samma tid utsläppts omkring 875,000 lax- och 100,000 sikyngel.

Fiskerikomitén har dessutom vid Vetterns vestra strand låtit anlägga en särskild *rödings- och sikkläckningsanstalt*. Medel för denna anläggning och bekostande i öfrigt af nya anordningar hafva erhållits derigenom, att utaf det till fiskerinäringens understödjande anvisade statsanslaget beviljats Hushållningssällskapet för år 1900 ett bidrag till belopp af 1,000 kronor.

*Kräftfisket* har varit vexlande, beroende af mer eller mindre gynnsamma förhållanden. Detsamma uppgifves vara rikligast i den del af ån Ösan, som tillhör egendomarna Kallås, Ljunghem och Vreten, der detta fiske ock vitsordas vara utmärkt väl värdadt.

Lax och röding afsättas äfven utom länet i afsevärd mängd, företrädesvis till Tyskland och Danmark samt i Stockholm och Göteborg. Stegringen i pris på fisk har bidragit till att göra fisket lönande, och öfver hufvud taget torde fisket kunna sägas nu såsom under närmast föregående femårsperiod hafva för dem, som idka detsamma såsom yrke, gifvit medelgod afkastning och för dem bland länets invånare, som i öfrigt dermed sysselsätta sig, varit en god binäring. Fiskeritillsyningsmannen i östra distriktet uppgifver, att en »Vetterfiskare» beräknar sin årliga fångst i medeltal till värde af 875 kronor.

**Jagt** idkas inom länet icke såsom egentlig näringsgren, och är således derom i sådant afseende icke något att omnämna. Emellertid har bildats *Skaraborgs läns jagtvårdsförening*, som för länet utgör afdelning af Svenska jägareförbundet. Denna förenings ändamål är att verka för den nyttiga villebrädsstammens ökande, rofdjurens minskande, jagtlagarnas efterlefnad samt en rationel jagtvård. Under åren 1897—1900 har föreningen såsom belöning för dödande af tillsammans 439 dufhökar utbetalt 878 kronor. Derjemte har föreningen, som från och med innevarande år åtnjuter årligt anslag af Hushållningssällskapet till belopp af 250 kronor, genom uppsatser i tidningar samt utgifvande af en broschyr sökt intressera allmänheten för ett bättre handhavande af jagtvården.

#### 4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Beträffande de inom länet befintliga för allmän trafik upplätta *jernvägar* har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uti föregående berättelser meddelat uppgifter, hvilka här torde få åberopas. Dessa samfärdsmedel hafva under ifrågavarande femårsperiod fått en högst väsentlig tillökning, derigenom att båda de i senaste berättelsen såsom tillämnade omnämnda jernvägsanläggningar bragts till utförande. Den ena af dessa jernvägar, Vestergötland—Göteborgs jernväg, som utgår från Göteborg samt vid stationen Tumleberg inom detta län delar sig i två grenar, till Skara och till Håkantorps station, har en sammanräknad längd af 141 kilometer. Den andra, Lidköping—Kinnekulle jernväg, som från Lidköping sträcker sig

utmed vestra sidan af Kinnekulle till Forshems station å Mariestad—Kinnekulle jernväg, är 29 kilometer lång. De enskilda jernvägarnas längd utgör således numera tillsammans omkring 440 kilometer, deri inberäknad den sträcka af Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanan, som faller inom länets gränser. Sistnämnda jernväg har under femårsperioden ombygts till 1,435 meters spårvidd. Men alla de öfriga enskilda jernvägarna äro, såsom förut är omnämndt, af 0.891 meters spårvidd.

För ytterligare utvidgning och förbättring af länets jernvägskommunikationer har under samma tidrymd fråga bragts å bane om anläggning af jernväg, likaledes af 0.891 meters spårvidd, från Sköfde till Axvalls jernvägsstation. Den 22 december

1898 beviljades nådigt tillstånd till denna jernvägsanläggning, hvarefter Sköfde—Axvalls jernvägsaktiebolag bildats med upp-gift att anlägga och trafikera samma jernväg. Sedan numera statslån för ändamålet beviljats, lider intet tvifvel att detta före-tag snart nog skall blifva utfördt.

Å de enskilda för såväl person- som godstrafik upplåtna jernvägarna har trafiken bedrifvits i allmänhet med tre till fyra, men tidtals ännu flere fram- och återgående tåg dagligen. Be-träffande förhållandena i öfrigt å statens och de enskilda jern-vägarna inom länet torde Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få hänvisa till Jernvägsstyrelsens samt Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens årliga berättelser.

De enskilda jernvägsaktiebolag, hvilkas styrelse har sitt säte inom länet, hade vid 1900 års slut följande ekonomiska ställning:

*Mariestad—Moholms jernvägsaktiebolag.*

Tillgångar.	
Banbyggnaden m. m. . . . .	Kr. 310,412-50
Rörlig materiel . . . . .	» 57,185-57
Inventarier . . . . .	» 5,523-80
Materialier . . . . .	» 4,973-12
Slipers och rüls . . . . .	» 2,942-53
Aktier . . . . .	» 20,150-00
Fordringar i bank . . . . .	Kr. 24,292-46
» af diverse . . . . .	» 6,122-50
	30,414-96
Kassabehållning . . . . .	Kr. 2,185-90
	<b>433,788-38</b>

Skulder.	
Stamaktier . . . . .	Kr. 221,400-00
Preferensaktier . . . . .	» 53,000-00
Ränta å aktiekapitalet . . . . .	» 25,041-50
	299,441-50
Lån af handels- och sjöfartsfonden . . . . .	Kr. 10,724-07
D:o af Mariestads stad m. fl. . . . .	» 89,715-86
	399,881-43
Tillgång öfver skulderna . . . . .	Kr. 33,906-95
	<b>Kronor 433,788-38</b>

*Hjo—Stenstorps jernvägsaktiebolag.*

Tillgångar.	
Jernvägsbyggnaden . . . . .	Kr. 957,455-00
Rullande materielen . . . . .	» 256,134-60
Fastigheter . . . . .	» 16,000-00
Inventarier . . . . .	» 14,143-95
Materialier och förrådseffekter . . . . .	» 29,653-28
Aktier . . . . .	» 27,231-93
Diverse fordringar . . . . .	» 3,867-03
Innestående i bank samt kassa . . . . .	» 33,664-72
	<b>Kronor 1,338,150-51</b>

Skulder.	
Aktiekapitalet . . . . .	Kr. 572,325-00
Handels- och sjöfartsfonden . . . . .	» 206,662-18
Obligationslånet n:r 1 . . . . .	» 350,610-00
D:o n:r 2 . . . . .	» 25,000-00
Enskilda jernvägarnas pensionskassa . . . . .	» 9,650-07
Reservfonden . . . . .	» 21,195-18
Dispositions-fonden . . . . .	» 3,945-77

Hamnens reservfond . . . . .	Kr. 1,581-60
Kungl. Jernvägsstyrelsens hufvudkassa samt diverse debitorer . . . . .	» 71,032-00
Outdelad vinst . . . . .	» 828-00
Årets vinst . . . . .	» 75,320-71
	<b>Kronor 1,338,150-51</b>

*Lidköping—Skara—Stenstorps jernvägsaktiebolag, som eger jemväl Lidköping—Håkantors jernväg:*

Tillgångar.	
Jernvägsanläggningen Lidköping—Stenstorp . . . . .	Kr. 984,532-44
Hus och anläggningar . . . . .	» 133,605-29
Rörliga materielen . . . . .	» 151,045-96
Dressiner och snöplogar . . . . .	» 600-00
Inventarier . . . . .	» 30,589-18
Materialier . . . . .	» 41,170-94
	1,341,543-81
Lidköping—Skara—Stenstorps jernvägs fordringar (deraf af kommu-ner: kapital 85,490-30 och ogulda annuiteter 2,145-50) Kr. . . . .	93,453-98
Jernvägsanläggningen Lidköping—Håkantorp med hus och anläggningar . . . . .	Kr. 281,331-72
Rörliga materielen . . . . .	» 67,700-00
Dressiner och snöplogar . . . . .	» 150-00
Inventarier . . . . .	» 4,646-42
	353,828-14
	<b>Kronor 1,788,825-88</b>

Skulder.	
1872 års 5 1/2 % obligationslån (kapitalåterstod enl. amorteringsplan 383,000 kr., förfallna, ej till inlösen uppvisade räntekuponer 110 kr.) . . . . .	Kr. 383,110-00
1872 års 5 % obligationslån . . . . .	» 82,400-00
1892 » 4 1/2 % » . . . . .	» 322,000-00
1898 » 4 1/2 % » (kapitalåterstod 98,000 kr., upplupen, ej förfallen ränta 1,470 kr.) . . . . .	» 99,470-00
	886,980-00
De s. k. tillskottslånen (kapital 94,330-48 kr., uttagna annuiteter 10,243-46 kr.) . . . . .	Kr. 104,573-94
Skaraborgs läns enskilda bank å löpande räkning . . . . .	» 36,500-00
På diverse konton . . . . .	» 37,244-87
	178,318-81
Till aktieegarne: 5,552 st. aktier å 100 kr. . . . .	Kr. 555,200-00
	<b>Kronor 1,620,498-81</b>

Kapitalbehållning.	
Afskrifningsfonden . . . . .	Kr. 40,000-00
Reservfonden . . . . .	» 6,000-00
Reserverade medel . . . . .	» 74,873-38
Lidköping—Skara—Stenstorps jernvägs vinst för 1900 . . . . .	» 26,729-41
Lidköping—Håkantors jernvägs reserve- rade vinster . . . . .	Kr. 30,106-52
Afdrag af 1900 års förlust å denna jernväg . . . . .	» 9,382-24
	» 20,724-28
	<b>168,327-07</b>
	<b>Kronor 1,788,825-88</b>

*Skara—Kinnekulle—Venerns jernvägsaktiebolag.*

Tillgångar.	
Jernvägen från Skara till Hönsätters hamn: banan med jordområde, skenor, syllar, vaxlar, vändskifvor m. m. . . . .	Kr. 544,861-27
Husbyggnader . . . . .	» 65,750-00
Rörlig materiel . . . . .	» 113,284-00



Inventarier . . . . .	Kr. 12,000 <sup>00</sup>	
Materialier och förbrukningsartiklar . . . . .	» 10,520 <sup>00</sup>	746,415 <sup>27</sup>
Fordringar:		
Diverse gäldenärer . . . . .	Kr. 3,171 <sup>63</sup>	
	Kronor	749,586 <sup>90</sup>

Skulder.

Yttre skuld:

Riksgäldskontoret:		
Kapital . . . . .	Kr. 304,093 <sup>11</sup>	
Anståndsrenta till den 31 oktober 1889, hvilken renta enligt Kungl. Maj:ts nådiga resolution den 20/10 1886 skall betalas först vid amorteringstidens slut . . . . .	» 26,914 <sup>44</sup>	
Den 31 december 1900 upplupen renta från och med den 1 november samma år . . . . .	» 2,280 <sup>70</sup>	
	Kr. 333,288 <sup>25</sup>	
Outtagen vinst . . . . .	» 66 <sup>00</sup>	
Diverse fordringsägare . . . . .	» 21,894 <sup>24</sup>	
Enskilda jernvägarnas pensionskassa . . . . .	» 1,907 <sup>13</sup>	357,155 <sup>62</sup>
Aktieägarnes tillgodobäfvande:		
Aktiekapitalet, 3,423 st. aktier à 100 kronor . . .	Kr. 342,300 <sup>00</sup>	
Reservfond . . . . .	» 7,393 <sup>68</sup>	
Afskrifningsfond . . . . .	» 25,000 <sup>00</sup>	
Dispositionsmedels konto . . . . .	» 17,553 <sup>52</sup>	
Saldo: vinst för 1900 . . . . .	» 184 <sup>08</sup>	392,431 <sup>28</sup>
	Kronor	749,586 <sup>90</sup>

Mariestad—Kinnekulle jernvägsaktiebolag.

Tillgångar.

Banbyggnaden m. m. . . . .	Kr. 557,017 <sup>45</sup>	
Rörliga materielen . . . . .	» 77,682 <sup>28</sup>	
Inventarier . . . . .	» 6,205 <sup>55</sup>	
Materialier . . . . .	» 10,442 <sup>94</sup>	
Fordringar . . . . .	» 4,332 <sup>29</sup>	
Kassabehållning . . . . .	» 488 <sup>33</sup>	
Balanserad brist, motsvarande anståndsrentan å statslånet för jernvägsbyggnaden . . . . .	» 28,136 <sup>85</sup>	684,305 <sup>69</sup>

Skulder.

Aktiegarne . . . . .	Kr. 333,700 <sup>00</sup>	
Riksgäldskontoret . . . . .	» 338,087 <sup>56</sup>	
Diverse andra fordringsägare . . . . .	» 5,976 <sup>93</sup>	677,764 <sup>49</sup>
Öfverskott, reserveradt till framtida behof . . . . .	Kr. 6,541 <sup>20</sup>	
	Kronor	684,305 <sup>69</sup>

Lidköping—Kinnekulle jernvägsaktiebolag.

Tillgångar.

Jernvägen med skenor, syllar, broar, jordområden m. m. . . .	Kr. 571,116 <sup>19</sup>	
Husbyggnader, vattentag m. m. . . . .	» 48,500 <sup>00</sup>	
Rullande materiel . . . . .	» 117,500 <sup>00</sup>	
Inventarier . . . . .	» 9,000 <sup>00</sup>	
Materialier . . . . .	» 7,920 <sup>00</sup>	
Kassabehållning och fordringar . . . . .	» 6,365 <sup>41</sup>	
Fordran genom i förskott betalda räntor . . . . .	» 30,000 <sup>00</sup>	
	Kronor	790,401 <sup>60</sup>

Skulder.

Aktiekapitalet: 4,195 aktier à 100 kronor . . . . .	Kr. 419,500 <sup>00</sup>
Obligationslån (ursprungligen 300,000 kronor) . . . . .	» 298,000 <sup>00</sup>
Tillskottslån (qvar att lyfta 20,000 kronor) . . . . .	» 30,000 <sup>00</sup>
Af garantier för obligationslånet utlagda räntor . . . . .	» 22,200 <sup>20</sup>
Diverse skulder . . . . .	» 15,654 <sup>05</sup>
Öfverskott i kapitalräkning . . . . .	» 5,047 <sup>35</sup>
	Kronor 790,401 <sup>60</sup>

Tabell 2 redogör för de allmänna landsvägarnas och bygdevägarnas längd. I afseende å dessa uppgifter får Kungl. Maj:ts Befallningshafvande erinra, att nya vägdelningar visserligen blifvit inom åtskilliga väghållningsdistrikt begärda och att efter förberedande behandling flere utslag meddelats rörande hvilka vägar skola i vägdelning ingå samt deras egenskap af lands- eller bygdeväg, men att vägdelning enligt nya väglagen ännu icke blifvit i något af länets väghållningsdistrikt slutligen genomförd. Till följd häraf hafva vägstyrelserna i Dimbo och Slättängs tingslags båda väghållningsdistrikt icke kunnat lemna fullt tillförlitliga upplysningar rörande dessa distrikt, hvadan de nu meddelade uppgifterna måst grundas å äldre för båda distrikten gemensamma mätningar. Af samma anledning hafva gemensamma uppgifter meddelats rörande väglängderna inom Kållands, Kinnefjerdings och Kinne härads tre till samma fögderi hörande väghållningsdistrikt. Nu lemnade uppgifter om vägarnas sammanräknade längd skilja sig något från dem, som återfinnas uti motsvarande tabell vid senaste berättelsen. Dessa skiljaktigheter bero hufvudsakligen af rättelser, som skett vid företagna mätningar i och för ny vägdelning.

Från alla delar af länet vitsordas, att vägarnas tillstånd under femårsperioden förbättrats och således kan anses vara i allmänhet tillfredsställande. Användandet af sönderslagen sten såsom väglagningsämne har blifvit mer och mer allmänt. Sedan, efter Landstingets hörande, för åtskilliga väghållningsdistrikt, der förut den årliga väglagningen egt rum under våren, blifvit bestämdt, att detta arbete skall ske under hösten, är denna tidsbestämelse numera gällande nästan öfverallt inom länet.

Följande väganläggnings- och vägförbättringsföretag hafva under ifrågavarande tidrymd förekommit:

1) Vägen från Habo i Björkängs socken till Fägre sockens gräns, på en sträcka af omkring tre kilometer, har dels nyanlagts, dels förbättrats för en kostnad af 1,000 kronor, som bestridts af Björkängs kommun.

2) Å landsvägen mellan Norrqvarn och hemmanet Backa i Lyrestads socken hafva åtskilliga hemmansegare på egen bekostnad låtit sänka en större backe.

3) Hofva socknemän hafva, för en kostnad af 1,000 kronor, sänkt en backe å landsvägen vid Fagerlid och två backar å bygdevägen vid hemmanet Strupkärr.

4) För omläggning och förbättring af landsvägen från Fredsbergs sockengräns förbi Böckersboda till Backa i Lyrestads socken till en beräknad kostnad af 4,350 kronor anvisades af 1899 års vägbyggnadsfond anslag till belopp af 2,000 kronor. Men detta företag var vid femårsperiodens slut ej fullbordadt.

5) Af 1896 års vägbyggnadsfond blef för omläggning och förbättring af den emellan Sannums grindstuga och Halnatorp liggande delen af vägen från Sannums grindstuga öfver Halna till Töreboda i Björkängs socken, hvilket arbete beräknats kosta

34,530 kronor, anvisadt ett anslag till belopp af 23,000 kronor. Detta arbete är fullbordadt.

6) Under år 1900 påbörjades med bidrag af statsmedel arbete för omläggning och förbättring af landsvägen emellan Mariestad och Skara inom Låstads socken, hvilket arbete vid femårsperiodens slut icke var fullbordadt.

7) Enligt nådigt bref den 4 februari 1898 beviljades för anläggning af väg mellan Danskagården Dala i Dala socken och Stenstorps jernvägsstation anslag till belopp af 3,400 kronor. Detta arbete, som beräknats kosta 5,160 kronor, är fullbordadt.

8) För anläggning af väg mellan Tonarp i Börstigs socken och Trädets jernvägsstation inom Elfsborgs län, hvilket arbete beräknats kosta 15,550 kronor, beviljades af 1897 års vägbyggnadsfond anslag till belopp af 10,300 kronor. Denna anläggning är utförd.

9) Enligt nådigt bref den 15 december 1899 beviljades för anläggning af väg inom Kinneveds och Luttra socknar i riktning från Falköpings stad till Öra Stom inom Elfsborgs län anslag till belopp af 23,800 kronor. Detta arbete, som beräknats kosta 35,780 kronor, var väl under år 1900 till stor del utfördt, men ej fullbordadt.

10) Anläggning, utan bidrag af statsmedel, af väg från Sandhems jernvägsstation till Filatered inom Elfsborgs län, var vid femårsperiodens slut påbörjad, men icke afslutad.

11) För omläggning af Uggleboliden i Edsvära socken å vägen emellan Algutstorp och Gökhem beviljades af 1898 års vägbyggnadsfond 1,300 kronor; och var detta arbete, som beräknats kosta 2,000 kronor, vid femårsperiodens slut utfördt.

12) För istandsättande af Borgavägen mellan Långjums kyrka och Jakobsgården, hvilket arbete beräknats kosta 6,850 kronor, beviljades af 1899 års vägbyggnadsfond 4,500 kronor; och är arbetet utfördt.

13) Den inom länet fallande delen af förbättring af gammal och anläggning af ny väg emellan Herrljunga jernvägsstation inom Elfsborgs län och Rafvelsgården inom Öster-Bitterna socken beräknades kosta 13,350 kronor. Till utförande af detta arbete beviljades af 1897 års vägbyggnadsfond anslag, 8,900 kronor, och är arbetet fullbordadt.

14) För anläggning af väg mellan Matsagården vid Södra Lundby kyrka och Djeknagården i Önums socken, hvilken anläggning beräknats kosta 13,160 kronor, beviljades af 1898 års vägbyggnadsfond anslag till belopp af 8,700 kronor; och är arbetet utfördt.

15) Likaledes blef för anläggning vid Faleberg i Larfs socken af sammanbindningsväg mellan de från Vedum och från Vester-Bitterna utgående vägarna mot Larf af samma fond beviljad anslag till belopp af 2,500 kronor. Detta arbete, hvarför kostnaden beräknats till 3,850 kronor, är äfvenledes utfördt.

16) Under år 1899 hafva två backar å landsvägen emellan Nossebro och Baljefors blifvit sänkta, hvarför kostnaden bestridts genom bidrag från Bärebergs och Malma kommuner samt af enskilda personer.

17) För förbättring af vägen emellan Broqvarn och Hemmingslätt inom Fullösa och Forshems socknar, hvilket arbete beräknats kosta 2,020 kronor, beviljades af 1898 års vägbyggnadsfond anslag, 1,300 kronor. Detta arbete är utfördt.

18) För förbättring af vägen från Vestra Kroggården förbi Fullösa till Storebacken inom Fullösa socken beviljades af samma

fond anslag, 7,300 kronor. Detta arbete, hvarför kostnaden beräknats till 10,950 kronor, men uppgått till 11,791.63 kronor, är jemväl fullbordadt.

I fråga om åtskilliga andra vägförbättringsföretag hafva under femårsperioden undersökningar blifvit verkställda samt planer och kostnadsförslag upprättade, men vidare åtgärder för företagens bringande till verkställighet hafva icke kunnat vidtagas, förr än vederbörande kommit i åtnjutande af sökta statsbidrag.

De för vägundersökningar anvisade statsmedel förvaltas och redovisas numera uteslutande af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, som därför i sina årliga berättelser lemna redogörelse.

Under femårsperioden hafva följande broar blifvit om- eller nybyggda:

Gullspångsbron öfver Gullspångselfven mellan Vestergötland och Vermland har för en af Hofva tingslags vägkassa bestridd kostnad till belopp af 492.82 kronor undergått en betydlig reparation och blifvit försedd med nya handräcken af jern.

Vägstyrelsen i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt har låtit ombygga Knipebro för en kostnad af 240 kronor, Lums bro för 129 kronor, Bortelids bro för 300 kronor, Spetsbacke bro för 300 kronor och Sörbäckes bro för 275 kronor; hvarjemte Hönse bro och Nolosets bro undergått betydande reparationer.

Dessutom hafva förekommit åtskilliga brobyggnadsarbeten, hvilka likväl icke äro af den betydighet, att de böra här särskildt omförmälas.

Enligt nådigt bref den 13 november 1896 har Kungl. Majt med anledning af gjord framställning funnit godt medgifva, att Marieholmsbroarnas brotullskassa finge senast den 31 påföljande december öfverlemnas till Mariestads kommun, med förbindelse för staden att för all framtid ansvara för underhållet af ifrågasvarande broar äfvensom inom tio år efter sistnämnda dag hafva låtit enligt ritningar, som af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen godkännas, samt under den kontroll, som för ritningarnas godkännande kan varda föreskrifven, uppföra nya broar af jern med bropelare af sten.

Väg- och bropenningar uppbäras icke någonstädes inom länet. Färjpenningar uppbäras deremot fortfarande vid Brosundet i Undenäs socken, der en färja blifvit af enskild person inrättad för samfärdsel mellan Vikaskogarna och den öfriga delen af socknen, samt vid Lovvene, der enskild person inrättat färja för transport öfver Lidan. Båtfart emellan Torsö och fastlandet uppehålls af vederbörande skjutsentreprenörer, som härför uppbära afgift enligt fastställd taxa. Från Ekebo skjutsanstalt å Kållandsö skjutsas fortfarande med båt till Lurön emot en till tre kronor bestämd afgift.

De i senaste berättelsen omförmälda åtgärder för att få aflägsnade alla sådana grindar, som enligt gällande lag böra borttagas, hafva haft den verkan, att antalet grindar, som vid 1895 års slut uppgafs till 737, numera enligt inkomna uppgifter utgör 621, hvaraf 497 inom Vartofta fögderi.

Enligt hvad tabell 2 gifver vid handen, funnos vid femårsperiodens slut inom länet 80 skjutsanstalter. Af dessa voro fem, nämligen i Elgarås, Tidaholm, Qvånum, Vara och Hjerpås, inrättade i enlighet med 26 § 1 mom. af nådiga stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878. Samtliga öfriga skjutsanstalter voro försedda med skjutslag, men skjutsningen vid de-

samma var vid nämnda tidpunkt och har under hela ifrågavarande tidrymd varit upplåten på entreprenad i enlighet med nämnda nådiga stadga.

Rörande *skjutsentreprenadbidragen* meddelas här följande siffror:

År.	Antalet skjutsanstalter, för hvilka entreprenadbidrag utgått.	Entreprenadbidragens sammanräknade belopp i kronor	Afgift i öre för 1 krona beviljning.
1896 . . . . .	67	10,668	2
1897 . . . . .	67	10,668	3
1898 . . . . .	67	10,668	3
1899 . . . . .	67	10,668	3
1900 . . . . .	70	10,635	3

Som den för hvarje af dessa år för länet fastställda beviljningens halfva belopp vida öfverstigit entreprenadbidragens summor, har icke kunnat ifrågakomma, att staten skolat deltaga i gäldandet af bidragen med mera än halfva beloppet.

Entreprenadbidragen utgjorde år 1900: 25—100 kronor vid 21 skjutsanstalter, 101—200 vid 39, 201—300 vid 8 och 301—400 kronor vid 2 skjutsanstalter.

För antalet af *hästar*, som under ifrågavarande fem år utgått till *skjutsning*, redogöres i förutnämnda tabell 2.

*Postkontor* finnas fortfarande inom länets alla sex städer samt dessutom i Karlsborg, Töreboda, Moholm, Stenstorp, Tidaholm och Vara. Inom länet äro derjemte inrättade följande *poststationer*, nämligen lydande under Mariestads postkontor: Eggby, Ek, Forshem, Hasslerör, Jula, Leksberg, Lugnås, Lyrestad, Låstad, Nya Lerdala, Sjötorp, Svaneberg, Timmersdala, Torsö, Tångeberg, Åskekärr och Österäng; under Skara postkontor: Axvall, Gössäter, Götene, Kålltorp, Lundsbrunn, Qvånum, Synnerby, Vinköl, Vångaby och Öttum; under Lidköpings postkontor: Blomberg, Bronäs, Hellekis, Hjerpås, Kållandsö, Kållängen, Kållby, Lofvene, Norra Kedum, Resville, Råbäck, Tådene, Ufvered, Vinninga och Örslösa; under Sköfde postkontor: Ekbyvall, Frösve, Igelstorp, Skultorp, Tibro, Tidavad och Versås; under Hjo postkontor: Baskarp, Brandstorp, -Gate, Gustaf Adolfs kapell, Korsberga, Kyrkebo och Mofalla; under Falköpings postkontor: Falköping—Ranten (filialpostkontor), Bjurbäck, Grolanda, Gökhem, Habo, Jåla, Kettilstorp, Kinneved, Klefva, Mullsjö, Odensberg, Sandhem, Slättäng, Stora Bjurum, Sörby, Torbjörntorp, Vartofta och Vilske Marka; under Karlsborgs postkontor: Fagersanna, Forsvik, Mölltorp, Tived och Udenäs; under Töreboda postkontor: Elgarås, Fagerlid, Finnerödja, Fredsberg och Hofva; under Moholms postkontor: Beateberg, Fågre, Halna, Tidån och Våring; under Stenstorps postkontor: Broddetorp, Dala, Fridene, Häggum, Svensbro och Vreten; under Tidaholms postkontor: Ekedalen, Gärdagården, Hångsdala, Kaffås och Vättak; under Vara postkontor: Arentorp, Bya, Edsvära, Essunga, Foglum, Fyrunga, Helås, Håkantorps, Jungskola, Larf, Lekåsa, Malma, Nossebro, Saleby, Stora Hof, Tråfvad, Tumleberg, Ulfstorp och Vedum; under Venersborgs postkontor: Främmestad, Grästorp, Salstad, Sjuberga, Tengened, Thamstorp och Tun; under Kristinehamns postkontor: Gullspång och Otterbäcken; samt under Ulricehamns postkontor: Brismene och Börstig.

Postanstalternas antal uppgick således vid 1900 års slut till 142 eller en postanstalt på 1,698 af länets invånare. Enligt Generalpoststyrelsens berättelser uppgingo de inom länet till postbefordran aflemnade försändelsernas antal och medeltalet försändelser på hvarje invånare till:

År.	Antal.	Medeltal försändelser på hvarje invånare.
1896 . . . . .	4,922,785	20
1897 . . . . .	5,018,137	21
1898 . . . . .	5,355,275	22
1899 . . . . .	5,872,472	24
1900 . . . . .	6,712,825	28

Vid 1900 års slut verkställdes postbefordring å följande *landsvägspostlinier*, nämligen:

Mariestad—Ek—Låstad—Timmersdala—Nya Lerdala—Axvall;	Axvall—Bjellum;
Mariestad—Tångeberg—Hasselrör—Sjötorp—Lyrestad—Hofva;	Axvall—Vesttomten;
Elgarås—Hofva;	Skara—Bjerklunda;
Gullspång—Råda i Vermland;	Skara—Vinköl;
Mariestad—Torsö;	Skara—Ölanda;
Töreboda—Fredsberg;	Synnerby—Skallmeja;
Finnerödja—Tived;	Kålltorp—Synnerby;
Jula—Tidavad—Frösve—Sköfde;	Qvånum—Vångaby;
Moholm—Fågre—Halna;	Vedum—Edsvära;
Moholm—Beateberg;	Stora Hof—Jungskola—Saleby;
Moholm—Svenneby;	Saleby—Härjevad—Trässberg—Saleby;
Udenäs—Forsvik—Karlsborg;	Sörby—Grolanda—Jåla;
Udenäs—Tived;	Falköping—Ranten—Torbjörntorp—Stora Bjurum—Vilske—Klefva—Gökhem—Vilske—Marka—Falköping—Ranten;
Sköfde—Versås;	Vedum—Nybros—Vedum;
Hjo—Mölltorp;	Vedum—Lekåsa—Foglum—Vedum;
Hjo—Södra Fogelås—Brandstorp—Gustaf Adolfs kapell—Habo;	Essunga—Foglum—Härene i Elfsborgs län—Vårgårda i Elfsborgs län;
Stenstorp—Borgunda—Sjogerstad—Häggum—Stenstorp;	Nossebro—Malma;
Stenstorp—Åsle—Mularp;	Vara—Long—Vara;
Stenstorp—Rüssberga;	Vara—Korsmaden;
Vartofta—Kinneved;	Vara—Lundby skola—Vara;
Vartofta—Karleby;	Vara—Bya;
Vartofta—Vartofta—Åsaka;	Ulfstorp—Hyringa—Ulfstorp;
Ekedalen—Dimbo—Ijungkullen;	Stora Mellby—Idebacken;
Hångsdala—Hvalstad—Vättak—Suntak—Tidaholm;	Essunga—Essunga hållplats;
Tidaholm—Daretorp—Hafsjöberg;	Vedum—Larf—Långjum—Vedum—Tun—Friel;
Tidaholm—Källefall—Håfven—Tidaholm;	Grästorp—Göttorp;
Habo—Tufvebo;	Thamstorp—Tomten;
Brismene—Börstig—Trädet i Elfsborgs län;	Salstad—Bjöke;
Falköping—Luttra;	Grästorp—Främmestad;
Sandhem—Slättäng—Härja skola;	Grästorp—Tun—Grästorp;
Slättäng—Kelfvene;	Oreberg—Lilleskog i Elfsborgs län;
Mullsjö—Bjurbäck;	Lidköping—Bronäs—Resville;
Kettilstorp—Vistorp;	Kållby—Kållängen;
Trädet—Kylingared, båda i Elfsborgs län, å hvilken linie post till Kylingareds sockendel i Skaraborgs län befordras;	Blomberg—Medelplana;
	Österäng—Årnäs;
	Åskekärr—Tisslegården—Lilla Moholm;
	Gössäter—Fullösa—Kållstorp;
	Gössäter—Kestad—Österplana—Gössäter;

Götene—Sil—Kinne—Klefva;	Hjerpås—Häggesled;
Götene—Kinne—Vedum—Bonliden;	Örslösa—Gillstad;
Götene—Vättilösa—Lilla Bjurum;	Örslösa—Rackeby;
Götene—Månstorp—Enebacken;	Lidköping — Gösslunda — Sunnersberg—
Lidköping—Örslösa—Norra Kedum—Tå-	Lidköping;
dene;	Lidköping—Sunnersberg—Källandsö.
Tådene—Lafva—Almetorp;	

*Telegrafstationer* finnas i Mariestad, Skara, Lidköping, Sköfde, Hjo och Falköping samt i Karlsborg, Tidaholm, Vara och Hellekis. Samtliga telegrafanstalterna vid jernvägsstationerna inom länet hafva dessutom, såsom förut, varit upplåtna till allmänt begagnande för enskilda meddelanden, då de ej behöft i jernvägsärenden användas.

*Telefonens* användning har under ifrågavarande tidrymd ytterligare utvecklats, så att numera knappast finnes någon socken inom länet, der icke åtminstone en telefonapparat finnes tillgänglig. De i senaste berättelsen omnämnda enskilda telefonföreningarnas ledningar med apparater äro alla öfvertagna af staten samt derefter väsentligen förbättrade. Göta kanalbolag eger dessutom fortfarande utmed kanalen en telefonledning, som upplåtes till begagnande af allmänheten.

*Fångtransporter* verkställas fortfarande i enlighet med Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes kungörelse den 31 januari 1887 å jernväg i alla de fall, då kostnaden för landsvägstransport skulle blifva lika dyr eller dyrare. Då det sistnämnda fortskaffnings sättet måste anlitas, ombesörjes transporten af länsmännen genom antagna fångförare; och utgår skjutslegan på sätt för hvarje skjutsstation är bestämdt.

Inom länet idkas numera *varuforsling* icke såsom särskild näringsgren.

**B) Sjökommunikationer.** Beträffande länets vattenvägar är ej att omnämna annat, än hvad föregående berättelser innehålla. Bland de *ångfartyg*, som gjort regelbundna turer till orter inom länet, böra i främsta rummet nämnas de sex passagerareångfartyg, hvilka på resor till och från aflägsnare orter befarit Göta kanal. Fyra af dessa ångfartyg hafva på resor till och från Göteborg anlupit Mariestads, Hellekis och Lidköpings hamnar. Å Venern har derjemte regelbunden passageraretrafik underhållits af tre inom länet hemmahörande ångfartyg, nämligen Eos och Lidköping, hvilka anlupit Mariestads, Hellekis och Lidköpings hamnar, samt Kinnekulle, som anlupit Mariestads, Råbäcks och Lidköpings hamnar samt på färder mellan Råbäck och Sunnanå lagt till vid Leckö. Sistnämnda ångfartyg har likväl under de senaste åren af femårsperioden icke fullföljt sin verksamhet. Fem passagerareångfartyg hafva under regelbundna turer mellan Stockholm och Jönköping anlupit hamnen i Hjo. Mellan sistnämnda hamn och Hästholmen har, likasom under föregående femårsperioder, underhållits daglig ångbåtskommunikation, som endast år 1897 under februari månad tjuguen dagar, år 1899 under januari månad två dagar och år 1900 under mars och april femtio dagar varit afbruten till följd af ishinder. Den i senaste berättelse omnämnda dagliga ångbåtsförbindelsen mellan Motala å ena samt Rödesund och Karlsborg å andra sidan har under femårsperioden upprätthållits samt stått i samband med tågen å Sköfde—Karlsborgs jernväg. I öfrigt hafva omkring 70 lastångfartyg samt ett icke obetydligt antal segelfartyg varit använda i fraktfart inom länet.

Beträffande *hamnanläggningarna* i Mariestad, Lidköping och Hjo, kusthamnarna i länet samt hamn- och landningsbryggan å Räfskär vid Leckö slott återoppar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande de i föregående berättelser meddelade upplysningarna samt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens berättelser.

Öfverinseendet öfver fyr- och båkväsendet å sjön Venern utöfvas fortfarande af *Direktionen för segelfartens förbättrande* å samma sjö. Enligt hvad denna direktion meddelat, äro under femårsperioden inom den del af Venern, som anses tillhöra Skaraborgs län, icke vidtagna andra nya åtgärder, än att kraftigare lysapparater blifvit insatta i åtskilliga fyrar. Inom nämnda del af sjön underhållas fortfarande 15 fyrar, 106 fasta sjömärken, 13 bojar och 572 prickar. Rörande direktionens verksamhet i öfrigt återoppar uti föregående berättelser meddelade uppgifter. De i dessa berättelser omnämnda anstalterna till vägledning för sjöfarande å Vettern och Göta kanal upprätthållas fortfarande af Göta kanalbolag.

*Kanalen* har varit öppen för trafik:

År 1896 från och med den 15 april till och med den 15 december.	
» 1897 » » » » 20 » » » » » 6 »	
» 1898 » » » » 15 » » » » » 17 »	
» 1899 » » » » 10 » » » » » 12 »	
» 1900 » » » » 25 » » » » » 14 »	

*Flottning* förekommer endast i sjöarna Unden, Viken, Boten och Stråken. Å sistnämnda sjö har fortfarande användts en mindre ångslup för att bogsera kolpråmar till Ryfors bruk samt skogsprodukter, hufvudsakligen från Mo härad i Jönköpings län, till Tidafors trämassefabrik.

Hos magistraten i Hjo har anmälts en *sjöskada*, som inträffade år 1898. Uppgift rörande dess omfång och derigenom vållad förlust har icke meddelats. Något menniskolif blef icke dervid spildt.

**C) Varubyten.** Beträffande varubyten såväl inom länet som med andra orter är ej något särskildt att omnämna. I fråga om afsättningsorterna för länets produkter återoppar de förut i denna berättelse och uti föregående femårsberättelser meddelade uppgifterna.

Inom länet höllos år 1900 tillsammans 36 *marknader*. Dessa marknader försiggingo i länets sex städer samt Töreboda, Hofva och Torsö inom Norra Vadsbo fögderi, Kampavall, Våring, Tidå och Öfverby inom Södra Vadsbo fögderi, Mullsjö och Slättäng inom Vartofta fögderi, Grästorp inom Barne fögderi samt Enebacken inom Lidköpings fögderi. Bland dessa marknader har den, som hålles i Sköfde i september månad, fortfarande varit den mest besökta. Såväl vid denna som vid de öfriga två ordinarie marknaderna i Sköfde är omsättningen af kreatur högst betydlig, så att vid hvarje sådant tillfälle från jernvägsstationen afgår ett stort antal vagnar lastade med djur för vidare befördran hufvudsakligen till Stockholm, Göteborg och Norge. *Torgdagar* hafva hållits två gånger i veckan i hvarje af städerna samt å Karlsborg, en gång i veckan i Hofva, Töreboda, Moholm, Våring, Tidaholm och Vara, två gånger i månaden i Finnerödja och Forsvik samt en gång i månaden i Gullspång, Stenstorp, Sörby, Hjerpås och Götene. Dessutom hållas tidtals så kallade torgdagsmöten i Vara och Grästorp. Från och med innevarande

är hållas enligt vederbörligt under år 1900 meddeladt tillstånd två marknader årligen å Ramtorp i närheten af Tidaholm.

Å landsbygden har fortfarande förekommit så kallade kreatursmöten, för hvilka tiden genom tidningarna kungöres.

Till upplysning om *gårdfarihandeln* inom länet meddelas, att Länsstyrelsen utfärdat följande antal tillståndsbref för idkande af sådan handel:

Gårdfarihandel med	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
manufaktur och korta varor . . . . .	64	76	72	70	61
lådervaror . . . . .	6	7	5	3	3
jern- och smidesvaror samt bleckkärl . . . . .	10	9	5	6	7
glasvaror . . . . .	1	2	2	2	1
Summa	81	94	84	81	72

Vid meddelande af dessa tillståndsbref har Länsstyrelsen fortfarande måst taga hänsyn dertill, att personer, hvilka redan innan förordningen den 23 september 1887 blef gällande försörjt sig genom varors kringförande, icke skäligen bort hindras att

dermed fortsätta, såvida de kunnat fullgöra stadgade vilkor och i öfrigt gjort sig väl kända.

Under femårsperioden hafva hos Länsstyrelsen inregistrerats 22 föreningar för ekonomisk verksamhet med begränsad personlig ansvarighet och 14 sådana föreningar utan personlig ansvarighet.

Beträffande afgifterna för *bränvinsförsäljningen* samt städernas, köpings, Landstingets, Hushållningssällskapets och socknarnas andelar deruti inhemtas upplysningar i nedanstående *tabell D*.

Hushållningssällskapets andel i bränvinsförsäljningsafgifterna har fortfarande utgjort detsamma hufvudsakligaste inkomst. Huru sällskapet använt denna inkomst till fromma för jordbruket och dess binärningar, är redan i det föregående omfördäldt. Landstingets andel har som förut ingått i dess kassa och jemte andra tillgångar utan åtskildnad anvisats till utgifter, som Landstinget beslutit. Landskommunerna kunna sägas allmänt hafva använt sina af dessa afgifter härflytande inkomster för fattigvårdsbehof. De städerna och Vara köping tillkommande andelarna hafva ingått i hvarje stads eller köpingens kassa och blifvit använda till bestridande af förekommande utgifter.

Tab. D. Antal bränvinsförsäljningsställen, försäljningsafgifterna och deras fördelning.

	1895—1896.			1896—1897.			1897—1898.			1898—1899.			1899—1900.		
	Utskänkningsställen.		Försäljningsafgift. Kronor.	Utskänkningsställen.		Försäljningsafgift. Kronor.	Utskänkningsställen.		Försäljningsafgift. Kronor.	Utskänkningsställen.		Försäljningsafgift. Kronor.	Utskänkningsställen.		Försäljningsafgift. Kronor.
	Minutandelsställen.	Tillfälliga. Ständiga.		Minutandelsställen.	Tillfälliga. Ständiga.		Minutandelsställen.	Tillfälliga. Ständiga.		Minutandelsställen.	Tillfälliga. Ständiga.		Minutandelsställen.	Tillfälliga. Ständiga.	
Mariestad . . . . .	—	4	65,738·21	—	4	66,926·48	—	5	63,199·44	1	3	72,436·20	1	3	79,450·29
Lidköping . . . . .	1	6	56,300·00	2	6	64,300·00	1	6	66,300·00	2	5	74,300·00	2	5	78,300·00
Skara . . . . .	1	2	42,676·86	1	2	43,533·24	1	3	51,783·60	2	2	59,515·28	2	2	57,552·42
Sköfde . . . . .	1	6	58,031·96	1	6	63,735·12	1	6	66,475·51	1	5	79,578·89	1	5	87,504·23
Falköping . . . . .	1	4	34,598·68	2	4	36,223·61	2	4	34,574·33	2	4	41,502·12	2	4	52,353·67
Hjo . . . . .	1	2	24,504·75	1	2	23,831·25	1	2	13,781·25	1	2	13,893·75	1	2	13,856·25
Summa för städerna	5	24	281,850·46	7	24	298,549·70	6	26	296,114·13	9	21	341,226·24	9	21	369,016·86
Vara köping . . . . .	1	1	11,400·00	1	1	11,400·00	1	1	45,463·37	1	1	47,937·65	1	1	51,302·20
Landsbygden . . . . .	—	1	1,134·37	—	1	1,078·12	—	1	1,481·25	—	1	1,481·25	—	1	1,331·25
Summa för hela länet	6	26	294,384·83	8	26	311,027·82	7	28	343,058·75	10	23	390,645·14	10	23	421,650·31
<i>Disposition:</i>															
Uppbördsprovision . . . . .	—	—	220·36	—	—	218·89	—	—	171·42	—	—	147·04	—	—	146·67
Till insättning i Statskontoret . . . . .	—	—	58,776·53	—	—	62,049·44	—	—	69,657·11	—	—	79,190·50	—	—	85,417·80
Till Landstinget . . . . .	—	—	58,832·88	—	—	62,161·79	—	—	68,577·47	—	—	78,099·63	—	—	84,300·73
• Hushållningssällskapet . . . . .	—	—	29,416·44	—	—	31,080·89	—	—	34,288·72	—	—	39,049·81	—	—	42,150·36
• länets socknar . . . . .	—	—	8,756·75	—	—	8,717·44	—	—	1,035·02	—	—	1,035·00	—	—	930·22
• länets städer och (från och med försäljningsåret 1897—1898) Vara köping . . . . .	—	—	138,381·87	—	—	146,799·37	—	—	169,329·01	—	—	193,123·16	—	—	208,704·53
Summa	—	—	294,384·83	—	—	311,027·82	—	—	343,058·75	—	—	390,645·14	—	—	421,650·31

## 5. Kameralförhållanden.

Bifogade tabell 3 redogör för hemman och lägenheter upptagna i jordeboken, brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp samt tomter, landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar och boningshus i städerna, äfvensom för fastigheternas å landsbygden och i städerna taxeringsvärden. Vissa olikheter mellan denna tabell och motsvarande tabell för den 31 december 1895 härleda sig från kronoegendomars försäljning till skatte eller frälse.

Fastställelse har i författningsenlig ordning meddelats år 1896 å 43, år 1897 å 78, år 1898 å 122, år 1899 å 112 samt år 1900 å 131, tillsammans 486, jordafsöndringar. Af kronohemman, delar af sådana hemman eller lägenheter hafva 49, utgörande tillsammans  $\frac{73}{96}$  mantal, blifvit till skatte lösta.

Följande utarrenderade mindre kronoegendomar hafva på grund af nådiga beslut, meddelade under femårsperioden, blifvit till frälse försålda:

Fögderi.	Socken.	E g e n d o m e n s n a m n .	Nummer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpeskilling. Kronor.
Norra Vadsbo . . .	Amnehärad . . . . .	Backen, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	15,000	12,100
	Hofva . . . . .	Smedsbolet, indraget trumslagareboställe . . . . .	1	$\frac{2}{8}$	8,500	25,000
	Björnsäter . . . . .	Björnsäter, Elof Nilsgård, indraget profossboställe . . . . .	12	$\frac{3}{8}$	7,700	5,700
		D:o d:o d:o . . . . .	12	$\frac{3}{8}$	7,700	6,800
	Fredsberg . . . . .	Mårby, en skogstrakt . . . . .	2	—	400	4,425
	Utby . . . . .	Utby, Olof Jonsgård, indraget hospitalshemman . . . . .	1	$\frac{1}{8}$	2,000	3,000
Södra Vadsbo . . .	Ekby . . . . .	Ekby-Vallby mad eller Eggby, lägenhet under kungsgården Marieholm . . . . .	12	—	400	500
	Ransberg . . . . .	Lunnekullen, indraget regementsväbelsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	6,000	9,275
	Säter . . . . .	Finskatorp, indraget fänriksboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	5,500	7,805
	Függe . . . . .	Essbjörntorp, indraget kronofogdeboställe . . . . .	7	$\frac{1}{4}$	8,000	8,900
	Götlunda . . . . .	Stenatorp, indraget rustmästareboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	6,600	9,000
		Ekefjäll, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	8,500	15,250
Lerdala . . . . .	Stafversäter, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{2}$	10,000	14,000	
Sköfde . . . . .	Sventorp . . . . .	Kafvelbrona, indraget löjtnantsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	7,000	8,700
	Gudhem . . . . .	Afsöndring från 2 mantal Gudhem Borregård . . . . .	—	—	—	190 <sup>95</sup>
	Hjo . . . . .	Boatorp, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{3}{8}$	9,000	11,000
	Borgunda . . . . .	Munkabo, Anders Bossgård, indraget sergeantsboställe . . . . .	9	1	17,000	14,600
	Gredbeck . . . . .	Backen, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{2}$	14,000	23,300
Vartofta . . . . .	Karleby . . . . .	Karleby Hagen, indraget mönsterskrifvareboställe . . . . .	22	1	17,000	12,800
	Vårkumla . . . . .	Brandstorp, indraget fänriksboställe . . . . .	1	1	15,800	15,600
	Kinneved . . . . .	Lofsgården, indraget löjtnantsboställe . . . . .	1	$\frac{3}{4}$	13,500	9,530
	Acklinga . . . . .	Perstorp Hulegård, indraget trumslagareboställe . . . . .	1	$\frac{1}{8}$	5,000	22,700
		Backstugutomt under d:o . . . . .	—	—	—	150
	Baltak . . . . .	Ryttningstorp, indraget fältväbelsboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	7,000	13,335
	Agnetorp . . . . .	Kättilshemmet, indraget trumslagareboställe . . . . .	1	$\frac{1}{8}$	7,500	12,000
	Slöta . . . . .	Slöta Grefvågården, indraget furirsboställe . . . . .	7	—	9,500	12,410
	Sandhem . . . . .	Sventorp Sörgård, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	—	11,000	26,170
	Suntak . . . . .	Flata Nolgård, indraget regementspastorsboställe . . . . .	5	$\frac{3}{8}$	6,300	25,500
	Visttorp . . . . .	Visttorp Kockgård, indraget rustmästareboställe . . . . .	2	$\frac{1}{4}$	10,000	8,055
		Utskiftet Almnäs under d:o . . . . .	—	—	—	2,300
	Brismene . . . . .	Vestergärdet, indraget sergeantsboställe . . . . .	1	$\frac{3}{8}$	8,500	14,500
	Yllestad . . . . .	Badened Hofmansgård, indraget mönsterskrifvareboställe . . . . .	9	$\frac{3}{4}$	15,000	11,475
Skara . . . . .	Norra Lundby . . . . .	Lundby Ledsgård, indraget sergeantsboställe . . . . .	3	$\frac{1}{2}$	6,300	10,450
	Bolum . . . . .	Bolum Korsgård, indraget fanjunkareboställe . . . . .	15	1	14,800	21,260
		Pilhult, indraget mönsterskrifvareboställe . . . . .	11	$\frac{1}{8}$	3,000	4,160
Skarke . . . . .	Redsvenstorp, indraget fanjunkareboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	4,000	9,400	
Barne . . . . .	Skarstad . . . . .	Bya Måns Klöfvesgård, indraget profossboställe . . . . .	5	$\frac{1}{2}$	17,000	13,300
Lidköpings . . . .	Skelfvum . . . . .	Sunträlje Stora Bäckgård, indraget sergeantsboställe . . . . .	6	$\frac{2}{8}$	15,000	13,100
		Lägenheten Fridhem under d:o . . . . .	—	—	—	600
	D:o Lerbäck d:o d:o . . . . .	—	—	—	125	
	Kinne-Klefva . . . .	Klefva Anders Eriksgård, indraget sergeantsboställe . . . . .	9	$\frac{1}{2}$	10,500	13,000
Lugnås . . . . .	Tolstorp, indraget profossboställe . . . . .	1	$\frac{1}{4}$	5,000	9,700	
Summa			—	—	335,000	461,165 <sup>95</sup>

**Taxeringsvärden. Exekutiva försäljningar, Fideikommiss m. m. Domäner. Landstingsskatt. Skaraborgs län. 27**

Sammanräknade *fastighetstaxeringsvärdet* för länet utgjorde enligt sammandragen öfver bevilningen:

År 1896 . . . . .	195,379,300 kr.,	hvaraf bevilningsfria	21,672,800 kr.
» 1897 . . . . .	196,204,300 »	»	21,902,400 »
» 1898 . . . . .	198,720,700 »	»	22,720,700 »
» 1899 . . . . .	199,910,400 »	»	22,325,300 »
» 1900 . . . . .	201,480,500 »	»	22,480,600 »

Taxeringsvärdena uppgingo sammanräknade till följande belopp:

	För jordbruksfastighet.	För annan fastighet.
År 1895 . . . . .	157,773,500 kr.	36,872,700 kr.
» 1900 . . . . .	158,022,000 »	43,458,500 »

**Tab. E. Exekutivt försälda fastigheter i Skaraborgs län åren 1896—1900.**

År.	Fögderi eller stad.	Antal fastigheter.	Hela taxeringsvärdet. Kronor.	Erhållen köpskilling. Kronor.
1896	Norra Vadsbo fögderi . . . . .	1	2,500	1,750
1897	» » » . . . . .	1	3,600	5,100
1898	» » » . . . . .	1	700	150
1900	» » » . . . . .	2	5,500	6,000
1897	Södra Vadsbo fögderi . . . . .	2	10,200	11,700
1900	» » » . . . . .	3	22,200	14,655
1896	Sköfde fögderi . . . . .	1	5,100	5,500
1898	» » » . . . . .	3	11,700	12,300
1899	» » » . . . . .	1	8,000	7,000
1896	Vartofta fögderi . . . . .	9	154,500	56,130
1897	» » » . . . . .	3	61,000	14,600
1899	» » » . . . . .	1	10,000	4,000
1900	» » » . . . . .	5	59,000	52,300
1896	Skara fögderi . . . . .	4	20,300	18,180
1897	» » » . . . . .	5	14,200	16,400
1898	» » » . . . . .	1	2,600	3,000
1899	» » » . . . . .	2	6,500	5,305
1900	» » » . . . . .	2	1,300	1,135
1896	Barne fögderi . . . . .	2	4,500	3,300
1897	» » » . . . . .	6	22,400	22,090
1898	» » » . . . . .	1	1,300	1,050
1899	» » » . . . . .	1	2,000	1,950
1900	» » » . . . . .	1	300	300
1896	Lidköpings fögderi . . . . .	5	23,800	24,500
1897	» » » . . . . .	6	21,300	17,160
1898	» » » . . . . .	2	15,000	9,625
1899	» » » . . . . .	1	9,500	8,000
1896	Skara . . . . .	1	19,000	19,500
1897	» . . . . .	2	50,000	30,500
1898	» . . . . .	1	2,000	2,650
1900	» . . . . .	2	13,300	11,600
1897	Lidköping . . . . .	3	10,650	7,055
1898	» . . . . .	6	49,950	39,600
1899	» . . . . .	2	61,100	34,950
1900	» . . . . .	2	40,000	29,725
1898	Sköfde . . . . .	2	16,700	12,530
1900	» . . . . .	3	45,500	44,900
1896	Hjo . . . . .	1	13,300	11,000
1899	» . . . . .	1	31,500	31,000
1896	Falköping . . . . .	2	30,000	20,900
1899	» . . . . .	3	42,500	22,000
	Summa	<b>103</b>	<b>924,500</b>	<b>641,090</b>

Jordbruksfastigheternas värde har således under femårsperioden ökat med 248,500 kronor, hvarjemte värdet å annan fastighet stigit med 6,585,800 kronor.

I sammanhang härmed meddelas i vidstående *tabell E* uppgifter rörande taxeringsvärdena å de *fastigheter*, som under femårsperioden blifvit *exekutivt försälda*, samt därför erhållna köpskillingar.

Beträffande egendomar af *fideikommissnatur* samt egendomar tillhörande *inhemska aktiebolag* och *främmande maktors undersåtar* lemnas upplysningar i *tabellerna 4, 5 och 6*.

Beträffande fideikommisset Färdala erinras, att hälften deraf år 1896 blifvit för gäldande af intecknad skuld försäld. Men i öfrigt gifva dessa tabeller icke anledning till någon särskild erinran; och torde i fråga om tillkomsten af de i tabell 4 upptagna egendomar af fideikommissnatur få hänvisas till anmärkningarna till motsvarande tabell i berättelsen för åren 1886—1890.

I fråga om främmande maktors undersåtars sätt att sköta sina egendomar finnes ingen anledning att frångå det fördelaktiga omdöme, som uttalats i föregående berättelser.

Rörande laga skiften och hemmansklyfningar samt *landtmäteriväsendet* i öfrigt inom länet torde Kungl. Maj:ts Befallningshafvande få hänvisa till Landtmäteristyrelsens årliga berättelser.

*Kronouppbörden* utgör numera icke föremål för Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. I afseende härå torde därför här endast böra omförmälas, att utskylder och arrenden ingått ordentligt, med jemförelsevis få rester, samt att uppbörds-männen med noggrannhet och punktlighet fullgjort sin redovisning.

Vid 1900 års slut funnos inom länet för statsverkets räkning utarrenderade 221 hemman eller hemmansdelar och 4 lägenheter, tillsammans 225 särskilda kronoegendomar eller så kallade *domäner*.

För *Landstingets* och *kommunernas* tillgångar, skulder, inkomster och utgifter lemnas fullständig redogörelse uti de af Statistiska Centralbyrån utarbetade, under litt. U i Bidrag till Sveriges officiella statistik offentliggjorda årliga berättelser äfvensom uti »Tidskrift för Sveriges landsting och större kommuner». I fråga härom torde således endast böra omförmälas, att på länets invånare uttaxerats *landstingsskatt* år 1896 till belopp af 70,218<sup>28</sup> kronor med 40 öre på hvarje bevilningskrona, år 1897 till belopp af 79,706<sup>97</sup> kronor med 45 öre, år 1898 till belopp af 75,722<sup>17</sup> kronor med 42 öre, år 1899 till belopp af 98,842<sup>35</sup> kronor med 53 öre och år 1900 till belopp af 97,016<sup>50</sup> kronor med 50 öre på hvarje bevilningskrona. Uti den för Landstinget angifna tillgång vid 1900 års slut ingå: andel i fjerde döfstumskoledistriktets byggnader i Venersborg 133,000<sup>02</sup> kronor, 32,500 kronor, motsvarande hälften af bokförda värdet

å länderiet Johannesberg, hvarå Elfsborgs och Skaraborgs läns landstings anstalt för sinnesslöa är förlagd, 247,000 kronor för aktier i Uddevalla—Venersborg—Herrljunga, Mariestad—Möholms, Hjo—Stenstorps, Lidköping—Skara—Stenstorps, Skara

—Kinnekulle—Venerns, Mariestad—Kinnekulle, Lidköping—Kinnekulle, Vestergötland—Göteborgs och Skövde—Axvalls jernvägsaktiebolag samt 750,000 kronor bokfördt värde å lasaretsbyggnaderna i Mariestad, Lidköping och Falköping.

## 6. Politi.

*Vestergötlands fornminnesförening*, om hvars stiftelse och arbeten upplysningar meddelats i föregående berättelser, har under denna, liksom under föregående femårsperiod, utvecklats en jemförelsevis omfattande verksamhet. Såsom de viktigaste yttringarna här af må följande antecknas.

Föreningens samlingar hafva af föreningsledamöter och andra för dess verksamhet intresserade personer blifvit ihågkomna med ett stort antal gåfvor, bestående af fornsaker och allmogeföremål. Flere lärda sällskap och föreningar hafva ock till föreningen öfversändt af dem utgifna tidskrifter och lärda verk. Utom genom gåfvor hafva föreningens samlingar riktats genom inköp, hvilka tillfört föreningen föremål af värde. För detta ändamål har af föreningens tillgångar utbetalts omkring 1,400 kronor.

Den samling af fotografier af kyrkor och kyrkliga föremål, som redan förut grundlagts, har ytterligare ökat.

För vården af fornminnen inom landskapet har föreningen på flere sätt varit verksam. Så har föreningen låtit resa tvenne runstenar, hvilka legat öfver Silbäcken vid Dalum såsom brostenar. Ett vid Fåleberg befintligt graffält har kartlagts och beskrifvits. En beskrifning af fornminnena i Fyrunga socken har upprättats, hvarigenom början gjorts till ett för landskapet betydelsefullt arbete.

Inom Vestergötland hafva under förra århundradet ett större antal kyrkor ödelagts, sedan församlingarna tillåtits att sammanslå tvenne eller flere sådana till en. För att minnena af dessa och andra ödekyrkor måtte bevaras, har föreningens styrelse utfärdat upprop till presterskapet i stiftet att lemna alla tillgängliga upplysningar om dylika kyrkor. Dessa upplysningar torde komma att samlas och ordnas af en bland styrelsens ledamöter.

Sedan hos styrelsen anmälts, att egaren af det område, på hvilket Axvalls slottsruin är belägen, låtit bortföra en del af dess murverk, anmäldes detta förhållande hos vederbörande; och utfärdades förbud mot fortsättandet af detta företag, som beifrades.

Vid det sammanträde, som årligen hålles med föreningen, plägar ett föredrag hållas öfver ämne, som ligger inom området för föreningens verksamhet.

Den fond, som föreningen under de senare åren bildat för åstadkommande af en särskild byggnad för sina samlingar, har ökat till omkring ett tusen kronor.

Föreningen åtnjuter fortfarande af båda länens landsting ett årligt understöd, som för år 1900 uppgick till sammanräknadt 800 kronor.

Antalet af föreningens hedersledamöter uppgår till 10 och af dess ledamöter till omkring 400.

Uti senaste femårsberättelsen omförmäldes resandet af *minnesstoder* öfver slagen vid Kungslena och Åsle (Falköping). Sådan yttring af kärleken till våra stora historiska minnen har äfven under nu ifrågavarande tidrymd förekommit. Den 18 september 1898 aftäcktes två minnesstoder egnade åt generalen Georg Carl von Döbeln. En af dessa minnesstenar har sin plats å Stora Torpa. Den består af en nära tre meter hög så kallad natursten och har å släthuggna bandslingor följande inskrift:

»Här föddes  
Georg Carl von Döbeln  
den 29 April 1758.

Vården restes af födelsebygdens befolkning.»

Den andra minnesstoden är rest i länets folkhögskolas park vid Stenstorp. Stoden, en tre meter hög obelisk af röd granit, har på tre finslipade ytor följande inskrifter:

»Vid  
Suomenniemi, Porosalmi,  
Yppäri, Viiret, Siikajoki, Nykarleby,  
Lappo, Kauhajoki, Juutas, Åland,  
Blekåsen, Umeå  
lades i dagen hans hjeltemod,  
krigarsnille och fosterlandskärlek.»

»Åt  
minnet af  
Georg von Döbeln,  
född å Stora Torpa i Segerstads socken den 29 April 1758,  
död i Stockholm den 16 Februari 1820.»

»Skaraborgs läns  
Folkhögskoleförbund reste vården den 18/9 1898.»

Dessa inskrifter äro granskade af Vitterhets-, Historie- och Antiquitetsakademien.

Kostnaderna för dessa minnesstoder åstadkommande hafva uppgått till 839.89 kronor, och medlen härtill hafva insamlats genom folkhögskoleförbundets bemedling.

Då i senaste berättelsen omnämndes *restaurationen af domkyrkan i Skara*, meddelades i sammanhang dermed, att den för restaurationens åstadkommande bildade förening blifvit upplöst, sedan densammans syftemål vunnits, och att föreningens återstående behållning af gåfvomedel, omkring 500 kronor, öfverlemnats till Domkapitlet. Föreningen anslog denna behållning till en fond för åstadkommande af sandstensbilder i södra portalens åtta nischer. Kostnaden härför skulle emellertid enligt inhemtade upplysningar komma att uppgå till omkring 7,200 kronor. Men genom enskild bemedling hafva under femårsperioden insamlats medel, hvilka tillsammans med behållningen och upp-



lupna räntor uppgå till nämnda belopp, hvadan Domkapitlet kunnat vidtaga åtgärd för bildernas anskaffande. De skola enligt Domkapitlets beslut föreställa Abraham, Moses, Aron, David, Jesaja, Jeremia, Hesekiel och Daniel.

Den i senaste berättelsen omnämnda restaurationen af *Våmbs gamla kyrka* har under ifrågavarande tidrymd blifvit utförd. Kostnaden härför, uppgående till 4,153<sup>48</sup> kronor, har bestridts med insamlade medel. Fornminnesföreningen har dertill bidragit med 100 kronor.

*Skörstorps gamla kyrka*, en rundkyrka, har under femårsperioden jemväl blifvit restaurerad för en kostnad af 10,000 kronor. Åtskilliga andra af länets kyrkor hafva under samma tid blifvit reparerade och förskönade. Men dessa äro i fråga om byggnadsarten ej af sådan märklighet, att de böra här särskildt omförmälas. De många reparationerna bära emellertid vittne om befolkningens kärlek till kyrkorna och önskan att bibehålla dem uti ett deras höga ändamål värdigt skick.

Inom Flakebergs och Longs socknar äro uppförda *nya, prydliga kyrkor*, och under år 1900 lades grunden till en ny kyrka i Vara köping.

---

I fråga om den *civila förvaltningens organisation* är för denna femårsperiod icke något särskildt att omförmåla.

---

Den främsta undervisningsanstalten i länet är fortfarande det på begge linierna fullständiga *högre allmänna läroverket i Skara*. Dess lärjungars antal har uppgått år 1896 till 353, år 1897 till 367, år 1898 till 389, år 1899 till 368 och år 1900 till 372. Af dessa hafva 17 år 1896, 26 år 1897, 31 år 1898, 36 år 1899 och 38 år 1900 aflagt mogenhetsexamen. *Lägre allmänna läroverk* finnas som förut: femklassiga i Mariestad, Lidköping och Sköfde samt treklassigt i Falköping. Vid sistnämnda läroverk har undervisning meddelats jemväl i en fjerde och femte klass, hvarför kostnaden blifvit bestridd genom sammanskott af kommunen och enskilda medlemmar af densamma.

*Elementarläroverk för flickor* äro fortfarande inrättade i Mariestad, Skara, Lidköping, Sköfde och Falköping. Dessa anstalter åtnjuta statsbidrag, som år 1900 utgjorde för skolan i Mariestad 1,750 kronor, för skolan i Skara 2,400 kronor, för skolan i Lidköping 1,500 kronor, för skolan i Sköfde 1,350 kronor och för skolan i Falköping 600 kronor.

*Samskolan* i Hjo, som åtnjuter statsbidrag med 900 kronor årligen, har fortfarande upprätthållits. Dervid hafva uti fem klasser undervisats årligen trettio elever. Fyra ständiga lärarinnor äro der anställda.

Beträffande folkskoleundervisningen är som förut först att omförmåla det till Skara förlagda *folkskollärarynnesseminarium*, vid hvilket årligen undervisas 120 lärjungar. Fortfarande sökes inträde vid denna anstalt af flere än som kunna mottagas. Af lärjungarna utexamineras omkring 30 hvarje år. Det i föregående berättelser omförmälda läroverket i Skara för *utbildande af småskollärarynnesseminarium* har fortsatt sin verksamhet och årligen

lemnats undervisning åt 70 till 80 lärjungar. Dessa utexamineras hvarje år eller beredas för inträde i seminariet.

Vid länets *folkskolor* och småskolor voro år 1900 anställda 295 ordinarie och 20 extra ordinarie examinerade lärare och lärarinnor, 10 lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor, 13 biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt 323 småskollärare eller lärarinnor, tjenstgörande inom sammanräknadt 219 skoldistrikt. Kommunerna kunna med skäl sägas hafva i allmänhet ådagalagt aktningvärd nitälskan för att i fråga om skollokalerna tillgodose folkundervisningens berättigade anspråk.

Länets *folkhögskola* å Krackgården invid Stenstorps jernvägsstation, om hvars tillkomst och organisation upplysning lemnats i föregående berättelser, har under femårsperioden oafbrutet fortsatt sin verksamhet. Undervisningsämnen ha hafva varit de i folkhögskola vanliga jemte träslöjd. Lärjungarnes antal uppgick vårterminen 1896 till 29, läsåret 1896—1897 till 34, läsåret 1897—1898 till 28, läsåret 1898—1899 till 31, läsåret 1899—1900 till 30 samt höstterminen 1900 till 41. I den sedan 1888 inrättade andra årskursen hafva undervisats: 5 vårterminen 1896, 7 läsåret 1896—1897, 4 läsåret 1897—1898, 8 läsåret 1898—1899, 6 läsåret 1899—1900 samt 7 höstterminen 1900. Lärarnes antal har varit tre. Utom elevavgifter har skolan åtnjutit af Landstinget 1,500 kronor samt i statsanslag årligen 3,000 kronor, med undantag för läsåret 1897—1898, då statsanslaget blott utgjorde 2,000 kronor. Till understöd åt mindre bemedlade lärjungar hafva dessutom af statsmedel utgått årliga anslag till belopp af lägst 422 och högst 560 kronor. Folkhögskolan har den 18 september 1898 kunnat fira sin 25-åriga tillvaro, och har till minne af denna fest bildats en så kallad gymnastikhusfond, som för närvarande uppgår till 1,336<sup>90</sup> kronor.

Den sedan år 1890 upprättade *folkhögskolan för kvinnor* har fortgått å samma tider och med samma undervisningsämnen, som i förra berättelsen meddelats. Undervisningen har skötts af 1 lärare samt 2—3 lärarinnor jemte föreståndaren. Elevantalet har uppgått år 1896 till 34, 1897 till 25, 1898 till 28, 1899 till 44 och 1900 till 47. Skolan, som ej åtnjutit något understöd från Landstinget, har utom elevavgifter endast haft till kostnadernas bestridande statsanslag, som år 1896 utgick med 780 kronor, 1897 med 830 kronor, 1898 med 820 kronor, 1899 med 1,060 kronor och 1900 med 1,100 kronor, hvarjemte till understöd åt mindre bemedlade lärjungar af statsmedel lemnats under de nämnda åren 395, 320, 425, 637 och 590 kronor.

De inom länet befintliga *tillämpningsskolor* för bildande af rättarelärlingar, hvilka skolor äro förlagda å egendomarna Klagstorp och Sätenäs, äfvensom *landtmannaskolan* i Skara äro redan i det föregående omförmälda. Här antecknas endast beträffande sistnämnda undervisningsanstalt, att densamma årligen åtnjutit bidrag af statsmedel till belopp af 3,000 kronor och anslag af Hushållningssällskapet till belopp af 1,000 kronor. Till detta slag af undervisningsanstalter är äfven att hänföra den likaledes förut omförmälda *veterinärinrättningen i Skara*. Rörande denna inrättning nuvarande uppgift och organisation har meddelats upplysning i berättelsen för åren 1886—1890. Beträffande omfånget och beskaffenheten af dess verksamhet m. m. under ifrågavarande tidrymd meddelas sifferuppgifter i *tabell F* (sid. 30).

Åtta sjelfständiga *slöjdskolor* hafva under femårsperioden varit i verksamhet samt åtnjutit understöd af länets slöjddkomité. Dessa understöd uppgingo för år 1900 till följande belopp: för Lidköpings slöjdskola 1,800 kronor, för Skara slöjdskola för gossar 600 kronor, för Falköpings slöjdskola 600 kronor, för Mariestads slöjdskola 480 kronor, för Tädene slöjdskola 400 kronor, för Medelplana slöjdskola 300 kronor, för slöjdskolan i Stenstorp för män 200 kronor och för slöjdskolan i Grästorp 150 kronor. Den i föregående berättelser omförmälda halmflätningsskolan i Sköfde har äfven upprätthållits och åtnjutit bidrag af slöjddkomitén till belopp af 200 kronor årligen, hvar emot halmflätningsskolan i Vartofta upphört. Rörande nu nämnda undervisningsanstalters verksamhet meddelas uppgifter för år 1900 i nedanstående *tabell G*.

Samtliga dessa undervisningsanstalter hafva årligen besökts af den slöjdinspektör, som komitén för ändamålet antagit.

Den i föregående berättelser omnämnda, af professorskan Emma Hartelius anordnade undervisning i hemslöjd för barn tillhörande Sandhems sockens konfirmations-, folk- och småskolor har fortsatt och omfattat sådana qvinliga arbeten, som förekomma i samskolorna, jemte väfnad och bastflätning. Till bestridande af kostnaderna för denna verksamhet har komitén fortfarande beviljat anslag till belopp af 200 kronor, och har pro-

fessorskan Hartelius bestridt öfriga utgifter, hvilka beräknats uppgå till minst enahanda belopp.

*Undervisning i qvinlig husslöjd* har likasom förut meddelats vid Tädene slöjdskola samt vid särskilda så kallade sy- och arbetsskolor eller slöjdskolor för flickor. Följande undervisningsanstalter af nämnda beskaffenhet hafva under år 1900 åtnjutit bidrag från komitén, nämligen: Skara slöjdskola för flickor, hvarvid såväl äldre elever som flickor från folkskolan undervisas, samt Stenstorps slöjdskola för kvinnor, afsedd endast för äldre elever, hvardera 200 kronor, sy- och arbetsskolorna i Falköping och i Öfvertorp jemte arbets- och väfskolan i Lidköping, hvari meddelas undervisning jemväl åt elever från landsbygden, hvardera 100 kronor, skolorna i Hjo, Karlsborg, Hjerpås och Lidköping hvardera 60 kronor, en skola i Björsäter, två i Lugnås, en i Bredsäter, en i Leksberg, en i Ullervad, en i Fredsberg, en i Lyrestad, en i Finnerödja, två i Fägrö socken, en i Trästena, sex i Udenäs socken, tre i Mölltorps socken, en i Väring, en i Locketorp, en i Frösve, en i Säter, en i Kyrkefalla, en i Sköfde landsförsamlings norra distrikt, en i Versås, en i Varola, en inom Edhems distrikt, en i Utvängstorp, en i Börstig, en i Brismene, en i Floby, en i Edsvära, en i Öster-Bitterna, en i Levene, en i Ufvered, en i Häggesled, en i Rackeby, en i Säfvare och Lindärfva distrikt, en i Hasslösa, en i Götene, en i Ledsjö, tre inom Medelplana pastorat, en i Österplana, en i Kinne-Vedum, en i Fullösa och tre inom Forshems socken, hvardera 30 kronor, tre inom Hofva socken, tre inom Hjälstads pastorat, en inom Odensåkers, Binnebergs och Tidavads skoldistrikt, en i Greddäck, en i Bredvik, två i Gudhems skoldistrikt, en i Hornborga, en i Bolum, en i Tidaholm, två

Tab. F. Veterinärinrättningens i Skara verksamhet åren 1896—1900.

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
<i>Antal lärare . . . . .</i>	2	2	2	2	2
<i>Antal lärjungar:</i>					
Hofslagarelärlingar . . . .	24	24	28	21	23
Elever i behandling af enkla sjukdomar . . . . .	21	24	36	43	37
Summa	45	48	64	64	60
<i>Vid veterinärinrättningen värdade:</i>					
Hästar . . . . .	1,680	1,401	1,663	1,436	1,819
Nötkreatur . . . . .	289	321	287	261	509
Andra husdjur . . . . .	25	18	21	22	43
Summa	1,994	1,740	1,971	1,719	2,371
<i>I instruktionsmedeljan underlagda skor . . . . .</i>	7,587	5,485	7,921	7,050	5,635
<i>Inkomster:</i>					
Statsanslag . . . . . kr.	1,400 00	1,400 00	1,400 00	1,400 00	1,400 00
Andra inkomster (från donationer m. m.) . . .	5,050 61	5,042 50	8,006 21	6,165 19	7,274 48
Summa kr.	6,450 61	6,442 50	9,406 21	7,565 19	8,674 48
<i>Utgifter:</i>					
Afföningar, arfvoden och premier . . . . . kr.	4,385 00	4,335 00	4,385 00	4,451 22	4,391 00
Andra utgifter . . . . .	2,127 97	1,480 08	5,219 31	4,901 32	4,670 60
Summa kr.	6,512 97	5,815 08	9,604 31	9,352 54	9,061 60
<i>Behållning (utlånadt kapital) . . . . . kr.</i>	28,555 63	28,555 63	29,107 68	27,953 37	28,553 37

Tab. G. Slöjdskolornas i Skaraborgs län verksamhet år 1900.

Slöjdskola.	Elever från:	Elevantal under en termin.	Arbetsdagar under året.	Timmar på dagen pr elev.	Antal afdelningar.
Lidköping . . . .	Landsbygden . . . .	23	130	6	1
	Folkskolan . . . .	33	69	2	2
	Allmänna läroverket	22	34	2	1
Skara . . . . .	Folkskolan . . . .	43	201	6	2
	Allmänna läroverket	34	68	4	2
	Landtmannaskolan . .	12	68	2	1
	Seminarium . . . . .	6	62	2	1
Falköping . . . .	Olika klasser . . . .	7	170	5	1
	Folkskolan . . . . .	92	138	3	5
	Äldre elever . . . . .	10	150	4	1
Mariestad . . . .	Allmänna läroverket	10	54	2	1
	Folkskolan . . . . .	76	136	4	5
Tädene . . . . .	Olika klasser . . . . .	5	136	4	1
	Folkskolan . . . . .	28	201	2	2
Stenstorp . . . .	Äldre elever . . . . .	11	60	8	1
	Folkhögskolan . . . .	12	130	2	1
Medelplana . . . .	Folkskolan . . . . .	23	136	5	2
Grästorp . . . . .	Äldre elever . . . . .	15	70	8	1
Sköfde (halmflätningsskola)	Olika klasser . . . . .	54	92	6	3

inom Agnetorps socken, en i Karleby, en i Källby och två inom Hangelösa socken, hvardera 25 kronor, en i Vara 20 kronor och en i Önum 10 kronor. Dessa af slöjdkomitén understödda skolors antal uppgick således vid femårsperiodens slut till 84 eller 12 flere än under nästföregående år, då antalet ökades med 21. Den sålunda fortgående betydliga tillväxten i antal gifver oförtvdybart vid handen, att dessa undervisningsanstalter fylla ett verkligt af befolkningen känt behof samt omfattas med stigande förtroende. Sammanräknade antalet elever vid alla dessa skolor har under år 1900 uppgått till omkring 2,100. Antalet arbeten, som vid desamma utförts, kan beräknas till mera än 8,700 nummer. Vid dessa skolor följes i allmänhet den så kallade Lundinska metoden, hvilken, der den noggrant tillämpas, visat sig medföra goda resultat.

Genom det af Landstinget för ändamålet beviljade, i föregående berättelser omförmälda anslag har slöjdkomitéen kunnat fortfarande främja den pedagogiska *slöjdundervisningen för gossar* vid länets folkskolor. Af länets skoldistrikt hafva 58 under år 1900 i enlighet med gällande författningar åtnjutit bidrag af statsmedel för detta ändamål till 93 särskilda skolor eller folkskoleafdelningar med sammanräknadt 6,975 kronor. Slöjdkomitéen har under samma år i enlighet med de af Landstinget bestämda vilkor anvisat bidrag åt följande 49 skoldistrikt med nedannämnda belopp, nämligen: Lyrestads distrikt för 2 skolor 75 kronor, Undenäs distrikt för 5 skolor 150 kronor, Mölltorps distrikt för 2 skolor 75 kronor samt Björsätters, Ullervads, Hasle, Fredsbergs, Finnerödja, Fägre, Trästena, Halna, Karlsborgs, Värings, Frösve, Kyrkefalla, Versås, Gredbäckes, Bredviks, Gudhems, Broddetorps, Bjerkunda, Tidaholms, Fridene, Daretorps, Vellinge, Sandhems, Utvängstorps, Näs, Vartofta-Åsaka, Karleby, Floby, Gökhem, Skånings-Åsaka, Synnerby, Skallmeja, Vestra Gerums, Vester-Bitterna, Kyrkås, Flakebergs, Bjerby, Hjerpås, Göslanda, Strö, Säfvare och Lindärfva, Hasslösa, Götene, Ledsjö, Kinne-Vedums och Fullösa distrikt hvardera 50 kronor.

Antalet elever vid dessa och förutnämnda sjelfständiga slöjds-skolor kan beräknas till omkring 1,500 och de utförda arbetenas antal till minst 10,000 nummer.

Slöjdkomitéen deltog för de af densamma understödda undervisningsanstalter uti 1897 års utställning i Stockholm och fick sig dervid tillerkänd silfvermedalj.

För slöjdskicklighetens främjande hafva af statsmedel beviljats och ställts till slöjdkomiténs förfogande 1,100 kronor årligen, och har Hushållningssällskapet, enligt hvad förut är omförmäldt, nu som tillföre, för ändamålet anvisat 1,500 kronor årligen. Landstingets årliga anslag för samma ändamål hafva fortfarande uppgått till sammanräknadt 8,000 kronor.

Bland *uppfostningsanstalter*, som icke tillhöra folkskolans klass, äro i öfrigt att omförmäla: lägre allmänna yrkesskolan i Lidköping, hvilken skola fortfarande åtnjutit statsanslag 400 kronor och anslag af kommunen till lika belopp årligen, och det vid Rödö sund af Karlsborgs syförening inrättade barnhem för vård af föräldra- eller eljest värnlösa barn, hvilkas antal år 1900 uppgått till sex.

I sammanhang härmed omförmäles, att inom Falköping varit ordnade *föreläsningkurser för arbetare*, hvarför statsbidrag år 1900 anvisats till belopp af 296 kronor.

*Boktryckerier* hafva under år 1900 blifvit inrättade uti enhvar af köpingarna Vara och Grästorp.

Beträffande den på grund af Anna Elisabeth Lidbecks testamente anordnade anstalt för barn, som blifvit för brott sakfälda eller eljest visat sig vanartiga och ej inom eget hem kunna erhålla ändamålsenlig vård, återopas de i föregående berättelser meddelade upplysningarna. Denna anstalt benämnes numera *Anna Elisabeth Lidbecks uppfostningsanstalt i Lidköping*. Under femårsperioden har boningshuset väsentligen reparerats samt nordost derom uppförts ett nytt logements- och bostadshus af sten. Sistnämnda byggnad, som togs i bruk i slutet af år 1900, har kostat 30,883<sup>97</sup> kronor. I källarvåningen inrymmas slöjdsal och öfriga erforderliga lägenheter. Hufvudvåningen innehåller bostad för läraren, skolsal och dagrum m. m. Derjemte äro i vindsvåningen inredda dels två salar, uti hvilka de nuvarande 19 eleverna hafva sina sofplatser, men som beqvämt kunna inrymma tjugufem sådana platser, dels ock ett tredje rum, hvari sofplatser för sex elever kunna beredas. Af anstaltens nuvarande nitton elever äro 8 från Lidköping och 11 från andra delar af länet, alla tillhörande landsbygden.

Redan i senaste berättelsen erinrades, att Skaraborgs län, enligt lagen den 31 maj 1889, bildar tillsammans med Hallands län, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus län samt Elfsborgs län det fjerde distriktet för ordnande af *döfstummas undervisning*. Distriktets skola är förlagd i Venersborg, der den för distriktet gemensamma styrelsen har sitt säte. I denna skola, om hvars verksamhet berättelse afgifves till Ekklesiastikdepartementet, meddelades år 1900 undervisning åt 44 elever från Skaraborgs län. Föräldrar eller målsmän till döfstumma barn, som i denna skola eller på dess bekostnad åtnjuta underhåll, hafva, enligt Landstingets den 17 september 1890 fattade beslut, fortfarande fått för en del af detta underhåll erlägga afgift till Landstinget med 100 kronor årligen för hvarje barn.

Den i föregående berättelser omförmälda *läroanstalten i Skara för öfveråriga döfstumma* från Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs, Vermlands och Örebro län har under femårsperioden avslutat sin verksamhet.

Uti det numera till Venersborg förlagda, i föregående berättelser omförmälda *skolhemmet för blinda döfstumma* var vid femårsperiodens slut allenast en elev från Skaraborgs län intagen. För hvarje mindre bemedlad eller obemedlad elev från länet, som intages i detta skolhem, erlägges fortfarande enligt Landstingets beslut årlig afgift till belopp af 200 kronor.

*Uppfostringsanstalten och arbetshemmet för sinnesslöa*, hvilken anstalt är förlagd å Johannesberg vid Mariestad, har under ifrågavarande tidrymd fortsatt sin verksamhet under ledning af föreståndarinnan fröken Emanuela Carlbeck, som grundlagt densamma. Beträffande denna anstalt återopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande de upplysningar, som meddelats i föregående berättelser, särskildt den senaste. Vid anstalten finnas för närvarande 90 elever, hvaraf 17 i profklassen, 30 i skolan, 39 i arbetshemmet och 4 i asylister. Af dessa elever tillhöra 43 Skaraborgs län, 16 Elfsborgs län samt 31 andra delar af riket. Anstalten har såsom förut åtnjutit understöd af Elfsborgs och Skaraborgs läns landsting genom bidrag till elevavgifter och anslag till bestämdt belopp. Bidrag af statsmedel enligt gällande bestämmelser har uppgått år 1896 till 4,700 kronor, år 1897 till 4,700 kronor, år 1898 till 6,125 kronor, år 1899 till 12,175

kronor och år 1900 till 12,675 kronor. I sammanhang med underdånig ansökning om statsbidrag afgifves årligen berättelse om denna anstalt. Ehuru tilldragelsen inträffat efter femårsperiodens utgång, anser Kungl. Maj:ts Befallningshafvande sig likväl böra här omförmåla, att Emanuela Carlbeck den 10 sistlidne september hädankallats från sin af sann gudsfruktan och varm människokärlek ständigt vägledda, välsignelserika verksamhet. Elfsborgs och Skaraborgs läns landsting hafva deretter utsett gemensam styrelse, som öfvertagit anstaltens förvaltning.

Rörande uppkomsten och beskaffenheten af Skaraborgs läns stiftelse till minne af Konung Oscar II:s och Drottning Sofias silfverbröllopshögtid finnas upplysningar meddelade uti föregående berättelser och tabellen öfver fromma stiftelser. För att kunna bereda denna stiftelses fond en särdeles välbehöflig förstärkning och på grund af öfriga förelupna omständigheter har styrelsen med öfverstyrelsens samtycke för en tid af fem år från och med den 1 oktober 1898 utarrenderat stiftelsens fastighet till styrelsen öfver länets i Sköfde inrättade sjukhem. Verksamheten för stiftelsens syftsmål, att bereda vård åt sinnesslöa, som antingen icke kunna mottaga uppfostran eller redan erhållit sådan i det mått, hvaraf de äro mäktiga, har dock fortsatts sålunda, att styrelsen i en privat asyl beredt vård åt tre sinnesslöa barn.

Organisationen af de ordinarie befattningar, hvilkas innehafvare skola öfvervaka och upprätthålla ordning och säkerhet, har under ifrågavarande fem år icke undergått annan förändring, än att enligt nådig föreskrift en polisuppsyningsman blifvit anställd och af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnad uti köpingen Grästorps. För polisuppsigten å landsbygden har anslag af statsmedel fortfarande årligen utgått. Angående de ställen, der extra polistjenstemän år 1900 varit förordnade att biträda med upprätthållande af ordning och säkerhet, samt de till dessa polistjenstemän utgående aflöningar meddelas här följande uppgifter:

Tjenstgöringsområde.	Polistjenstemän.	Aflöning.			
		Af statsmedel. Kronor.	Af kommuner. Kronor.	Af bolag, enskilde eller annan. Kronor.	Summa. Kronor.
Den till landsbygden hörande trakten invid Mariestad med den inom samma trakt belägna promenadplatsen . . .	1	300	—	—	300
Vartofta jernvägsstation . . . . .	1	400	—	318	718
Kinneulle . . . . .	1	150	150	—	300
Mösseberg med dess vattenkuranstalt . .	1	150	150	—	300
Lundsbrunn . . . . .	1	100	100	—	200
Axvalla hed och jernvägsstation . . . .	1	300	—	—	300
Töreboda jernvägsstation . . . . .	1	300	200	360	860
Gullspångs jernvägsstation . . . . .	1	100	100	—	200
Sörby jernvägsstation . . . . .	1	100	200	—	300
Undenäs socken (polistjenstemannen anställd från den 15 oktober 1900) . .	1	20 <sup>83</sup>	187 <sup>50</sup>	—	208 <sup>33</sup>
Summa	10	1,920 <sup>83</sup>	1,087 <sup>50</sup>	678	3,686 <sup>33</sup>

Dessutom hafva särskilda polisuppsyningsmän varit af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnade vid Gössäters och Lundsbrunnns jernvägsstationer, utan att likväl dessa uppsyningsmän åtnjutit någon aflöning af statsmedel.

För länets samtliga städer och köpingar samt municipalsamhället Töreboda gälla byggnadsordningar, hvilka blifvit vederbörligen fastställda.

Ny stadsplan för en del af Mariestads planlagda område fastställdes genom nådigt bref den 10 april 1896, och för en del af köpingen Tidaholms område har likaledes stadsplan blifvit fastställd enligt nådigt bref den 19 januari 1900.

På grund af nådiga skrivelser den 4 november 1898 och den 17 februari 1899 har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 13 januari 1900 meddelat ordningsföreskrifter för köpingen Grästorps samt enligt ingifna förslag fastställt dels byggnadsordning, såsom förut är nämnt, dels brandordning för köpingen, dels ock instruktion för polisuppsyningsmannen derstädes. Stadsplan för köpingen är numera äfven fastställd enligt nådigt bref den 26 april innevarande år.

Brandväsendet inom köpingen Tidaholm har deremot icke under femårsperioden hunnit att fullständigt ordnas. Men de i föregående berättelsen omförmålda förarbeten hafva ledt derhän, att under samma tidrymd fasta brandkårer ordnats uti städerna Mariestad, Skara, Sköfde och Falköping, så att brandväsendet der med skäl kan sägas vara ändamålsenligt ordnad och lämpadt efter brandstodsbolagens fordringar.

Enligt vederbörliga föreskrifter och beslut hafva Vilske häradssbor låtit vid Sörby jernvägsstation uppföra en prydlig och ändamålsenlig tingshusbyggnad. Denna byggnad har i början af innevarande år upplåtits för sitt ändamål, hvarigenom häradets tingsställe flyttats från Falköping till Sörby.

I fråga om bank- och låneinrättningar bör först omförmålas, att i Mariestad inrättats ett afdelningskontor för Riksbanken. Detsamma öppnades den 1 april 1897 och har till verksamhetsområde hela länet med undantag af sydöstligaste delen af Vartofta härad. Bland sådana inrättningar, som i öfrigt utöfvat verksamhet inom länet, böra nu som förut särskildt nämnas Skaraborgs läns enskilda bank med hufvudkontor i Sköfde, afdelningskontor i Mariestad, Skara, Lidköping och Falköping samt expeditionskontor i Hjo, Töreboda, Karlsborg, Tidaholm, Vara och Grästorps, Riksbankens afdelningskontor i Jönköping, hypoteksföreningen mellan delegare i Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs län med Dalsland samt Smålands med flera provinsers hypoteksförening, hvilka två föreningar efter fastställda grunder bedrifvit lånerörelse inom länet, och slutligen Skaraborgs läns städers hypoteksförening.

Rörande omfånget och beskaffenheten af Skaraborgs läns enskilda banks verksamhet åberopas vidstående tabell H.

Förutnämnda två hypoteksföreningar hafva under ifrågavarande fem år utlemnat amorteringslån till följande belopp:

	Göteborgs och Bohus samt Elfsborgs läns förening.	Smålands m. fl. provinsers för- ening.
1896 . . . . .	251,320	224,700
1897 . . . . .	515,910	213,600
1898 . . . . .	321,640	362,800
1899 . . . . .	743,830	242,300
1900 . . . . .	295,190	430,800
Summa kronor	2,127,890	1,474,200

Skaraborgs läns städers hypoteksförenings ställning var vid 1900 års slut följande:

## Tillgångar:

Utlemnade 245 lån, tillhörande länserien A . . . . .	kr. 1,453,300 00	
minskade med verkställd amortering . . . . .	665,681 95	787,618 05
Utlemnade 2 lån, tillhörande länserien C . . . . .	87,000 00	
minskade med verkställd amortering . . . . .	4,158 31	82,841 69
Utlemnade förskottslån . . . . .	kr. 16,900 00	
Extra utlåning . . . . .	6,500 00	
Inneliggande grundfundsobligationer . . . . .	10,550 00	
Inventarier . . . . .	400 00	
På giroräkning i Skaraborgs läns enskilda bank . . . . .	935 73	
På depositionsräkning i d:o . . . . .	20,000 00	
Obetalda räntor m. m. . . . .	1,728 49	
	Summa kr. 927,473 96	

## Skulder:

Till allmänna hypotekskassan:		
å amorteringslåneräkningarna . . . . .	kr. 870,459 74	
å förskottsräkningen . . . . .	15,100 00	
Obetalda räntor m. m. . . . .	329 52	
Reservfonden . . . . .	41,584 70	
	Summa kr. 927,473 96	

Inom länet finnas fortfarande följande åtta *sparbanker*: Mariestads sparbank, Lidköpings sparbank, Skaraborgs läns

allmänna sparbank, som har sitt säte i Skara, Falköpings sparbank, Sköfde stads sparbank, Hjo sparbank, Åse och Viste häradsparbank, som har sitt säte i Grästorp, och Töreboda allmänna sparbank. Beträffande dessa sparbankers uppkomst och verksamhetsområden m. m. finnas upplysningar meddelade i föregående femårsberättelser. För antalet delegare, deras innestående behållningar, räntan derå, sparbankernas egna fonder och sättet, hvarpå de af dem förvaltade medel göras fruktbarande, lemnas årligen redogörelse i den af Statistiska Centralbyrån utarbetade sparbanksstatistik. Här må endast antecknas, att enligt 1900 års berättelse summan af de medel, som länets sparbanker förvaltade vid nämnda års slut uppgick till 10,337,892 15 kronor. I enlighet med gällande föreskrift har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande låtit årligen genom ombud granska samtliga dessa sparbankers räkenskaper, protokoll och lånehandlingar. Dervid har icke förekommit skäl till afsevärda anmärkningar, och ombudet har fortfarande vitsordat, att sparbankerna förvaltades på ett sätt, som borde anses innebära full trygghet för insättarne.

Beträffande *sockenmagasin* erinras, att vid 1895 års slut inga sådana funnos inom Södra Vadsbo och Skara fögderier samt att inom Barne fögderi väl uppgifvits nio sådana magasin, men med en sammanräknad behållning af allenast 58 kronor och 305 hektoliter spanmål. Nu är från sistnämnda fögderi uppgifvet, att der skola finnas åtta sockenmagasin, men att tillförlitlig uppgift rörande deras behållning icke kunnat erhållas. Denna och öfriga uppgifter gifva vid handen, att vid 1900 års

Tab. H.

Öfversigt af Skaraborgs läns enskilda banks ställning vid slutet af åren 1896—1900.

År.	T i l l g å n g a r i k r o n o r .											Summa.
	Grundfunds- hypotek.	Ränte- bärande obliga- tioner.	Kassabe- hållning.	Saldo af löpande räk- ning med banker m. m.	Saldo af obetalda räntor.	Fordringar å kreditiv- räkning.	Diskon- terade vexlar.	Fordringar mot hypotek eller borgen.	Beroende på lagsök- ning eller konkurs.	Fastighet.	Inventa- rier.	
1896 . .	2,205,140 00	769,900	555,293 57	922,166 72	71,982 98	1,669,951 35	5,605,223 77	3,442,095 54	9,025 00	246,000	25,000	15,521,778 88
1897 . .	2,200,000 00	1,204,995	588,648 92	1,575,362 31	81,629 32	1,446,649 16	5,992,019 36	3,629,999 60	16,517 29	166,000	25,000	16,926,820 96
1898 . .	2,178,450 00	1,232,025	601,612 45	2,925,907 87	76,938 03	1,456,684 02	6,688,306 74	3,535,992 60	4,016 04	156,000	20,000	18,875,962 75
1899 . .	2,182,680 00	1,233,725	511,524 82	2,758,251 25	86,418 07	1,927,739 77	8,208,532 17	4,361,664 15	10,129 15	146,000	15,000	21,441,664 38
1900 . .	2,174,576 67	1,227,865	525,401 52	3,775,370 37	84,576 29	2,344,395 39	9,273,604 61	4,739,857 46	53,664 69	146,000	15,000	24,360,312 00

  

År.	S k u l d e r i k r o n o r .											Totalbelopp, som strömmat ut och in i bankens samtliga kassor.	
	Utelö- pande sedlar.	Utelöpande postremiss- vexlar.	Innestående å upp- och afskrifts- räkning.	Saldo af obetalda räntor.	Upptagna lån.	Saldo af löpande räkning med banker m. m.	Lott- egarnes kapital.	Reserv- fonden.	Outdelade vinster.	Innestående å depositions- räkning.	Nettobe- hållning.		Summa.
1896 . .	1,795,320	444,527 84	1,530,363 50	175,964 69	27,820 03	435,909 05	1,700,000	500,000	117,403 60	8,614,023 61	180,446 56	15,521,778 88	318,022,060 17
1897 . .	2,095,190	429,476 48	1,754,010 95	202,706 33	—	872,554 04	1,700,000	500,000	141,350 16	9,055,417 52	176,115 48	16,926,820 96	324,843,680 31
1898 . .	2,372,240	482,306 42	1,730,975 99	243,168 41	—	556,307 95	2,250,000	750,000	167,465 64	10,065,737 14	257,761 20	18,875,962 75	339,113,115 29
1899 . .	2,356,840	517,841 20	1,873,357 79	319,141 34	200,000 00	303,192 16	2,250,000	750,000	222,726 84	12,353,043 36	295,521 69	21,441,664 38	372,676,730 39
1900 . .	2,455,080	614,713 72	1,912,671 87	389,310 10	—	461,212 28	2,250,000	750,000	300,748 53	14,972,175 17	254,400 33	24,360,312 00	393,553,512 72

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1896—1900. Skaraborgs län.

slut funnos inom länet följande antal sockenmagasin med nedannämnda tillgångar:

	Antal.	Tillgångar.	
		Penningar.	Spanmål.
		Kronor.	Hektoliter.
Norra Vadsbo fögderi . . . . .	4	6,049·00	—
Södra Vadsbo » . . . . .	—	—	—
Sköfde » . . . . .	12	18,219·52	1,398·70
Vartofta » . . . . .	6	2,050·00	—
Skara » . . . . .	—	—	—
Barne » . . . . .	8	—	—
Lidköpings » . . . . .	10	6,174·65	1,512·24
Summa vid 1900 års slut	40	32,493·17	2,910·94
Motsvarande summor vid 1895 års slut	43	32,120·61	14,650·70

Länets ränte- och kapitalförsäkringsanstalt, om hvars uppkomst och reglemente upplysningar meddelats i föregående berättelser, har fortsatt sin gagnande verksamhet samt omfattas nu som förut med stadigvarande förtroende.

Sammanräknade beloppet af de uti anstalten hvarje år gjorda insatser har varit:

År 1896 . . . . .	kronor 34,543,	inluttet i 706 poster.
» 1897 . . . . .	39,183,	» » 756 »
» 1898 . . . . .	31,102,	» » 611 »
» 1899 . . . . .	29,280,	» » 612 »
» 1900 . . . . .	26,129,	» » 545 »

Liffräntetagarne antal har varit:

År 1896 . . . . .	24 män, 68 kvinnor.
» 1897 . . . . .	26 » 75 »
» 1898 . . . . .	28 » 86 »
» 1899 . . . . .	32 » 97 »
» 1900 . . . . .	36 » 118 »

Besparingsfondens ställning, i afseende å såväl delegarnes antal som sammanlagda behållningen, äfvensom delegarnes fördelning med hänsyn till större eller mindre behållning visas af följande sifferuppgifter:

År.	Antal delegare med behållning af					Summa delegare.	Hela behållningen i kronor.
	under 10 kr.	10 till 100 kr.	100 till 1,000 kr.	1,000 till 10,000 kr.	10,000 kr. och deröfver.		
1896 .	1,454	3,762	1,734	403	11	7,369	1,695,956·71
1897 .	1,470	3,733	1,740	416	12	7,371	1,741,005·89
1898 .	1,480	3,718	1,735	418	12	7,363	1,773,220·37
1899 .	1,460	3,638	1,820	410	10	7,338	1,810,780·44
1900 .	1,425	3,600	1,805	410	10	7,250	1,850,140·05

Från länets landsting har fortfarande utgått 300 kronor om året.

Räntevinsten till besparingsfondens samtliga medlemmar har utgjort 4 % åren 1896—1899 samt 4·25 % år 1900.

Sammanlagda ränte- och arfsvinsten å de till delaktighet i arfsvinsten berättigade belopp utgjorde i %:

	Högst.	Lägst.
År 1896 . . . . .	4·573	4·094
» 1897 . . . . .	5·814	4·298
» 1898 . . . . .	4·956	4·157
» 1899 . . . . .	5·118	4·188
» 1900 . . . . .	5·367	4·447

Reservfondens behållning uppgick vid slutet af år 1896 till 17,296·57 kronor, år 1897 till 17,988·43 kronor, år 1898 till 17,283·34 kronor, år 1899 till 14,528·25 kronor och vid slutet af år 1900 till 15,110·78 kronor.

Beträffande placeringen af anstaltens medel och densamma ställning i öfrigt meddelas årligen upplysningar uti Civildepartementets publikation om »Försäkringsväsendet i riket»; och torde således få hänvisas till dessa upplysningar.

Lokalkomitéer för insatser mottagande finnas i Lidköping, Skara, Sköfde, Falköping, Hjo, Karlsborg, Forsvik, Hellekis och Vara. Enligt nädig resolution den 29 september 1899 har § 4 af reglementet ändrats sålunda, att, om delegare, för hvilken kapitalutbetalning under uppgifvet år blifvit betingad, låter sitt samlade kapital eller del deraf kvarstå i anstalten en tid af minst tio år för ny kapitalbildning eller beredande af lifränta, han må befrias från ny förvaltningsafgift å det belopp, som förut blifvit i anstalten insatt.

För de brandförsäkringsinrättningar, som hafva sitt säte inom länet, lemnas redogörelse uti Civildepartementets förutnämnda publikation angående försäkringsväsendet i riket. Deraf inhemtas, att de vid 1895 års slut inom länet befintliga, på ömsesidighet grundade brandstodsbolagen under ifrågavarande tidrymd fortsatt sin verksamhet. Inom länet funnos den 31 december 1900 ett bolag, Skaraborgs läns brandstodsbolag, med hela länet såsom verksamhetsområde samt 26 bolag, hvilka verksamhetsområde var inskränkt till större eller mindre del af länet. Förstnämnda bolags försäkringssumma, som den 31 december 1895 utgjorde 92,021,660 kronor, hade vid femårsperiodens slut vuxit till 108,161,580 kronor. För detta bolag, som numera benämnes Skaraborgs läns brandförsäkringsförening, äro nya stadgar antagna och af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 5 juli innevarande år fastställda. Öfriga brandstodsbolags eller brandförsäkringsföreningars försäkringssummor hafva väl i allmänhet mer eller mindre ökats. Men vexlingarna äro ej af den betydenhet, att de böra här särskildt omförmälas.

De försäkringsanstalter, hvilka jemte förutnämnda föreningar inom länet meddela försäkring mot eldskada, äro fortfarande hufvudsakligen Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet, Städernas allmänna brandstodsbolag, Städernas bolag till försäkring af lösegendom samt aktiebolagen Skandia, Svea, Skåne och Fenix. Rörande omfånget af dessa och andra brandförsäkringsanstalters verksamhet inom länet är Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att lemna närmare upplysning.

Någon anstalt för meddelande af försäkring mot sjöskada finnes icke inom länet. De anstalter, som mest för sådant ändamål anlitas, torde fortfarande vara Gauthiod och Sveriges allmänna sjöförsäkringsaktiebolag. Kungl. Maj:ts Befallningshaf-

vande saknar emellertid upplysning angående omfånget och beskaffenheten af de sjöförsäkringsaftal, som afslutits inom länet.

Sedan under femårsperioden en på ömsesidighet grundad *hästförsäkringsförening* trädt i verksamhet, finnas numera inom länet åtta sådana försäkringsanstalter, nämligen Skaraborgs och Jönköpings läns hästförsäkringsbolag samt Barne härads, Kinne och Kinnefjerdings härads, Kållands härads, Skånings och Laske härads, Vadsbo härads, Åse och Viste härads äfvensom Falbygden hästförsäkringsföreningar. För dessa försäkringsanstalter lemnas likaledes redogörelse uti Civildepartementets ofvannämnda publikation angående försäkringsväsendet. Här må endast antecknas, att dessa anstalters sammanräknade försäkringsbelopp vid femårsperiodens slut uppgick till omkring 4,000,000 kronor. Mera noggrann uppgift härom har icke kunnat lemnas, vid det förhållande att icke alla dessa anstalters försäkringsår sammanfalla med kalenderåret.

Såsom förut är omförmäldt, har under femårsperioden bildats en *försäkringsförening mot mjeltbrand inom Skaraborgs län*. Stadgar för denna förening fastställdes af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 2 maj 1900. Enligt dessa stadgar har föreningen till ändamål att bereda medlemmar af föreningen ersättning för förluster, som vid utbrott af mjeltbrand eller mjeltbrandsemphysem uppstå till följd af dem tillhöriga nötkreaturs dödsfall. Men föreningen kan i föreskrifven ordning besluta, att dess verksamhet skall utsträckas äfven till förluster i följd af andra smittosamma sjukdomar. Försäkringssummans sammanräknade minsta belopp är en million kronor, tecknade af minst femhundra delegare. Å en kreatursbesättning må ej meddelas försäkring till högre belopp än 30,000 kronor.

I öfrigt har Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget under femårsperioden fortfarande vunnit ökad anslutning bland länets djuregare för försäkring af såväl hästar som nötkreatur.

I det föregående är äfven omnämndt, att under ifrågakvarande tidrymd bildats en förening för *försäkring mot hagelskada*. För denna förening, som benämnes »Skaraborgs läns hagelförsäkringsförening», äro stadgar af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda den 1 juni 1900. Försäkringssummans sammanräknade minsta belopp är deri bestämdt till 2,500,000 kronor, tecknade af femhundra medlemmar; och må försäkringsbeloppet å en gård ej öfverstiga 50,000 kronor.

Andra än nu omförmälda anstalter med uppgift att meddela försäkring mot skada å egendom hafva icke sitt säte inom detta län. I hvad mån befolkningen begagnat sig af utvägen att hos sådana anstalter utom länet taga försäkring, är Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att uppgifva.

För afslutande af *andra lifförsäkringsaftal* än sådana, som utgöra föremål för länets ränte- och kapitalförsäkringsanstalts verksamhet eller pensionering, anlitas fortfarande hufvudsakligen försäkringsaktiebolagen Skandia, Nordstjernan, Thule, Victoria, Svea och Skåne samt Allmänna lifförsäkringsbolaget. Olycksfallsförsäkringsaktiebolagen Fylgia och Skandinavien hafva dessutom agenturer inom länet. Sådana finnas äfven för andra in- och utländska lifförsäkrings- och olycksfallsförsäkringsanstalter, men Kungl. Maj:ts Befallningshafvande saknar anledning antaga, att dessas verksamhet varit af mera afsevärd omfattning. Insigten om fördelen af olycksfallsförsäkring vinner fortfarande mer och mer utbredning.

Inom länet finnas fortfarande tre allmänna *sjukvårdsanstalter*, nämligen länslasarett i Mariestad, Lidköping och Falköping. Endast lasarettet i Lidköping omfattar numera särskild afdelning för vård af patienter behäftade med venerisk smitta; dock må sådana patienter fortfarande vid alla tre lasarettens vårdas å enskildt rum, hvarjemte lasarettet i Mariestad har skyldighet mottaga sådana patienter, som dit öfverlemnas från länsfängelset och icke kunna för erhållande af nödig vård sändas till lasarettet i Lidköping. Med lasarettens i Mariestad och Falköping voro fortfarande vid femårsperiodens slut förenade afdelningar för vård af sinnessjuka.

Beträffande arbetena för ordnande af dessa tre lasarett, hvilka fortfarande kunna sägas fullt motsvara nutidens högt ställda anspråk, samt kostnaderna härför äro upplysningar meddelade uti föregående berättelser, till hvilka Kungl. Maj:ts Befallningshafvande således torde få hänvisa. Sängplatsernas antal utgör vid sjukvårdsinrättningen i Mariestad 67, inberäknade 3 platser för sinnessjuka, i Lidköping 110 och i Falköping 152, inberäknade 16 platser för sinnessjuka.

Nedanstående *tabell I* innehåller upplysningar angående antalet vårdade personer samt anstaltens inkomster och utgifter.

*Legosängsavgifterna*, som af 1897 års landsting i vissa fall höjdes, voro för år 1900 bestämda sålunda: för sjuke, som begagnade enskildt rum, tre kronor, om de tillhörde länet, och fyra kronor, om de tillhörde annat län; för sjuke, som begagnade s. k. halfenskiöldt rum, en krona 50 öre för person tillhörande länet och två kronor för person från annat län; för sådana sjuke, som tillhörde annat län och icke voro berättigade till fri vård, en krona, när de begagnade allmänna salarna;

Tab. I. Lasarettens och kurhusens i Mariestad, Lidköping och Falköping åren 1896—1900.

År.	Antal vårdade personer.			Inkomster. Kronor.	Utgifter. Kronor.
	Å lasarett- afdelning- gen.	Å kurhus- afdelning- gen.	Summa.		
<i>Mariestad.</i>					
1896 . . . . .	473	10	483	27,949-27	28,177-48
1897 . . . . .	600	10	610	28,456-30	33,068-92
1898 . . . . .	610	9	619	38,868-83	34,179-37
1899 . . . . .	673	6	679	38,484-29	39,815-13
1900 . . . . .	670	—	670	45,660-86	45,752-57
<i>Lidköping.</i>					
1896 . . . . .	952	12	964	52,871-04	38,618-48
1897 . . . . .	957	7	964	45,218-97	44,649-02
1898 . . . . .	986	7	993	48,913-10	49,708-86
1899 . . . . .	1,042	5	1,047	55,600-88	54,699-16
1900 . . . . .	1,110	21	1,131	61,650-77	60,061-95
<i>Falköping.</i>					
1896 . . . . .	1,036	31	1,067	65,680-82	61,072-82
1897 . . . . .	1,142	32	1,174	74,210-93	73,197-02
1898 . . . . .	1,320	17	1,337	69,582-39	69,278-47
1899 . . . . .	1,677	16	1,693	84,666-74	83,714-10
1900 . . . . .	1,638	—	1,638	87,563-01	87,691-04

för dårhuspatienter, då de tillhörde länet, 75 öre, och, då de tillhörde annat län, en krona 50 öre; samt för alla öfriga sjuke i gemensamma rum utom för kurhuspatienterna, som åtnjutit fri vård, 60 öre, allt för hvarje dag.

De årligen influtna legosängsavgifternas sammanräknade belopp har utgjort:

År.	Mariestad. Kronor.	Lidköping. Kronor.	Falköping. Kronor.
1896 . . . . .	9,806.19	15,783.40	19,471.45
1897 . . . . .	10,373.30	15,534.43	23,306.10
1898 . . . . .	13,642.90	15,160.12	26,984.05
1899 . . . . .	13,127.00	17,898.55	31,298.70
1900 . . . . .	13,159.30	20,907.38	31,820.80

Hvad utöfver influtna legosängsavgifter erfordrats för bestridande af sjukvårdsinrättningarnas årliga utgifter har utgått dels af *sjukvårdsavgiften*, som för hvarje af de fem åren varit bestämd till 50 öre för man och 25 öre för qvinna, hvilken erlagt mantalspenningar, dels ock af särskilda för ändamålet beviljade anslag, hvilkas sammanräknade belopp under alla åren uppgått till 292,187 kronor. Sammanräknade beloppet för nästföregående femårsperiod uppgick till endast 83,775 kronor.

Den i föregående berättelser omförmälda *sjukstugan* i Skara, hvarest finnes plats för tjugu patienter, har fortfarande varit upplåten för sjukens vårdande, hvarjemte garnisonssjukhuset å Karlsborg varit tillgängligt för de patienter, som skola der vårdas. Sjukstugan i Skara är emellertid, såsom redan i föregående berättelse anmärkts, egentligen afsedd att, då behof deraf yppar sig, användas som epidemisjukhus. Enligt hvad förut anmärkts, finnas sådana anordnade i alla länets sex städer.

Å egendomen Belteberga inom Baltaks socken i närheten af Tidaholm har tändsticksfabriksaktiebolaget Vulcan låtit anordna *lungotsanatorium*, hufvudsakligen afsedt för bolagets arbetare och deras familjemedlemmar. Denna mycket ändamålsenligt inrättade anstalt, som nyligen upplåtits till begagnande, har platser för tjugu patienter.

Vid utlyst möte i Sköfde den 29 december 1892 med alla dem, som lemnat bidrag till den i tabell 7 i senaste berättelsen omförmälda fond för upprättande af ett »sjukherberge i Sköfde för fattige och medellöse inom Skaraborgs län», enades samtliga närvarande derom, att syftemålet med den insamlade fonden borde inskränkas till åstadkommande hufvudsakligen af ett *herberge för obotligt sjuke från Skaraborgs län*, samt uppdrogo åt utsedda komiterade att vidtaga alla erforderliga åtgärder för vinnande af detta syftemål. Efter det ytterligare insamling pågått, bestämde dessa komiterade följande hufvudgrunder för den tillämnade anstalten: att densamma borde vara afsedd för såväl obotligt som icke obotligt sjuke; att vård och hjälp visserligen borde enligt det uppställda önskningsmålet lemnas avgiftsfritt åt så många patienter som möjligt, men att, på det anstaltens ordnande icke måtte uppskjutas till en allt för aflägsen framtid, jemväl betalande patienter kunde få emottagas; att emellertid antalet friplatser i allmänhet borde vara minst lika stort som antalet platser för betalande patienter; att af friplatserna minst en borde vara afsedd för icke obotligt sjuke och hållas tillgänglig alla dagar under hvarje år, om behöriga sökande dertill anmälde; att anstalten borde förvaltas och ordnas af en styrelse, som, bestående af fem ledamöter, borde hafva

sitt säte i Sköfde och egde inom sig utse ordförande; att styrelseledamöterna skulle utses första gången af komiterade, men derefter i mån af afgang sålunda, att två ledamöter tillsättas af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län och tre af stadsfullmäktige i Sköfde.

Denna redan förut i denna berättelse omförmälda anstalt trädde i verksamhet den 1 oktober 1897, och uppgick under år 1900 patienternas antal till elfva. Genom frikostiga gåfvor och upplupna räntor hade fonden vid femårsperiodens slut vuxit till 99,546.38 kronor.

Angående *Jacquette Du Rietz lasarets- och fattigförsörjningsinrättning*, hvars lasaretsbyggnad är förlagd vid helsobrunnen Lundsbrunn, åberopar Kungl. Maj:ts Befallningshafvande de upplysningar, som finnas meddelade i föregående berättelser. Någon förändring i fråga om denna anstalts inkomstkällor samt omfånget och beskaffenheten af dess verksamhet har icke under ifrågavarande tidrymd inträffat. Å anstaltens lasarett hafva årligen under en tid af fem veckor vårdats 30 till 33 patienter, hvilka åtnjutit sjukvård och underhåll utan afgift. Årligen anmäla sig till dessa friplatser ett vida större antal sökande, än som kunnat antagas. Friplatserna få i allmänhet bibehållas under tre på hvarandra följande år.

I fråga om *helsobrunnar och badorter* inom länet äro uppgifter lemnade i föregående berättelser. Vid Lundsbrunn finnes utom förutnämnda lasarett det så kallade allmänna lasarettet, om hvars tillkomst och beskaffenhet åberopas förut meddelade upplysningar. Årligen hafva å detta lasarett intagits 120 medellösa sjuklingar från länet, fördelade på två terminer, hvarje om fem veckor. Dessa patienter, hvilka erlägga inskrifningsavgift till belopp af två kronor, måste sjelfva hålla sig kost, men åtnjuta i öfrigt fri brunnsdrickning, läkarevård och bostad, hvarjemte fria bad kunnat dem beredas, derigenom att Landstinget fortfarande under denna femårsperiod anvisat 1,000 kronor årligen för berörda ändamål. Förvaltningen af den i tabell 7 i senaste berättelsen omförmälda fond för beredande af fri och lämplig föda åt patienterna å detta lasarett har enligt nådiga brefvet den 12 augusti 1898 öfvertagits af direktionen öfver *Jacquette Du Rietz lasarets- och fattigförsörjningsinrättning*. Fonden uppgick vid 1900 års slut till 9,488.09 kronor, men måste ytterligare i väsentlig mån ökas, innan afkastningen kan tagas i anspråk för patienternas underhåll.

Vid Djursåtra brunns- och badinrättning hafva i medeltal årligen 49 fattiga kurgäster erhållit bad och läkarebehandling avgiftsfritt, derigenom att Landstinget fortfarande för ändamålet anvisat 500 kronor årligen. Anslag till sistnämnda belopp har jemväl årligen utgått af Landstingets medel för beredande af fri badkur åt fattiga sjuke vid Mössebergs vattenkuranstalt, och hafva i medeltal trettio patienter årligen kommit i åtnjutande af denna förmån. I öfrigt äro nu såsom förut att märka brunns- och badanstalten vid Himmelskällan samt vattenkuranstalterna i Sköfde och Hjo.

Enligt tillgängliga upplysningar har antalet kurgäster årligen i medeltal uppgått: vid Lundsbrunn till 707, vid Djursåtra till 390, vid Mösseberg till 807, vid Himmelskällan till minst 100 och i Hjo till 538. Kurgästernas antal vid vattenkuranstalten i Sköfde har varit jemförelsevis ringa. Vid anstalten å Mösseberg hafva åtskilliga förbättringar och tillbyggnader vidtagits, och vid Himmelskällan har uppförts ett nytt, mera tidsenligt badhus.



För *sjukvården* inom länet funnos vid femårsperiodens slut en provinsialläkare, bosatt i Mariestad, hvilken tillika är förste provinsialläkare, fem provinsialläkare, bosatta i städerna Lidköping, Hjo och Falköping samt i Vara och Hofva, en biträdande provinsialläkare, tre lasarettsläkare, en lasarettssjukvårdsläkare, sex stadsläkare, af hvilka de i Lidköping och Falköping tillika äro militärläkare, en andre stadsläkare i Skara, hvilken tillika är militärläkare, tre extra provinsialläkare, bosatta en i Grästorp, en i Töreboda och en i Tidaholm, samt tre militärläkare å Karlsborg. Derjemte funnos enskildt praktiserande *läkare*: en i Mariestad, två i Lidköping, en i Skara, tre i Sköfde, af hvilka den ene tillika är militärläkare, en i Hjo, som tillika är militärläkare, två i Falköping, en i Vara, en i Tidaholm och en bosatt å hemmanet Underbacken i Mölltorps socken, hvilken tillika är militärläkare, tillsammans 37 läkare. De sålunda tillgängliga läkarna synas i allmänhet vara tillräckliga för behofvet.

Beträffande länets indelning i *provinsialläkaredistrikt* och områdena för de extra provinsialläkarnes tjänstgöring äro upplysningar meddelade i föregående berättelser.

*Tandläkareyrket* utöfvas inom länet af åtta examinerade tandläkare, bosatta en i Mariestad, en i Lidköping, en i Skara, tre i Sköfde, en i Falköping och en i Vara.

Vid femårsperiodens slut funnos inom länet en *fältskär*, bosatt i Mariestad, samt sju *sjukgymnaster*, bosatta två i Mariestad, tre i Skara och två i Lidköping.

*Barnmorskor* funnos år 1900 till ett antal af 21 i städerna och 97 å landsbygden, tillsammans 118, hvilket antal kan anses någorlunda tillräckligt.

*Vaccinatörernas* antal var samma år 208, hvaraf 16 i städerna och 192 å landsbygden.

*Djurläkareyrket* utöfvades år 1900 inom länet af 1 länsveterinär, föreståndaren vid veterinärinrättningen i Skara samt 19 distrikts- och andra veterinärer, af hvilka två äro bataljonsveterinärer, tillsammans 21 djurläkare, hvaraf 9 legitimerade.

Inom länet finnas 12 *apotek*, nämligen ett i hvarje af länets sex städer, ett i Karlsborg, ett i Hofva, ett i Töreboda, ett i Vara, ett i Tidaholm och ett i Grästorp.

De i senaste berättelsen omnämnda *matvarustadgar* för Mariestad, Skara och Sköfde gälla fortfarande.

Genom nådiga brefvet den 24 februari 1899 är förordnad, att helsovårdsstadgan för stad skall vinna tillämpning inom Axvalls stationssamhälle.

Äfven under denna femårsperiod hafva utan tvifvel genom förste provinsialläkarens och öfriga läkares förenade bemödanden åstadkommit mycket afsevärda förbättringar i fråga om helsovården, hvarom förste provinsialläkarens berättelser bära vittne. Beträffande sundhetspolisen återstår naturligtvis ännu mycket öfrigt att önska, men *helsovårds- och kommunalnämnderna* kunna dock sägas hafva med mera nit och omsorg än förut fullgjort hvad dem i sådant afseende åligger.

Statistiska Centralbyråns årligen offentliggjorda berättelser innehålla upplysningar beträffande *fattigvården* och hvad dermed sammanhängar. Dessa upplysningar gifva icke anledning till särskildt yttrande i denna berättelse. Nu som förut hafva fattige stundom muntligen eller skriftligen hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fört klagan deröfver, att dem förvägrats understöd eller att beviljad understöd varit för ringa. Men de fall, då Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i följd af sådan klagan

ålagt fattigvårdssamhälle ökad förpligtelse, hafva icke varit så talrika eller i öfrigt af beskaffenhet, att de äro förtjenta af särskild uppmärksamhet.

Åt den i 28 § af gällande fattigvårdsförordning uttalade grundsats, att ingen må för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort, har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fortfarande sökt gifva helgd gent emot kommunernas försök att från sig utestänga eller aflägsna personer, som befaras blifva i behof af fattigunderstöd. Benägenheten för sådana försök finnes nog fortfarande, men har åtminstone icke under ifrågavarande tidrymd tilltagit.

**Tabell 7** lemnar upplysning angående *fromma stiftelser*, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkasor och dermed jemförliga inrättningar inom länet.

Af sjukkasorna voro år 1900 ett antal af 55 inregistrerade, hvaraf 21 i städerna och 34 på landsbygden. De registrerade sjukkasorna åtnjöto förvaltningsbidrag till sammanräknadt belopp af 5,253.75 kronor.

I öfrigt är med anledning af de i denna tabell lemnade uppgifter icke något att omförmåla utöfver hvad som redan i denna och föregående berättelser blifvit meddeladt.

I samtliga **länets städer** utöfvas numera kommunernas beslutanderätt i ordnings- och hushållningsnål af stadsfullmäktige.

Redan under femårsperioden 1886—1890 blefvo, enligt hvad berättelsen för dessa år gifver vid handen, städerna Mariestad, Sköfde och Falköping försedda med *vatten- och afloppsledningar*. Sådan ledning har under nu ifrågavarande tidrymd blifvit anlagd jemväl i Skara, i sammanhang hvarmed staden blifvit försedd med elektrisk belysning. Staden har enligt nådigt bref den 1 oktober 1897 undfått tillstånd att till bestridande af kostnaderna härför upptaga ett amorteringslån till belopp af 400,000 kronor. Det beräknas, att ränta och amortering skola till största delen kunna gäldas med inflytande afgifter, sedan vattenledning och belysning blifvit mera allmänt införda i bostäderna.

I Lidköping hafva påbörjats arbeten för åstadkommande af vattenledning. Men dessa arbeten voro vid femårsperiodens slut ännu icke fullständigt utförda.

Enligt senaste berättelsen hade ett tidsenligt *varmbadhus* blifvit uppfördt i Mariestad och till allmänt begagnande upplåtet. Nu hafva sådana anstalter kommit till stånd äfven i Sköfde genom kommunens försorg och i Falköping genom ett för ändamålet bildadt aktiebolag. I sammanhang med varmbadhuset i Sköfde har jemväl anlagts elektricitetsverk för stadens belysning. Kostnaden för hela denna anläggning uppgår till 200,000 kronor i rundt tal.

Vid den *eldsvåda*, som timade i *Mariestad* den 6 december 1895, blefvo, enligt hvad Kungl. Maj:ts Befallningshafvande redan uti senaste berättelsen omnämmt, icke mindre än 35 af stadens bäst bebygda tomter afbrända. Byggnadsverksamheten inom staden har i följd häraf varit ganska liflig. Det är redan

på andra ställen i denna berättelse omnämndt, att ny stadsplan blifvit fastställd för den afbrända stadsdelen och att åtskilliga af de nybildade tomterna blifvit bebyggda. Äfven utom stadens planlagda område hafva uppförts ett jmförelsevis stort antal byggnader, hufvudsakligen afsedda för arbetare.

Bland de nya byggnaderna inom det planlagda området äro särskildt att omnämna det för Riksbankens afdelningskontor uppförda hus, inrymmande lokal för banken, postkontoret och telegrafstationen, det af Mariestads sparbank uppförda hus, inrymmande lokaler för sparbanken, Skaraborgs läns enskilda banks afdelningskontor och länets brandstodsbolags kontor, samt Skaraborgs läns ränte- och kapitalförsäkringsanstalts byggnad.

Den efter eldsvådan bildade nödhjelpskomitén lät så skyndsamt som möjligt uppföra tre så kallade baracker, hvarje inrymmande sex bostadslägenheter. Dessa lägenheter upplätos till de husvillor mot en afgift af två kronor 50 öre till tre kronor i månaden för hvarje lägenhet. Två af dessa tillfälliga byggnader hafva numera kunnat afyttras. Men till följd af ännu rådande ganska kännbar bostadsbrist har komitén måst fortfarande bibehålla den tredje baracken, hvadan komitén icke kunnat avsluta sin verksamhet.

I sammanhang härmed meddelas, att nödhjelpskomitén haft till sitt förfogande, utom en mängd genast utdelade klädespersedlar och matvaror:

Mariestad, i landskansliet, den 12 december 1901.

statsanslag, hvaraf tagits i anspråk . . . . .	kr. 2,729.25
infutna gåfvomedel . . . . .	» 21,363.21
räntor och afgifter för bostadslägenheterna under fem år	» 3,281.16
	<b>27,373.62</b>

Häraf hafva användts:

för barackernas uppförande och underhåll . . . . .	kr. 13,545.23
till utdelning bland de i följd af branden hjälpbehöfvande och omkostnader . . . . .	» 12,239.97
	<b>25,785.20</b>

Vid 1900 års slut uppgick således komiténs behållning till kr. 1,588.42

Komitén hade redan då uppdragit åt två ledamöter att utarbeta förslag till bestämmelser för den understödsfond, som efter den tredje barackens försäljning kommer att bildas af då befintlig behållning samt till kommunen öfverlemnas.

Utöfver hvad sålunda blifvit i korthet skildradt hafva jemväl i öfrigt inom städerna förekommit aktningvärdas bemödanden för utveckling och framåtskridande, hvarvid de inom städerna bildade köpmanna-, handels- och industri-, handtverks- med flera föreningar medverkat.

Inom köpingen Tidaholm har tändsticksfabriksaktiebolaget Vulcan låtit för sina arbetare uppföra ett så kalladt *arbetarehus*, inrymmande en ovanligt stor samlingsal, rymliga biblioteks- och läsrum, skolkök med mera. Då denna byggnad den 28 november 1897 invigdes för sitt ändamål, öfverlemnades för att der upphängas ett större porträtt af H. M. Konungen, som Han skänkt »till Vulcans arbetare».

C. A. SJÖCRONA.

*Ludv. Almqvist.*

*H. Undén.*

Tab. I.

## FOLKMÄNGDEN I SKARABORGS LÄN ÅREN 1896—1900.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
		Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsäende år).											
					Hela mantalskrifna folkmängden.			Deraf fria från mantalspenningar.								
								Värfvadt manskap.	Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).			
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Summa.	
Landsbygden	år 1896 . . . .	108,236	113,702	221,938	108,510	114,493	223,003	537	7,749	13,767	43,271	41,932	51,557	55,699	107,256	
	1897 . . . .	108,302	113,273	221,575	108,212	114,023	222,235	531	7,731	13,749	43,026	41,606	51,288	55,355	106,643	
	1898 . . . .	107,983	112,952	220,935	108,339	113,520	221,859	473	7,750	13,765	42,970	41,182	51,193	54,917	106,140	
	1899 . . . .	107,098	111,843	218,941	107,831	112,999	220,830	459	7,469	13,310	42,562	40,999	50,490	54,309	104,799	
	1900 . . . .	106,506	111,275	217,781	106,867	111,962	218,829	367	7,219	13,135	41,951	40,379	49,537	53,514	103,051	
Mariestads stad	år 1896 . . . .	1,499	1,877	3,376	1,506	1,873	3,379	—	116	231	601	574	717	805	1,522	
	1897 . . . .	1,539	1,946	3,485	1,535	1,931	3,466	—	110	240	620	621	730	861	1,591	
	1898 . . . .	1,566	1,955	3,521	1,565	1,955	3,520	—	105	221	633	625	738	816	1,584	
	1899 . . . .	1,642	2,006	3,648	1,634	2,004	3,638	—	109	231	677	633	786	864	1,650	
	1900 . . . .	1,688	2,049	3,737	1,697	2,059	3,756	—	120	235	695	644	815	879	1,694	
Skara stad	år 1896 . . . .	1,871	2,405	4,276	1,832	2,332	4,164	—	180	382	760	687	940	1,069	2,009	
	1897 . . . .	1,912	2,439	4,351	1,879	2,407	4,286	—	139	303	784	730	923	1,033	1,956	
	1898 . . . .	1,907	2,487	4,394	1,928	2,450	4,378	—	120	280	800	744	920	1,024	1,944	
	1899 . . . .	1,917	2,481	4,398	1,917	2,495	4,412	—	133	312	776	752	914	1,064	1,978	
	1900 . . . .	1,927	2,504	4,431	1,920	2,495	4,415	—	141	322	771	771	912	1,093	2,005	
Lidköpings stad	år 1896 . . . .	2,337	3,021	5,358	2,366	3,019	5,385	—	101	253	939	928	1,040	1,181	2,221	
	1897 . . . .	2,339	3,038	5,377	2,381	3,058	5,439	—	94	248	925	912	1,019	1,160	2,179	
	1898 . . . .	2,324	2,999	5,323	2,379	3,081	5,460	—	87	240	925	924	1,012	1,164	2,176	
	1899 . . . .	2,377	3,081	5,458	2,343	3,005	5,348	—	76	226	896	907	972	1,133	2,105	
	1900 . . . .	2,424	3,022	5,446	2,403	3,023	5,426	—	80	206	935	905	1,015	1,111	2,126	
Sköfde stad	år 1896 . . . .	1,942	2,632	4,574	2,073	2,731	4,804	—	97	262	888	943	985	1,205	2,190	
	1897 . . . .	1,945	2,600	4,545	1,997	2,664	4,661	—	141	274	760	841	901	1,115	2,016	
	1898 . . . .	1,988	2,631	4,619	1,988	2,661	4,649	—	165	292	756	824	921	1,116	2,037	
	1899 . . . .	2,065	2,732	4,797	2,026	2,683	4,709	—	129	236	755	836	884	1,072	1,956	
	1900 . . . .	2,086	2,786	4,872	2,095	2,769	4,864	—	118	214	767	845	885	1,059	1,944	
Hjo stad	år 1896 . . . .	699	855	1,554	700	865	1,565	—	86	153	278	299	364	452	816	
	1897 . . . .	709	848	1,557	715	851	1,566	—	83	145	288	299	371	444	815	
	1898 . . . .	734	892	1,626	738	894	1,632	—	77	138	299	303	376	441	817	
	1899 . . . .	730	884	1,614	735	889	1,624	—	69	130	296	299	365	429	794	
	1900 . . . .	766	902	1,668	766	907	1,673	—	65	118	310	315	375	433	808	
Falköpings stad	år 1896 . . . .	1,314	1,609	2,923	1,343	1,647	2,990	—	117	206	577	576	694	782	1,476	
	1897 . . . .	1,318	1,627	2,945	1,328	1,630	2,958	—	118	200	573	560	691	760	1,451	
	1898 . . . .	1,318	1,635	2,953	1,345	1,655	3,000	—	113	188	561	579	674	767	1,441	
	1899 . . . .	1,370	1,696	3,066	1,349	1,662	3,011	—	78	129	555	581	633	710	1,343	
	1900 . . . .	1,414	1,720	3,134	1,390	1,712	3,102	—	77	159	566	586	643	745	1,388	
Hela länet	år 1896 . . . .	117,898	126,101	243,999	118,330	126,960	245,290	537	8,446	15,254	47,314	45,939	56,297	61,193	117,490	
	1897 . . . .	118,064	125,771	243,835	118,047	126,564	244,611	531	8,416	15,159	46,976	45,569	55,923	60,728	116,651	
	1898 . . . .	117,820	125,551	243,371	118,282	126,216	244,498	473	8,417	15,124	46,944	45,181	55,834	60,305	116,139	
	1899 . . . .	117,199	124,723	241,922	117,835	125,737	243,572	459	8,068	14,574	46,517	45,007	55,044	59,581	114,625	
	1900 . . . .	116,811	124,258	241,069	117,138	124,927	242,065	367	7,820	14,389	45,995	44,445	54,182	58,834	113,016	

Tab. 2.

## ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I SKARABORGS LÄN ÅREN 1896—1900.

## a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll år 1900.

1.	2.		3.				4.			5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.		13.		14.		15.		16.		17.		
	Väglängd.		Vägfyrkar.				Uppskattad kostnad för vägunderhåll in natura (den tid mark är bar).		Vägsatt pr vägfyrk.		Väggassans inkomster.		Väggassans utgifter.				Väggassans behållning vid årets slut.																			
	Väghållningsdistrikt.	Landsväg (med broar).	Bygdeväg (med broar).	Å jordbruksfastighet		Å allmänningsskogar, frälseränta samt annan fastighet.		Å inkomst.	Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5—7.	Vägsatt. 1)	Af statsmedel. 2)	Öfriga inkomster.	Förvaltningskostnader.	Ersättning till snöploklagen.	Öfriga utgifter. 2)	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.				
med vägunderhåll in natura.				ej ännu till vägunderhåll indelad.	Antal.	Antal.	Antal.																										Antal.	Kronor.	Öre.	Öre.
Hasselrörs tingslags	72 000	122 000	103,595	—	—	7,060	14,242	90	4	16	5,273	40	—	33	00	424	00	4,991	00	2,082	87	2,191	47													
Hofva	78 000	84 000	74,702	5,487	351	2,548	9,977	25	5	17	5,160	72	—	29	00	292	69	3,995	00	448	03	943	20													
Södra Vadsbo h:ds	430 608	234 000	178,408	3,607	3,687	6,768	22,531	67	6	16	12,442	93	—	172	59	576	05	5,687	00	5,384	09	5,513	65													
Gudhems härads	105 206	71 372	84,467	493	1,796	2,245	5,806	90	8	14	8,155	50	—	249	75	335	00	7,506	05	269	85	2,682	56													
Kåkinds	149 350	101 392	126,478	1,959	—	3,307	9,714	00	7	14	8,199	00	—	225	00	200	00	6,775	00	786	42	143	19													
Leaby tingslags	22 248	65 389	45,595	101	317	562	8,321	00	6	22	2,951	00	—	24	00	125	00	2,532	00	516	00	396	00													
Dimbo	250 752	336 611	90,925	788	5,837	20,788	11,919	00	6	18	10,389	00	—	—	—	303	00	5,616	00	2,968	00	6,730	00													
Stättungs			77,510	837	1,668	3,514	16,332	00	3	22	4,463	00	—	—	241	00	506	00	3,812	00	742	00	7,375	00												
Skånings härads	86 000	100 783	121,618	1,174	1,233	826	17,508	74	4	17	5,253	00	—	4,143	00	432	00	3,885	00	57	00	5,022	00													
Vilske	32 960	79 500	44,020	527	225	449	11,327	90	11	31	5,214	51	—	53	77	100	00	3,168	00	1,876	44	1,256	33													
Valle	51 000	47 000	39,714	944	625	1,671	10,914	92	9	34	4,967	46	—	—	400	00	3,939	23	205	00	25	93														
Åse	30 157	66 230	56,319	362	924	700	7,084	50	5	17	3,153	57	—	27	79	296	00	2,206	00	316	61	262	75													
Viste	69 589	68 454	61,953	335	1,021	2,173	7,458	91	5	16	3,500	72	—	41	77	206	40	2,537	55	1,983	52	1,536	42													
Barne	97 768	47 328	78,672	1,252	1,963	6,292	7,342	38	4	13	4,382	79	—	279	10	438	25	2,247	00	1,294	55	682	09													
Laske	45 000	64 520	40,159	273	699	310	2,975	80	9	16	3,639	26	—	90	71	264	15	1,795	00	744	58	1,714	82													
Källands	218 000	240 756	106,976	1,227	1,021	974	11,521	43	4	14	4,543	29	—	69	03	266	74	1,793	50	1,250	11	1,301	97													
Kinneferdings h:ds			61,775	901	955	1,863	13,918	16	3	24	2,666	13	—	—	113	19	192	80	1,933	89	598	24	685	10												
Kinne härads	76,682	2,720	2,418	6,261	8,698	15	3	13	3,598	78	—	—	48	49	302	13	2,293	26	200	97	1,951	16														
Summa å landet	1,738 638	1,729 335	1,469,568	22,987	24,740	68,311	197,595	61	—	—	97,954	06	—	5,841	19	5,660	21	66,712	48	21,724	28	40,127	26													
I städerna	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—													

## b) Väganläggningar och kostnad derför under åren 1896—1900.

18.	19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.	
	Längd af underåren 1896—1900		Kostnad för under åren 1896—1900																	
	Allmänna vägar.	fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade och afsynade nya vägar.				omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.												
Af statsmedel.				Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.										
Kilometer.	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Landsvägar	—	29 119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bygdevägar	17 141	8 800	26,416	82	7,128	38	7,406	66	40,951	86	7,300	720	00	4,491	63	26,660	29	65,876	29	
Summa	17 141	37 919	26,416	82	7,128	38	7,406	66	40,951	86	45,200	2,036	00	31,151	92	78,387	92			

## c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1900 års slut.

29.	30.		31.		32.		33.	
	Gästgifverier		Skjutsstationer					
	med	utan	med	utan				
	entreprenad.		entreprenad.					
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.				
Med entreprenadbidrag 1:50 kr.	45	—	25	—				
Utan	—	—	1	—				
„	—	—	1	—				
„	4	—	3	—				
„	1	—	—	—				
Summa skjutsanstalter	50	—	30	—				
deraf: vid landsvägar	36	—	23	—				
vid bygdevägar	8	—	7	—				
i städer	6	—	—	—				
Anstalter för endast sjöskjuts	—	—	—	—				

## d) Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1896—1900.

34.	35.		36.		37.		38.		39.	
	År.	I kungs- och krono-skjuts.	Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer					
			med	utan	med	utan				
			entreprenad.		entreprenad.					
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.			
1896	—	8,013	—	2,579	—					
1897	—	8,371	—	3,003	—					
1898	—	8,227	—	3,007	—					
1899	—	8,888	—	2,869	—					
1900	—	7,931	—	2,935	—					
Summa hästar	—	41,430	—	14,393	—					

Ann. 1) Här ingår äfven bidrag af vägfyrkar enligt kol. 5. — 2) Här ingår ej statsbidraget till vägunderhållet in natura. — 3) Förskott af kassaförvaltaren.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

I. Landsbygden.

1.	3.				6.		8.		10.		11.
	Kronoegendomar.				Skatteegendomar.		Frälseegendomar.		S u m m a.		
	Under allmän disposition.		Under enskild disposition.								
	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	
Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.											
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	71	58 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	71	58 $\frac{1}{2}$	
Boställen: hemman . . . . .	350	239 $\frac{1}{2}$	—	—	5	1 $\frac{3}{8}$	5	21 $\frac{3}{8}$	360	241 $\frac{3}{8}$	
lägenheter . . . . .	70	—	—	—	2	—	—	—	72	—	
Säterier och ladugårdar . . . . .	—	—	—	—	77	61 $\frac{1}{2}$	420	384 $\frac{1}{8}$	497	445 $\frac{3}{8}$	
Rå- och rörs (insockne) hemman . . . . .	—	—	—	—	—	—	308	120 $\frac{3}{8}$	308	120 $\frac{3}{8}$	
Hemman . . . . .	303	167 $\frac{14}{120}$	16	5 $\frac{89}{2320}$	4,169	2,342 $\frac{515}{101280}$	2,383	1,325 $\frac{72803}{43020}$	6,871	3,840 $\frac{3}{8}$	
Jordlägenheter . . . . .	59	—	642	—	1,292	—	140	—	2,133	—	
Fiskerier . . . . .	2	—	5	—	8	—	3	—	18	—	
Verk och inrättningar . . . . .	5	—	12	—	81	—	104	—	202	—	
Summa antal och nuvarande mantal	860	465 $\frac{1421}{120}$	675	5 $\frac{89}{2320}$	5,634	2,404 $\frac{81303}{101280}$	3,363	1,832 $\frac{35511}{43020}$	10,532	4,708 $\frac{7}{8}$	
Oförmedlat mantal . . . . .	—	578 $\frac{211}{120}$	—	8 $\frac{69}{46}$	—	3,072 $\frac{48123}{101280}$	—	2,193 $\frac{41581}{43020}$	—	5,853 $\frac{3}{8}$	
12.							13.	14.	15.		
							Antal.	Taxeringsvärde (i kronor) hvarför bevillning			
								erlägges.	icke erlägges.		
<i>Brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp.</i>											
Brukningsdelar, hvari hemman äro fördelade . . . . .							22,928	—	—		
Jordtorp, ej upptagna i jordeboken . . . . .							7,584	—	—		
Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, d:o . . . . .							1,946	—	—		
<i>Jordbruksfastighet och annan fastighet.</i>											
Jordbruksfastighet . . . . .							—	145,102,900	8,623,400		
Annan fastighet:											
Hus och tomter i köpingar och dermed jemförliga orter:											
i Tidholms köping . . . . .							—	1,649,000	—		
i Vara . . . . .							—	464,500	—		
i Gråstorps . . . . .							—	187,500	—		
i stationssamhällen m. m. . . . .							—	738,900	—		
å Karlsborg och Leckö . . . . .							—	—	3,254,100		
Lägenheter i öfrigt, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnader . . . . .							—	7,562,600	312,600		
Kyrkor och bönehus . . . . .							—	—	3,858,300		
Andra offentliga byggnader . . . . .							—	—	2,744,700		
Frälseräntor . . . . .							99	89,000	—		
Summa annan fastighet (än jordbruksfastighet)							—	10,691,500	10,169,700		

II. Städerna.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22. Taxeringsvärde (i kronor).										23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.			
						Tomter.		Landrier, jordlotter eller andra brukningsdelar. Antal.	Boningshus.		Jordar				Annan fastighet.												
						Bebyggda. Antal.	Obbyggda. Antal.		Nybyggda 1896—1900. Antal.	Befintliga 1900. Antal.	Hus och tomter		Kyrkor och bönehus		Andra offentliga byggnader										S u m m a (annan fastighet)		
								erlägges.			icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.										erlägges.	icke erlägges.	erlägges.
Mariestad . . . . .	116	42	120	55	305	674,100	—	2,968,700	131,000	—	161,700	12,900	580,400	2,981,600	873,100												
Lidköping . . . . .	203	1	101	23	444	845,500	—	4,025,000	—	—	118,300	55,100	413,200	4,080,100	531,500												
Skara . . . . .	191	22	216	12	252	1,027,100	—	3,195,700	141,800	—	509,000	171,000	523,500	3,366,700	1,174,300												
Skövde . . . . .	163	9	77	21	167	608,500	—	4,746,700	—	—	159,600	—	257,200	4,746,700	416,800												
Falköping . . . . .	203	191	25	15	209	514,800	—	2,438,800	—	—	39,000	—	495,700	2,438,800	534,700												
Hjo . . . . .	98	147	137	27	239	535,700	—	1,294,700	—	1,200	89,700	—	67,400	1,295,900	157,100												
Summa	974	412	676	153	1,616	4,205,700	—	18,669,600	272,800	1,200	1,077,300	239,000	2,337,400	18,909,800	3,687,500												
						4,205,700	—	18,942,400	—	—	1,078,500	—	2,576,400	—	22,597,300												

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

1.	2.	3.	M a n t a l.					9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.		8. Summa.			Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar.	11. Jordbruksfastighet.	12. Annan fastighet (utom frälseränta).	13. Frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Helge Lilliestierna . . . . .	Ek . . . . .	Ek.	—	—	3 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{3}{4}$	6 $\frac{1}{4}$	—	—	271,800	—	—	271,800		
Friherre Erik Leijonhufvud . . . . .	Fåleberg . . . . .	Hasle.	—	—	—	6 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	—	—	208,000	—	—	208,000		
Friherre A. von Düben . . . . .	Hallandsberg . . . . .	Trästena.	—	2	$\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	5	—	—	150,600	—	—	150,600		
Grefve Gabriel Spens . . . . .	Stora Bäckabo . . . . .	Friggeråker.	—	—	3 $\frac{1}{4}$	1 $\frac{1}{8}$	4 $\frac{3}{8}$	1	—	81,000	—	—	81,000		
Fröken Anna Mannerfelt . . . . .	Trästena . . . . .	Bjerka.	—	1	5 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{1}{2}$	8 $\frac{1}{4}$	—	—	220,000	—	—	220,000		
Kaptenen C. M. P. Scheffer . . . . .	Fårdala . . . . .	Åsle. Tiarp. Hvarf. Högstena. Ljunghem.	—	—	1 $\frac{1}{4}$	1 $\frac{3}{8}$	—	—	—	41,500	—	—	—		
			—	—	—	1	—	—	—	22,500	—	4,800	—		
			—	—	—	—	—	—	—	42,000	—	—	—		
			—	—	—	—	—	—	—	16,700	—	—	—		
			—	—	—	—	—	—	—	21,000	—	—	—		
f. d. Löjtnanten C. P. Hårleman . . . . .	Asstorp . . . . .	Norra Vånga. Qvånum. Sörby.	—	—	1 $\frac{1}{3}$	$\frac{7}{8}$	—	—	—	30,400	—	—	—		
			—	—	—	—	—	—	—	22,000	—	—	—		
			—	—	—	$\frac{3}{4}$	3 $\frac{3}{4}$	—	—	9,000	—	—	—		
Kammarjunkaren Henrik Fock . . . . .	Höfvered . . . . .	Grolanda. Sörby. Floby. Göteve. Jäla.	$\frac{1}{8}$	—	4	10 $\frac{3}{8}$	—	—	—	275,800	—	—	—		
			—	—	—	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—	23,500	—	—	—		
			—	1 $\frac{1}{2}$	—	6	—	—	4	114,500	—	—	—		
			—	—	—	1	—	—	—	27,000	—	—	—		
			—	—	—	2 $\frac{1}{4}$	—	—	—	37,000	—	—	—		
F. L. Björnberg . . . . .	Djupsås Stora . . . . .	Essunga. Foglm. Barne-Åsaka. Malma.	—	—	1	1 $\frac{5}{8}$	—	—	—	97,000	20,000	400	—		
			—	—	—	1	—	—	—	29,000	—	—	—		
			—	—	—	—	—	—	—	8,500	—	—	—		
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—		
Ingenjören G. W. Pålman Stjernsparre	Ågården . . . . .	Råda. Rackeby.	—	—	1 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{3}{4}$	—	—	—	127,500	1,000	—	—		
			—	—	4	2 $\frac{3}{4}$	—	—	—	131,000	—	—	—		
		Summa	$\frac{1}{8}$	4 $\frac{1}{2}$	26 $\frac{1}{6}$	48 $\frac{1}{4}$	79 $\frac{1}{6}$	9	3	2,010,300	21,000	5,600	2,036,900		

42 Skaraborgs län.

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

1.	2.	3.	M a n t a l.					9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.		8. Summa.			Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Jordbruksfastighet.	12. Annan fastighet (utom frälseränta).	13. Frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Göta kanalbolag . . . . .	Gersebacken med underlydande . . . . . En skogstrakt . . . . . En do . . . . . Klefvaberget m. m. . . . . Påfvelstorp . . . . . Björstorp m. m. . . . . Marhult Lilla . . . . . Fyrsköken . . . . .	Elgarås. Hofva. Finnerödja. Bredvik. Függe. Undenäs. Ransberg. Karlsborg.	—	1 $\frac{2}{3}$	—	—	—	—	—	4	2	150,000	700	—	
			—	—	—	—	—	—	—	1	—	25,000	—	—	
			—	—	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	—	
			—	—	—	—	—	—	—	2	—	5,300	—	—	
			$\frac{5}{8}$	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	—	—	79,400	—	—	
			—	—	—	—	—	—	—	—	2	16,000	24,000	—	
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000	—	—	

Tab. 4 och 5.

Katrinefors aktiebolag . . . . .	Horn Hermansgården med underlydande Katrinefors . . . . .	Leksberg. Mariestad.	—	2	—	—	—	1	2	21,100	20,000	—	—
Tidans aktiebolag . . . . .	Hus vid Lefverstad . . . . .	Leksberg.	—	—	—	—	—	—	1	—	156,000	—	—
Aktiebolaget Bofors—Gullspång . . . . .	Knektetorp med underlyd. Högelidstorpen Begge m. m.	Amnehärad. Finnerödja.	—	$\frac{5}{10}$	—	$\frac{21}{80}$	$\frac{19}{12}$	1	5	116,800	68,000	—	—
Laxå bruks aktiebolag . . . . .	Torpeskoga m. m. . . . . Fället m. m. . . . .	D:o. Tived.	—	$\frac{417}{418}$	1	$\frac{437}{72}$	—	1	3	13,900	—	—	—
Forsviks aktiebolag . . . . .	Forsvik . . . . .	Undenäs. Mölltorp.	—	1	1	$1\frac{3}{8}$	—	—	1	555,600	14,000	—	—
Lagerfors aktiebolag . . . . .	Pulsängen . . . . .	Bellefors.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	1	69,000	7,000	—	—
Lunne qvarnaktiebolag . . . . .	Lunne stora qvarn . . . . .	Götlunda.	—	—	—	—	—	—	1	221,500	176,000	—	—
Aspa bruks aktiebolag . . . . .	Bengtstorp m. m. . . . . Åboholm m. m. . . . .	Undenäs. Tived.	—	$\frac{37}{8}$	—	—	—	—	1	58,400	—	—	—
Moholms valsqvarns aktiebolag . . . . .	Mo qvarn . . . . .	Mo.	—	—	—	—	—	—	1	20,000	12,600	—	—
Sköfde industriaktiebolag . . . . .	Küpplunda . . . . .	Sköfde landsförsamling.	—	1	—	$\frac{1}{4}$	—	—	1	1,500	16,000	—	—
Klagstorps landtbruksaktiebolag . . . . .	Klagstorp . . . . .	Norra Kyrketorp. Hagelberg. Sjögerstad.	—	$\frac{223}{64}$	1	$\frac{11}{2}$	$\frac{2}{1}$	—	1	153,500	16,500	—	—
Strömsholms yllefabriks aktiebolag . . . . .	Färgeribyggnad . . . . . Strömsholms spinneri och benstamp . . . . .	Hjo landsförs. D:o.	—	—	—	—	—	—	1	165,900	5,500	—	—
Landtbruksaktiebolaget J. Stenbeck & Söner . . . . .	Stora Åkatorp . . . . .	Gudhem. Torbjörntorp.	—	$\frac{21}{2}$	—	—	—	—	1	—	60,000	—	—
Eriksbergs skofabriks aktiebolag . . . . .	Eriksbergs skofabrik . . . . .	Falköpings Vestra	—	—	—	—	—	—	1	76,600	—	—	—
Mössebergs vattenkurinrättnings aktiebolag . . . . .	Mössebergs badanstalt . . . . .	D:o. Friggeråker. Falköping.	—	$\frac{3}{32}$	—	—	—	—	1	252,000	13,600	—	—
Tidaholms bruks aktiebolag . . . . .	Ranten nr 50 (hotell) . . . . .	Falköping.	—	$\frac{1}{28}$	—	—	—	—	1	201,400	—	—	—
Tändsticksfabriksaktiebolaget Vulcan	Tidaholm, Holmagården m. fl.	Agnetorp och Tidabolms köping.	—	—	$1\frac{7}{20}$	$1\frac{33}{60}$	—	—	1	48,200	20,000	—	—
Holma spinneriaktiebolag . . . . .	D:o d:o.	D:o och d:o.	—	—	$\frac{7}{12}$	$\frac{3}{40}$	—	—	1	—	500	—	—
Blixtens träförädlingsaktiebolag . . . . .	Holma spinneri . . . . .	Baltak.	—	—	—	—	—	—	1	10,400	21,000	—	—
Aktiebolaget Naxos . . . . .	Bleckstorps fabrik . . . . .	Fridene.	—	—	—	—	—	—	1	93,800	—	—	—
Tidafors sulfittaktiebolag . . . . .	Sibbatorps smergelfabrik . . . . .	Gustaf Adolf.	—	—	—	—	—	—	1	12,900	—	—	—
Sandhems trävaruaktiebolag . . . . .	Tidafors sulfittfabrik . . . . .	Sandhem och Utvängstorp.	—	—	1	2	—	—	1	—	5,000	—	—
Härlingstorps aktiebolag . . . . .	Sandhems ångsåg . . . . .	Sandhem.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	1	4,600	45,500	—	—
Hellekis aktiebolag . . . . .	Härlingstorp . . . . .	Norra Ving. Norra Lundby.	—	4	—	$1\frac{1}{2}$	—	—	3	4,000	43,500	—	—
Aktiebolaget D. Carnegie & C:o . . . . .	Hellekis . . . . .	Medelplana. Vesterplana. Österplana. Forshem. Fullösa.	—	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{323}{2}$	$\frac{21}{4}$	—	1	—	27,500	—	—
Kristinedals nya ullspinneriaktiebolag	Årnäs . . . . .	Forshem. Lugnås.	—	$\frac{7}{8}$	—	$2\frac{3}{8}$	—	—	1	85,500	270,800	—	—
Mariestads badhusaktiebolag . . . . .	Flöje qvarn . . . . .	Norra Härene.	—	—	—	—	—	—	1	85,500	270,800	—	—
Mariestads bryggeriaktiebolag . . . . .	Badhustomten . . . . .	Mariestad.	—	—	—	—	—	—	1	33,000	630,900	—	—
Aktiebolaget Lidköpings mejerier . . . . .	Manilla . . . . .	D:o. Lidköping.	—	—	—	—	—	—	1	—	118,400	—	—

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jordbruks- fastighet.	å annan fastighet (utom frälse- ränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Lidköpings bryggeriaktiebolag . . .	—	Lidköping.	—	—	—	—	—	1	—	124,100	—	124,100	
Lidköpings tändsticksfabriks- och ångs- sågsaktiebolag . . . . .	—	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	160,500	—	160,500	
Aktiebolaget Lidköpings mekaniska verkstad . . . . .	—	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	105,500	—	105,500	
Lidköping—Skara—Stenstorps jern- vägsaktiebolag . . . . .	—	D:o.	—	—	—	—	—	1	1,000	20,000	—	21,000	
Lidköpings kakelfabriksaktiebolag . .	—	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	8,500	—	8,500	
P. R. Nymans porslinsmåleriaktiebolag	—	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	48,700	—	48,700	
Sköfde mekaniska verkstads aktiebolag	Sköfde gjuteri och meka- niska verkstad . . . . .	Sköfde.	—	—	—	—	—	1	1	2,600	200,000	—	202,600
Flickskolans aktiebolag . . . . .	Tomten n:r 91 . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	18,000	—	18,000	
Sköfde hotellbyggnadsaktiebolag . .	Tomten n:r 5 . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	152,000	—	152,000	
Sköfde nya utskänkingsaktiebolag . .	Tomterna n:r 1 och 68 samt 1/2 tomt n:r 4 . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	3	—	91,000	—	91,000	
Hjo—Stenstorps jernvägsaktiebolag .	Tomt n:r 22 i nya staden .	Hjo.	—	—	—	—	—	1	—	10,500	—	10,500	
Hjo byggnadsaktiebolag . . . . .	Hjo kuranstalt med park, hotell och villor . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	9	—	194,800	—	194,800	
Bryggeriaktiebolaget Victoria . . . .	N:r 27 och 29 Stora gatan .	Falköping.	—	—	—	—	—	1	—	104,500	—	104,500	
Falköpings badhusaktiebolag . . . .	Tomt n:r 2 . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	1	—	600	—	600	
		Summa	5	37,185 2,055	9,661 880	34,787 576	81,839 080	57	80	3,910,000	3,831,600	—	7,741,600

Tab. 6. EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

1. Främmande maktens och undersätens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jordbruks- fastighet.	å annan fastighet (utom frälse- ränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Norske undersåten kabinettkammar- herren B. H. M. Morgenstjerne Stang . . . . .	Monäs . . . . .	Södra Fogelås.	—	—	2	3	5	—	—	155,000	—	—	155,000
Tyske undersåten professor O. Beumer i Greifswald . . . . .	Hjellö . . . . .	D:o.	—	—	3	1/2	3 1/2	1	1	95,300	5,000	—	100,300
Danske undersåten enkefru Julie Ranert	Källeberg . . . . .	Mularp. Slöta.	—	—	1	1 1/2	3 1/2	1	—	116,500	—	—	127,500
Amerikanske undersåten A. Bengtsson Carlgren . . . . .	Hus n:r 19 vid Mösseberg	Friggeråker.	—	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	—
Amerikanske undersåten Gusten Lund- qvist i Chicago . . . . .	3/8 af tomten n:r 30 . . . .	Hjo stad.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,600	—	—
Amerikanske undersåten C. R. Wein- blad i Newyork . . . . .	Tomten n:r 37 . . . . .	D:o.	—	—	—	—	—	—	1	—	3,500	—	12,100
		Summa	—	—	6 1/2	5 1/2	11 1/2	2	4	377,800	17,100	—	394,900



Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA  
INRÄTTNINGAR I SKARABORGS LÄN ÅR 1900.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
<b>A. Å Landsbygden.</b>									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Camitzska donationsfonden.	Årliga räntan utdelas till sådana fattiga inom Finne-rödja församling, som utgått från Skagersholm eller dess gods.	Brukspatron G. Camitz och fru Ulrika Camitz.	1872 <sup>2/6</sup>	25	250	5,000	—	Kommunalnämnden i Finne-rödja.	
Claesbergiska d:o.	Räntan utdelas hvarje julafton till tio fattiga enkör inom Hofva.	Enkefru Helena Claesberg.	1826 <sup>9/12</sup>	10	50	1,000	—	Hofva fattigvårdsstyrelse.	
Ramsayska fonden.	Räntan utdelas till fattiga, företrädesvis från Melltorps egendom.	Allan Ramsay, f. d. egare af Melltorp.	1882 <sup>6/2</sup>	—	—	305	—	D:o d:o.	
Doktorinnan Imm. Carlanders donationsfond.	Af räntan utbetalas 5 kronor till vårdaren af den Carlanderska grafplatsen å Hofva begravningsplats samt det öfriga till fattiga inom Hofva.	Doktorinnan Imm. Carlander.	1899 <sup>22/3</sup>	11	25	500	—	Kyrkorådet i Hofva.	
Appelqvistska donationsfonden.	Understöd till fattiga i Hjalstad.	C. Appelqvist, mönsterskrifvare.	1876 <sup>28/10</sup>	—	50	639	—	Pastor i Hjalstad.	
Beckmanska d:o.	D:o till fattiga enkör och skolbarn inom Hjalstads pastorat.	Prostinnan I. M. Beckman, f. Myra.	1808 <sup>2/9</sup>	—	50	1,014	—	Kyrkorådet i d:o.	
Öjebomska donationen.	Till kaplansenkör och föräldralösa barns vård.	Jonas Öjebom, prost.	1777 <sup>8/11</sup>	—	—	158	—	Kyrkoherden i Kioneved.	
Fru Sofi Segerdahls fond.	Inköp af fattiggård.	Fru Sofi Segerdahl.	1879 <sup>26/4</sup>	—	—	3,844	—	Kommunalnämnden i Ullervad.	
Anders Johanssons d:o.	D:o.	A. Johansson, landbrukare.	1886 <sup>25/10</sup>	—	—	920	—	D:o d:o.	
Nils Joussons och hans hustrus fond.	Understöd åt Ullervads sockens fattiga.	N. Jousson, landbrukare, och hans hustru.	1860 <sup>24/6</sup>	1	8	167	—	D:o d:o.	
Forsellska donationen.	D:o d:o.	Isak Forsell, qvarnegare.	1851 <sup>11/12</sup>	2	7	160	—	D:o d:o.	
Per Sandbergs legat.	Till behöfvande inom Ullervad.	Erik Aron Sandberg, handlande.	1896 <sup>21/4</sup>	4	100	2,000	—	D:o d:o.	
Undénska donationsfonden.	Understöd till fattiga inom Undenäs och Tiveds församlingar, helst enkör med flera barn.	Anders Undén, handlande.	1838 <sup>10/5</sup>	150	494	10,000	—	Kyrkorådet.	
Siggelkowska donationen.	Euligt gammal häfd utdelas ett års ränta till en fattig aktningvärd enka.	Siggelkow, pastor.	Okändt.	1	3	50	—	Kyrkorådet i Ransberg.	
Gullbergiska fonden.	När räntan vuxit till 500 kronor, fördelas den bland socknens fattiga.	Anders Gullberg, landbrukare.	1866 <sup>28/1</sup>	—	—	352	—	Kommunalnämnden i Fägre.	
Fleetwoodska donationskassan.	Understöd åt tre fattiga enkör.	G. M. Fleetwood, friherre.	Obekant.	3	3	50	—	Pastor i Bellefors.	
Enkefru Elfmans donation.	<sup>2/3</sup> af räntan utdelas bland fattiga i Trästena, <sup>1/3</sup> lägges till kapitalet.	Matilda Elfman, f. Brodén, prostinna.	1886 <sup>10/6</sup>	2	7	256	—	Fattigvårdsstyrelsen i Trästena.	
Medellösa kvinnors fond.	Understöd åt medellösa kvinnor i Kyrkefalla.	Augusta Fock, friherrinna.	1880 <sup>10/1</sup>	11	185	3,324	—	Ryttmästaren N. Fock och 2 af kommunalnämnden.	
Åbergiska fonden.	Understöd åt personer i små omständigheter.	Maria Elisabet Åberg.	1879 <sup>11/1</sup>	19	51	1,200	—	Kommunalnämnden i Kyrkefalla.	
Sparreska d:o.	Understöd åt ålderstigna underhåfvande vid Almnäs egendom.	N. G. A. Sparre, greve.	1886 <sup>2/2</sup>	4	300	11,223	—	D:o i Norra Fogelås.	
Brissmanska donationen.	Till fattiga sjuklingar i Dimbo socken.	A. Brissman, landbrukare.	1882 <sup>14/4</sup>	22	38	770	—	Pastor och kommunalnämnd i Dimbo och Ottravad.	
Jonssonska fattigkassan.	Till mest behöfvande i Korsberga, som ej åtnjuta fattigvård.	Jonas Jonsson, hemmansegare.	1855 <sup>8/6</sup>	9	25	500	—	Carl Persson i Stallerhult.	
Rydellska legatet.	Till förmån för Yllestads församlings fattiga.	Christ. Carlander, assessor.	1849 <sup>7/4</sup>	42	80	1,600	—	Pastor och kyrkovårdar i Yllestads pastorat.	
Liljehöökiska donationen.	Till fattiga i Visttorp.	Ingeborg Liljehök, stiftsfröken.	1792 <sup>1/1</sup>	6	7	150	—	D:o d:o i Visttorp.	
Jacob Focks donationsfond.	Till de mest fattiga i Bjurbäck.	Jacob Fock, landshöfding.	1789 <sup>27/9</sup>	—	15	300	—	Kommunalnämnden.	
Siggelkowska donationsfonden.	Till någon fattig eller af annan olycka hemsökt person i Bjurbäck.	G. Siggelkow, prost.	1810 <sup>9/5</sup>	1	2	50	—	D:o.	
Sahlbergiska donationen.	Utdelning till Bjurbäcks sockens fattiga.	Anders Sahlberg, handlande.	1822 <sup>24/1</sup>	22	67	1,333	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSER, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Königska donationen.	Till behöfvande fattiga, men ej fattighjon, i Härja.	Karl Gustaf König, kammarjunkare.	1854 <sup>30/10</sup>	4	25	500	—	Kommunalnämnden.	
von Braunska d:o.	Till Kylingareds sockens fattiga.	D. B. J. von Braun, major.	1868 <sup>9/5</sup>	6	25	500	—	Pastor och kyrkovårdar.	
Spindlerska julgäfvofonden.	Räntan utdelas vid julen till behöfvande fattiga, ej fattighjon, inom Härdene.	Gustaf Spindler, tomtegar.	1837 <sup>10/3</sup>	6	25	500	—	Kommunalnämnden i Härdene.	
Spindlerska donationsfonden.	D:o vid midsommar till behöfvande fattiga i d:o.	Densamme.	1868 <sup>1/5</sup>	7	25	500	—	D:o d:o.	
Biskop Th. Weidmans stiftelsefond.	Till fattiga döfstumma och blinda inom Skånings-Åsaka.	Th. Weidman, biskop.	1821 <sup>27/5</sup>	4	70	1,400	—	Kyrkorådet i Skånings-Åsaka.	
Kamrer Wettermans understödsfond.	Till fattiga inom Skånings-Åsaka församling med företrädare för dem från Ranåkers rote.	A. J. Wetterman, kamrer.	1867 <sup>7/12</sup>	3	25	500	—	Pastorsembetet i d:o.	
Norénska donationsfonden.	Till tre af de mest behöfvande i Skånings-Åsaka.	O. A. Norén, auditör.	1835 <sup>20/3</sup>	3	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen i d:o.	
Okände gifvarens gåfva.	Hjelp åt behöfvande i Synnerby.	Okänd.	Okänd.	2	5	100	—	Kyrkorådet i Synnerby pastorat.	
Gyllenhaalska donationen.	Understöd åt fattiga inom Synnerby socken.	D:o.	—	1	1	25	—	D:o d:o.	
Kjerrmanska d:o.	Att understödja fattiga, som icke åtnjuta fattigunderstöd, bekläda fattiga nattvardsbarn, lemna premier till skolbarn, bidrag till slöjdskola och understödja kassar i Härlunda socken.	Katarina Elisabet Kjerrman.	1883 <sup>27/11</sup>	—	540	10,191	—	Pastor, kyrko- och skolråd, kommunalordföranden m. fl. i Härlunda.	
Vinköls krigsmanskassa.	Till behöfvande soldatenkor i Vinköl.	Obekant.	Obekant.	1	3	109	—	Pastor och kyrkoråd i Vinköl.	
Marums d:o.	D:o d:o i Marum.	D:o.	—	1	3	44	—	D:o d:o.	
Lybeckers donation.	Till fattiga inom Jung.	Carl Lybecker, baron.	1782 <sup>15/7</sup>	—	—	10	—	Pastor i Jung.	
Trolle-Tiscliska fonden.	Till hjälp åt fattiga i Gökhem.	Emelie Bänge, född Trolle, prostinna.	1895 <sup>10/12</sup>	3	60	1,200	—	Kyrkorådet i Gökhem.	
Jonas Setterbergs donation.	För fattigas räkning i Kloster.	J. Setterberg, magister.	1847 <sup>5/5</sup>	2	21	350	—	Skolrådet i Varnhem.	
Fobergska donationen.	Understöd åt fattiga i Floby.	Sven Floberg, guld- och silfverarbetare.	1830 <sup>23/7</sup>	Omkr. 85	1,100	22,667	—	Kommunalordföranden.	
Sven Svenssons donationsfond.	Till kristligt sinnade fattiga i Qvånum.	Sv. Svensson, Ruta qvarn.	1859 <sup>28/9</sup>	1	9	167	—	Kommunalnämnden.	
Schmalenseeska donationen.	Till fattiga i Hjerpås och Vedums socknar.	C. A. Ced. von Schmalensee.	1782 <sup>4/3</sup>	—	15	300	300	Egaren af Korpegårdens egendom och Hjerpås kyrkoråd.	1)
Bäärnhjelmiska fonden.	Till fattiga i Häggesled.	P. G. Bäärnhjelm.	1809 <sup>8/4</sup>	—	5	75	75	—	2)
Kjellbergska donationen.	Underhåll af fattiga under Storeberg.	Jonas Kjellberg och J. A. Kjellberg, grosshandlare, samt Jonas Kjellberg, godsägare, med fru.	1830 <sup>9/11</sup> 1873 <sup>3/2</sup> 1892 <sup>2/4</sup>	7	286	5,000	—	Egaren af egendomen Storeberg under pastors och kyrkorådets i Tädene vård.	
Wettermanska d:o.	Hjelp till fattiga i Örslösa.	A. J. Wetterman, patron.	1861 <sup>28/8</sup>	24	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Örslösa.	
Forsbladiska d:o.	Understöd åt s. k. pauvres honteux i Tädene pastorat.	L. M. Forsblad, prost.	1881 <sup>7/10</sup>	4	292	6,000	—	Presterskapet och kyrkovårdarne i Tädene pastorat.	
Donationerna till Carl Hellstadii minne.	Understöd åt fattiga i Strö.	Beata Sofia Hellstadius, fröken.	1880 <sup>22/10</sup>	1	10	532	—	Pastor, komminister och kyrkoråd i Strö.	
Taubeska fonden.	D:o i Otterstad.	Dorothea Taube, öfverstinna.	1786 <sup>28/5</sup>	—	2	25	—	Pastor i Otterstad.	
Siggelkowska fattigdonationen.	D:o i Österplana.	G. Siggelkow, prost.	1819 <sup>19/11</sup>	2	3	67	—	Kommunalnämnden i Österplana.	
D:o d:o.	D:o i Kestad.	Densamme.	—	1	2	33	—	D:o i Kestad.	
Cleanderska donationen.	Till behöfvande, som ej äro fattighjon, inom Holmestad.	Cleander, enkeprostinna.	1832 <sup>20/7</sup>	4	17	333	—	D:o i Holmestad.	
Sven Johanssonska d:o.	Understöd åt fattiga i Holmestad.	Sven Johansson, hemmansägare.	1875 <sup>20/12</sup>	6	50	1,000	—	D:o d:o.	
Strömhjelmiska d:o.	D:o i Ledsjö.	Nils Strömhjelm, öfverstelöjtnant.	1787 <sup>8/12</sup>	3	5	100	—	Pastor och kyrkovårdar i Ledsjö.	
Markbergska d:o.	D:o d:o, som ej hafva fattigunderstöd.	Nils Markberg, trädgårdsmästare.	1860 <sup>4/5</sup>	1	10	200	—	Kyrkorådet i d:o.	3)
Lindska d:o.	Utdelning vid jultiden till fattiga i Örslösa.	Carl Lind, disponent.	1899 <sup>15/6</sup>	9	25	1,036	—	D:o i Örslösa.	
Hamiltonska donationsfonden.	Till fattiga i Husaby.	Adolf Hamilton, greve, kammarherre.	—	—	18	600	—	Kommunalnämnden i Husaby.	
Premiekassan.	D:o d:o.	Densamme.	—	—	5	90	—	D:o d:o.	
Johanssonska donationsfonden.	D:o d:o.	A. G. Johansson, gästgifvare.	1884 <sup>27/12</sup>	—	20	686	—	D:o d:o.	
Zackrissonska donationen.	Understöd åt den mest behöfvande fattige under Bronäs egendom.	Fröknarna Hilda, Aurora, Gunilla, Selma och Alma Zackrisson.	1881 <sup>1/2</sup>	1	25	500	—	D:o i Norra Härene.	

Thulea fattigfonden.	Understöd till de af sörkeslöshet och brist mest tryckte fattige inom Ledsjö socken.	P. Thil,按摩师.	1818 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	5	26	1,615	—	Kommunalnämnden i Ledsjö.
Rådbergsska fonden.	Understöd åt testators behöfvande släktingar.	Emanuel Rådberg, sjökaptän.	1856 <sup>10</sup> / <sub>8</sub>	2	633	11,000	—	Pastor och komminister i Hjörnsäter.
Backmanska d.o.	Understöd åt sjuka, gamla, sängliggande fattiga.	Johan N. Backman, fabrikör.	1776 <sup>22</sup> / <sub>8</sub>	5	17	333	—	Kommunalnämnden i Venersnäs.
Särnmarkska donationen.	Räntan användes för fattigkassans behof.	A. P. Särnmark, handlande.	1865 <sup>5</sup> / <sub>10</sub>	—	—	2,500	—	Fattigvårdsstyrelsen i Hälle.
Gullbransouska d.o.	Understöd till fattiga, kläder, böcker och premier till skolbarn.	Anders Gullbranson, grosshandlare.	1822 <sup>23</sup> / <sub>2</sub>	56	154	4,660	1,600	Fattigvårdsstyrelsen, pastor och läraren vid Tuns folkskola.
Wennerqvistska fattigfonden.	Kapitalet förräntas till socknens fattiga.	Lars Wennerqvist, komminister, m. f.	1797 <sup>21</sup> / <sub>8</sub>	—	—	212	—	Kommunalstyrelsen i Tun.
D:o d.o.	D:o	D:o	>	—	—	33	—	D:o i Karaby.
D:o d.o.	D:o	D:o	>	—	—	67	—	D:o i Friel.
Brissmanska donationen.	Till fattiga skolbarn och andra fattiga i Särstads pastorat.	Brynolf Brissman, kyrkoherde.	1776 <sup>24</sup> / <sub>10</sub>	Omk. 45	138	2,359	500	Folkskolläraren och klockaren i Särstad.
Bodholmska d.o.	Till Ryda pastorats 4 fattigaste.	Helena Bodholm, f. Brissman, pastorska.	1773 <sup>11</sup> / <sub>8</sub>	4	5	90	90	Pastor och komminister i Ryda pastorat.
Gunnarssonska d.o.	Halfva räntan till fem fattiga, som ej åtnjuta fattigunderstöd, andra hälften till fem skolbarn.	Anders Gunnarsson, hemmansegare.	1892 <sup>10</sup> / <sub>8</sub>	10	50	1,100	—	Ryda sockens kyrkovårdar.
Schotteska d.o.	Understöd åt 2:ne fattiga och sjukliga.	Per W. Schotte, godsegare.	1800 <sup>25</sup> / <sub>8</sub>	2	3	50	—	Fattigföreståndaren i Ryda.
Okänd gifvares donation.	Till tre af Ryda sockens innevånare, som äro kända för ärlighet och arbetsamhet samt äro i fattiga omständigheter utan att åtnjuta ordinarie fattigunderstöd.	Obekant.	1849 <sup>27</sup> / <sub>7</sub>	3	3	50	—	Pastorsembetet i d.o.
Sven Petterssons d.o.	Till underhåll och reparation af fattigas boningshus.	Sven Pettersson, hemmansegare.	1881 <sup>25</sup> / <sub>8</sub>	—	—	1,050	—	Kyrkorådet i Naum.
J. Rånges donationsfond.	1/3 af räntan till fattiga, 1/3 till fattiga, som lidit brandskada, och 1/3 till fattiga barns undervisning i kristendom.	J. Rånge, komminister.	1830 <sup>27</sup> / <sub>7</sub>	—	34	700	—	D:o i Udenäs.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Gustaf Ivar Flobergs donationsfond.	Understöd åt fattiga och flitiga skolbarn vid folkskolan vid Hofva kyrka.	P. G. Floberg, veterinär.	1879 <sup>20</sup> / <sub>1</sub> o. 1899 <sup>0</sup> / <sub>2</sub>	12	27	1,000	—	Skolrådet i Hofva.
Carl Johan Ströms d.o.	Understöd åt »flitiga och dygdesamma» skolbarn vid Bjerke folkskola.	Carl Johan Ström, hemmansegare.	1893	11	20	500	—	D:o d.o.
Maria Jonssons d.o.	Till värlartade och behöfvande barn vid folkskolan i Gastorp.	Maria Jonsson, rentier.	1894 <sup>4</sup> / <sub>11</sub>	10	10	200	200	D:o d.o.
Anders Anderssons d.o.	Räntan å 1,000 kronor till »skolhjelp» åt barn vid folkskolan vid Hofva kyrka samt å 500 kronor till premier åt barn vid folkskolan i Bjerke.	Anders Andersson, hemmansegare och kyrkovård.	1894 <sup>9</sup> / <sub>11</sub>	21	75	1,500	—	D:o d.o.
Utan särskildt namn.	För skolväsendet.	Skagersholms bruk.	1806 <sup>28</sup> / <sub>10</sub>	—	38	750	—	D:o i Finnerödja.
D:o.	Skolmästareboställe för befrämjande af barnundervisningen inom Finnerödja.	Georg Camitz, brukspatron.	1834 <sup>1</sup> / <sub>7</sub>	—	—	500	500	D:o d.o.
Matilda Camitz skolfond.	För premier åt skolbarn hufvudsakligen från hufvudgården Skagersholm med underlydande; högst en fjerdedel till skolbarn från öfriga församlingar.	Ludvig Löfvenskiöld, doktor.	1877 <sup>1</sup> / <sub>8</sub> o. 1884 <sup>8</sup> / <sub>12</sub>	—	221	5,161	—	D:o d.o.
Brandellii donationsfond.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	J. C. Brandelius, prost.	1888 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>	4	15	500	—	D:o i Fredsberg.
Kristina Rödings premiefond.	Premier åt skolbarn i Ekby.	Kristina Rödning, fru.	1875 <sup>1</sup> / <sub>7</sub>	4	2	33	—	D:o i Ekby.
Hasselska fonden.	Till fattiga skolbarn.	Sara Johansdotter-Setterman, enka.	1857 <sup>10</sup> / <sub>8</sub>	3	45	1,000	—	Kommunalnämnden i Ullerwad.
K. Ekzells fond.	Inköp af kläder åt tre fattiga skolbarn.	Landtbrukaren Oskar och Selma Larsson.	1894 <sup>18</sup> / <sub>8</sub>	3	23	500	—	D:o d.o.
Karolina Åkermans donation.	Till fem fattiga skolbarn.	Karolina Åkerman, fröken.	1895 <sup>0</sup> / <sub>8</sub>	5	35	1,000	—	Skolrådet i Björnsäter.
C. E. Rödholms d.o.	Skolväsendets understödjande inom Udenäs.	C. E. Rödholm, v. pastor.	1859 <sup>29</sup> / <sub>4</sub>	5 <sup>1)</sup>	1,090	21,599	—	Kyrkorådet i Udenäs.
Liljehööksska donationsfonden.	Till inköp af biblar och nya testamenten åt årets nattvardsungdom.	V. Liljehök, hoffjunkare.	1860 <sup>14</sup> / <sub>10</sub>	—	25	500	—	D:o d.o.
Tacksambetsfonden.	Räntan tillfaller skolkassan.	Major Wiggman.	1863 <sup>19</sup> / <sub>2</sub>	—	—	50	—	Pastor å Karlsborg.
Fågre sockens skol- och premiefond.	Premier till skolbarn för flit och jemn skolgång.	Märta Hagelsten.	1765 <sup>9</sup> / <sub>12</sub>	93	93	2,541	—	Kassören i skolkassan.
		B. Santeson.	1813 <sup>0</sup> / <sub>11</sub>					
		Bror och Adam Troselius.	1863					
		Maria Jonsdotter.	1866 <sup>3</sup> / <sub>11</sub>					
Fru Emely Dicksons beklädnadsfond.	Beklädnad till fattiga nattvardsbarn inom Fågre.	Fru Emely Dickson, född Quensel.	1891 <sup>0</sup> / <sub>9</sub>	23	150	5,000	—	Pastor i Fågre.
Fischerska donationen.	5/6 af räntan utdelas till fattiga skolbarn, 1/6 lägges till kapitalet.	P. A. Fischer, prost.	1862 <sup>22</sup> / <sub>8</sub>	—	110	2,157	—	Skolråden i Bellefors och Ekeskog.
Hagelbecksska d.o.	Till fattiga och flitiga skolbarn i Hjalstad, Mo, Vad och Srenneby.	Hagelbeck, prost.	1770-talet	—	30	880	—	Kyrko- och skolrådet i Hjalstad.
Brandellifonden.	Till premier åt fattiga och flitiga skolbarn i Mo.	B. Brandelius, källarmästare.	1889 <sup>11</sup> / <sub>1</sub>	—	8	150	—	Skolrådet i Mo.
v. Zweigbergsska donationsfonden.	Bidrag till uppfostran af några fattiga barn i Kyrkefalla.	Anna Lovisa och Fredrika von Zweigbergk.	1853 <sup>24</sup> / <sub>12</sub>	10	75	1,500	—	Pastor och 2 socknemän i Kyrkefalla.
C. W. Danielssonska fonden.	Bespisning af fattiga skolbarn i Bredvik.	C. W. Danielsson, hemmansegare.	1889 <sup>1</sup> / <sub>11</sub>	114	564	12,000	—	Kommunalstyrelsen i Bredvik.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		7.	8.	9.	10.
				Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).				
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Broddehuska donationsfonden.	Bidrag till mat åt fattiga folkskolebarn inom Broddetorps pastorat.	J. L. Broddelius, grosshandl.	1863 <sup>9</sup> / <sub>7</sub>	44	250	5,000	—	Pastor och kyrkoråd.	
Warholmska fonden.	Premier och understöd åt fattiga barn i Gudhems folkskola.	J. W. Warholm, kontraktsprost.	1870 <sup>22</sup> / <sub>12</sub>	100	71	694	—	D:o d:o i Gudhem.	
Lundeqvistska donationen.	Premier m. m. åt flitiga skolbarn.	Sofia Lundeqvist, enkefru.	1875 <sup>5</sup> / <sub>3</sub>	—	26	419	—	D:o d:o i d:o.	
Nya Dala-donationen.	Understöd åt fattiga skolbarn genom insättning i sparbank.	Erik Andersson, landbrukare.	1854 <sup>1</sup> / <sub>5</sub>	2	10	225	—	D:o i Dala.	
Holmbladiska fonden.	Premier till barn i Gudhems pastorats folkskola.	A. Holmblad, f. d. skollärare.	1864 <sup>30</sup> / <sub>5</sub>	—	—	247	—	Gudhems pastorats skolråd.	
Löfströmska d:o.	Underlättande af skolgång för fattiga barn.	H. Löfström, skollärare.	1866 <sup>19</sup> / <sub>6</sub>	40	223	4,520	—	Kommunalnämnden i Högstena och Borgunda.	
Småskolornas premiefond.	Premier till barn i Gudhems pastorats småskolor.	Gudhems skarpskyttekår.	1873 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	50	10	200	—	Gudhems pastorats skolråd.	
Boströmska fonden.	Till hjälp åt fattiga skolbarn i Vellinge socken.	N. J. Boström, godsegare.	1869 <sup>10</sup> / <sub>12</sub>	15	27	1,122	—	Landbrukaren Ture Faxe i Hadäng.	
Hästbrätiska d:o.	Understöd åt fattiga väralösa barn.	And. Joh. Jonson, hemmansegare.	1844 <sup>30</sup> / <sub>11</sub>	15	39	1,616	—	Pastor och kyrkoråd i Habo.	
Drottningstorpiska donationen.	Understöd åt fattiga barn i Mobo rote.	Krist. Svendsdotter, hem.-eg.	1878 <sup>19</sup> / <sub>3</sub>	4	50	1,000	—	Kyrkorådet i d:o.	
Jan Svenssonska d:o.	Till Fröjereds sockens fattiga barns uppfostran.	J. Svensson, hemmansegare.	1876 <sup>15</sup> / <sub>8</sub>	25	450	9,000	—	Egaren af Fröjereds egendom.	
Sagerska donationsfonden.	Till bröd åt fattiga skolbarn i Bjurbäck.	Josefina Sager, fru.	1890 jan., 1894 <sup>22</sup> / <sub>9</sub>	—	—	1,000	—	Kommunalnämnden i Bjurbäck.	6)
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamma.	1892	—	—	1,000	—	Skolrådet i d:o.	6)
Millqvistska donationen.	Premier åt skolbarn i Åsle södra skola.	P. A. Millqvist, godsegare.	1876 <sup>28</sup> / <sub>2</sub>	14	39	500	—	Skolrådet Åsle.	
Wilhelmina Forsblads donation.	Till premier åt fattiga och flitiga skolbarn i Hångsdala pastorat.	Wilhelmina Forsblad, fröken.	1894 <sup>17</sup> / <sub>8</sub>	26	40	1,000	—	D:o i Hångsdala.	
Lagerbergiska donationen.	En procent lägges till kapitalet; öfriga räntor till skolbarns underhåll och uppmuntran för flit inom Agnetorps socken.	C. L. Lagerberg, major.	1848 <sup>28</sup> / <sub>8</sub>	10	36	1,112	—	Kyrkostämman i Agnetorp.	7)
Rudbeckiska d:o.	Till undervisningens befrämjande i Hvalstads socken.	Alex. Rudbeck, friherre.	1811 <sup>1</sup> / <sub>1</sub>	—	24	400	—	Pastor och skolråd i Hvalstad.	
Slöjdfonden.	För skolbarnens undervisning i slöjd.	Knut Wijkmark, godsegare.	1884 <sup>30</sup> / <sub>12</sub>	11	12	575	—	Landbrukaren Ture Faxe i Hadäng, Vellinge socken.	
Brissmanska donationen.	<sup>2</sup> / <sub>3</sub> af räntan till middagsmål åt fattiga skolbarn i distriktet; <sup>1</sup> / <sub>3</sub> till kläder åt d:o från Ottravads socken.	A. Brissman, landbrukare.	1881 <sup>7</sup> / <sub>4</sub>	62	206	4,088	—	Skolrådet i Dimbo och Ottravad.	
Sandbergiska d:o.	Föräldralösa, fattiga barns kristliga uppfostran och vård.	And. Sandberg, prost, teol. doktor.	1876 <sup>21</sup> / <sub>5</sub>	2	140	5,836	—	D:o i Slöta.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamma.	3	—	—	3,421	—	D:o i Karleby.	
A. Pettersons fond.	<sup>2</sup> / <sub>3</sub> af räntan till fattiga skolbarns understöd, <sup>1</sup> / <sub>3</sub> af räntan lägges till kapitalet.	Anders Petterson och hans hustru.	1876 <sup>18</sup> / <sub>12</sub>	—	47	1,512	—	D:o i Vättak.	
Bergerska fonden.	Till skolväsendet i Bjurbäck.	F. Berger, komminister.	—	—	—	150	—	Skolrådet.	
Julinska skolmagasinskassan.	Till underhåll åt skolmästare och fattiga skolbarns underhåll i Fröjered.	M. Julin, inspektör.	1810 <sup>16</sup> / <sub>6</sub>	8)	50	1,260	—	Egaren af Fröjered och Svends- torp.	8)
Myriskas fonden.	Till skolväsendet i Daretorp.	Peter Myra, grosshandl.	1805 <sup>8</sup> / <sub>6</sub>	—	250	5,599	—	Skolkassören.	
D:o d:o.	D:o i Vellinge.	Densamma.	3	—	200	4,200	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o i Brandstorp.	D:o.	3	—	197	4,106	—	D:o.	
Gyllensvärdiska donationen.	Till aflöning åt skolmästare i Korsberga.	B. M. Gyllensvärd, öfverjäg- mästare.	1840 <sup>9</sup> / <sub>2</sub>	1	75	1,500	—	D:o.	
Rudbeckiska d:o.	Till skolväsendet i Dimbo pastorat.	A. Rudbeck, friherre.	1816 <sup>9</sup> / <sub>7</sub>	—	222	5,000	—	Skolrådet i Dimbo.	
Särnmarkska fonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Böne pastorat eller studerande derifrån.	Anders Särnmark, prost.	1810 <sup>19</sup> / <sub>4</sub>	—	15	1,000	—	Pastor och kyrkovårdar.	
Olof Krons donation.	Till understöd för folkskolan i Nykyrka.	Olof Kron, hemmansegare.	1839 <sup>8</sup> / <sub>4</sub>	8)	12	16,183	12,000	Skolrådet i Nykyrka.	8)
J. Lindbergs bokförlags- premiefond.	Till böcker och premier åt skolbarn.	J. Lindberg, godsegare.	1878 <sup>8</sup> / <sub>4</sub>	129	11	598	—	Skolläraren i Hörstorp.	
Carl Adolfska donationen.	Till premier åt skolbarn.	A. J. Millqvist, godsegare.	1877 <sup>18</sup> / <sub>4</sub>	76	50	1,000	—	Skolrådet i Dimbo och Ottra- vad.	
Ulrika Andersdotteriska dona- tion.	Till något fattigt skolbarn i Vlistorp.	Ulrika Andersdotter, hustru.	1843 <sup>2</sup> / <sub>2</sub>	1	1	17	—	D:o i Vlistorp.	

Johannes Larssons donationsfond. Otterska donationsfonden.	Bantun utdelas årligen till 4 af Skånings-Ånska socknens mest behöfvande folkskolebarn. Utdelas till fattiga skolbarn i Händene socken.	Johannes Larsson, hemmansägare. E. Otter, länsman.	1888 <sup>8</sup> / <sub>8</sub> 1807 <sup>28</sup> / <sub>2</sub>	4 6	20 8	400 167	— —	Fattigvårdsstyrelsen i Skånings-Ånska. Kommunalnämnden i Händene. Skolrådet i Synnerby.
Junggrens minne.	Understöd åt fattiga skolbarn i Synnerby socken, hvilkas föräldrar för sig eller barnen icke åtnjuta fattigunderstöd.	J. och N. Junggrens arfvingar.	1892 <sup>2</sup> / <sub>2</sub>	—	—	1,400	—	—
Nils och Maria Lybergs donationsfond. Lybeckers donation.	Beklädnad åt fattiga skolbarn i Saleby socken. Understöd till de fattigaste barn i Jungs socken, som undervisas i kristendom och lära läsa svenska i bok.	Nils Lyberg, landtbrukare och hans hustru. Carl Lybecker, baron.	1890 <sup>12</sup> / <sub>5</sub> 1784 <sup>2</sup> / <sub>6</sub>	6 —	50 —	1,000 10	— —	Pastor och skolråd i Saleby. Pastor i Jung.
Lybeckerska donationen.	Till fattiga barn i Marums socken.	Carl Lybecker, friherre, major.	1784 <sup>5</sup> / <sub>4</sub>	—	15	9)	—	Pastor och kyrkoråd i Marum.
D:o d:o.	Att bereda skolpremier och förstärka fattigkassan i Härlunda socken.	Baron Lybecker, major.	{ På 1700-talet. }	—	12	25	—	Pastor i Härlunda.
A. Perssons donation.	Uppköp af böcker åt fattiga barn inom Jungs socken.	Anders Persson, hemmanseg.	1829 <sup>12</sup> / <sub>11</sub>	—	—	55	—	D:o i Jung.
Jungnerska donationen.	För inköp af skolmateriel och till underlättande af fattiga barns skolgång i Jungs socken.	A. Jungner, prost.	1881 <sup>9</sup> / <sub>1</sub>	6	21	561	—	Skolrådet i d:o.
Fläderbomska d:o.	Inköp af tjenliga födoämnen till fattiga skolbarn i Edsvära socken.	Fläderbom, länsman.	1842 <sup>15</sup> / <sub>7</sub>	20	60	1,190	—	Kommunalnämnden i Edsvära.
Katarina Isaksdotter's donation. Floberg'ska donationen.	D:o d:o. Skolhusets underhåll och läsepenningar åt flitiga barn, äfvensom understöd åt fattiga barn.	Katarina Isaksdotter, enka. Arvid och Sven Floberg, guld- och silfverarbetare.	1879 <sup>2</sup> / <sub>1</sub> { 1803 <sup>2</sup> / <sub>2</sub> 1830 <sup>23</sup> / <sub>7</sub> }	10 Omr. 65	25 125	500 8,000	— —	D:o d:o. Kyrkoherden i Floby.
Frigell'ska d:o.	Inköp af biblar åt fattiga läsbar i Vinköls socken.	Okänt.	Obekant.	2	3	44	—	Pastor och kyrkoråd i Vinköl.
Bjerkander'ska d:o. Floberg'ska d:o.	Beredande af skolpremier i Härlunda socken. Att utdelas vid examen till skolbarn i Edsvära socken.	Kyrkoherde Bjerkander. Per Gustaf Floberg, länsveternär, och h. h. Amalia Fläderbom.	— 1881 <sup>21</sup> / <sub>4</sub>	— —	2 —	33 525	— —	Pastor i Härlunda. Skolrådet i Edsvära.
Nils Lybergs donation. U. v. Segebadens donationsfond. Vinköls bibelkassa.	Beklädnad åt fattiga skolbarn i Jungs socken. Att vid julen lemna full beklädnad åt fattiga skolbarn i Edsvära socken. Inköp af biblar åt fattiga läsbar i Vinköls socken.	Nils Lyberg, patron. U. v. Segebaden, landtbrukare. Okänt.	1890 <sup>12</sup> / <sub>5</sub> 1895 Obekant.	6 4 1	50 100 1	1,000 5,000 11	— 5,000 —	D:o i Jung. Kommunalnämnden i Edsvära. Pastor och kyrkoråd i Vinköl.
Svalanderska premiefonden. D:o d:o.	Till premier åt fattiga, flitiga skolbarn i Marka socken. Till d:o i Sörby socken.	J. Svalander, häradshöfding. Densamme.	1864 1864	— —	3 3	50 50	— —	Marka sockens skolråd. Sörby d:o d:o.
Broddehus'ska donationsfonden. Svalanderska donationen.	Tillhandahållande af mat åt fattiga skolbarn i Brod-detorps socken. Premier till barn, som äro fattiga och välartade samt visa håg för skolundervisning, i Häggums socken.	Johan L. Broddelius, grosshandlare. J. Svalander, häradshöfding.	1863 <sup>9</sup> / <sub>7</sub> 1864 <sup>2</sup> / <sub>5</sub>	44 24	250 6	5,000 100	— —	Pastor och kyrkoråd i Brod-detorp. Häggums sockens skolråd.
Sergeant Jonssons premiefond. Johan Kjerrmans donation.	Till beklädnad af fattiga och välartade skolbarn från Norra Lundby socken. Till flitiga skolbarn i Norra Lundby och Varnhems socknar.	Karl Johan Jonsson, sergeant. Johan Kjerrman, landtbrukare.	1886 <sup>17</sup> / <sub>11</sub> 1874	9 25	50 10	1,000 200	— —	Ordföranden i Norra Lundby sockens skolråd. Pastor i Varnhem.
Svalanderska donationen.	Till premier åt fattiga skolbarn i Varnhems och Norra Lundby socknar.	J. Svalander, häradshöfding.	1864	15	5	100	—	D:o d:o.
Lars Petterssons donation. Thunberg'ska premiefonden. Sylvén'ska skolpremierfonden. Luthersfonden.	D:o d:o. Till fattiga barns i Hjerpås undervisning. Premier till skolbarn i Hjerpås. Utdelning af Luthers katekes till fattiga skolbarn i Hjerpås.	Lars Pettersson, hemmanseg. Helena Beronius, prostinna. Olof Gabriel Sylvén, prost.	1874 1803 <sup>2</sup> / <sub>9</sub> 1864 1883 <sup>10</sup> / <sub>11</sub>	2 — — —	5 5 6 —	100 100 100 50	— 100 — —	D:o d:o. Skolrådet i Hjerpås. D:o d:o. D:o d:o.
Kjellberg'ska donationen.	Till mat och kläder åt fattiga skolbarn under Storeberg.	Grosshandl. J. A. Kjellberg, godseg. J. Kjellberg och fru Harriet Kjellberg.	1873 <sup>5</sup> / <sub>2</sub> 1892 <sup>2</sup> / <sub>4</sub> o. 1896 <sup>12</sup> / <sub>11</sub>	46 —	404 150	8,000 2,500	— —	Egaren af Storebergs egendom under pastors och kyrkorådets i Tädene vård. Skolrådet i Tädene.
D:o d:o. Forsblad'ska d:o.	Till mat och kläder åt fattiga skolbarn i Lavads socken.	Godsegaren J. Kjellberg. L. M. Forsblad, prost.	1832 <sup>2</sup> / <sub>5</sub> 1881 <sup>2</sup> / <sub>10</sub>	25 —	209	4,000	—	D:o i Lavad och egaren af Almetorps egendom. Skolrådet i Mellby.
Baggeska folkskolefonden.	Till bespisning och beklädnad åt fattiga skolbarn samt premier åt flitiga skolbarn i Mellby socken. Skolväsendets befrämjande i Rackeby.	Viktor Leopold Bagge.	1869 <sup>28</sup> / <sub>2</sub>	25	200	5,170	—	—
Fru Maria Lindbergs donation.		Fru Maria Jonzén.	1876 <sup>3</sup> / <sub>1</sub>	45	230	5,745	—	Kyrko- och skolrådet i Rackeby.
Piperska skolfonden.	Till lön och vedbrand åt lärarinna vid Piperska småskolan samt underhåll af skolans byggnader och materiel.	Gräfvinnan Louise Hamilton, född Piper.	1872 <sup>19</sup> / <sub>7</sub>	—	481	12,853	7,300	Skolrådet i Gösslunda.
Donationen Potterna.	Bidrag till aflönande af läraren vid Strö sockens folkskola.	Densamma.	1878 <sup>8</sup> / <sub>12</sub>	—	554	8,083	7,000	D:o i Strö.
Brattska donationen. Sundblad'ska d:o. Backmanska d:o.	Bidrag till folkskollärarens aflöning i Otterstad. D:o d:o. Underhåll af Otterstads folkskolehus.	Abr. Bratt, kornett. J. Sundblad, handlande. And. Backman, kyrkoherde.	1778 <sup>29</sup> / <sub>11</sub> 1843 <sup>4</sup> / <sub>3</sub> 1779 <sup>1</sup> / <sub>5</sub>	— — —	30 75 2	600 1,500 25	600 — —	D:o i Otterstad. D:o d:o. Pastor i d:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Göranssonska fonden.	Till föda och kläder åt fattiga skolbarn i Skeby socken.	Johs Göransson och Greta Andersdotter.	1868 <sup>23/1</sup>	10	100	2,000	—	Kommunalnämnden i Skeby.	
Hårdska skolfonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Medelplana.	Jonas Andersson-Hård, torpare.	1860 <sup>24/5</sup>	—	40	1,176	—	Kyrkorådet i Medelplana.	
Bibelkassan.	Utdelning af nya testamenten till nattvårdsbarn i Medelplana samt underhåll af prostinnan Sundblads graf.	J. Sundblad, kyrkoherde.	1810 <sup>18/4</sup>	—	90	1,344	—	D:o d:o.	
Knösiska fonden.	Fattiga barns undervisning inom Källby pastorat.	Britta Johanna Knös, kyrkoherdeenka.	1826 <sup>28/1</sup>	—	—	1,750	—	Pastor i Källby.	
Norénska d:o.	Till mat och kläder åt fattiga skolbarn i Husaby.	O. A. Norén, auditor.	1870	12	60	1,000	—	Kommunalnämnden i Husaby.	
Linderothska donationsfonden.	Till kläder åt fattiga skolbarn i Norra Härene och Hofby.	A. Linderoth, kyrkoherde.	1876 <sup>13/12</sup>	6	60	1,000	—	Skoloråden i Norra Härene och Hofby.	
Nils och Maria Lybergs donationsfond.	D:o d:o inom Norra Härene socken.	Nils Lyberg, landbrukare, och Maria Lyberg.	1890 <sup>12/5</sup>	6	50	1,000	—	Skolorådet i Norra Härene.	
Sven Larssonska donationen.	Till kläder åt fattiga skolbarn inom Söne socken.	Sven Larsson, hemmansegare.	1897 <sup>24/3</sup>	9	50	1,000	—	Kyrkostämman i Söne.	
Lotta Henriksdotters donation.	D:o d:o.	Lotta Henriksdotter, enka.	1900 <sup>9/3</sup>	—	—	1,000	—	Kyrkorådet i d:o.	
Retzii d:o.	Till Tädene skola.	L. C. Retzius, prost.	1816 <sup>28/6</sup>	—	—	2,250	—	Skolorådet i Tädene och Trannum.	
Rådbergiska donationen.	Bidrag till underhåll af Rådbergiska flickskolan i Lugnäs.	Emanuel Rådberg, sjökaptän.	1859 <sup>17/12</sup>	—	300	5,000	—	D:o i Lugnäs.	
Rådbergiska stiftelsefonden för stenhuggarebarn.	Beklädnadsbidrag till fattiga stenhuggarebarn i Lugnäs.	Densamme.	1854 <sup>1/5</sup>	10	30	600	—	Kyrkorådet i d:o.	
Barakrubekassan.	Att främja barnundervisningen i Österplana och Kestad.	Ad. Fridmansson, kyrkoherde.	1863 <sup>12/7</sup>	—	10	256	—	Skolorådet i Österplana och Kestad.	
Doktor J. Colléns donationsfond.	Understöd till fattiga och värlartade skolbarn i Götene pastorat.	J. Collén, teol. doktor och lektor.	1877 <sup>21/4</sup>	50	100	2,000	—	Pastor i Götene.	
Carl Johanssons d:o.	Inköp af böcker åt fattiga skolbarn.	Carl Johansson, arrendator.	1874 <sup>2/3</sup>	15	8	150	—	Skolorådet i Holmestad.	
Siggelkowska undervisningsfonden.	Att understödja utfattiga barns undervisning i Österplana pastorat.	G. Siggelkow, kyrkoherde.	1819 <sup>19/11</sup>	—	25	306	—	D:o i Österplana och Kestad.	
v. Platenska donationen.	Fattiga barns understöd under skolgången.	B. v. Platen, excellens, grefve.	1847 <sup>1/3</sup>	—	—	936	—	Kyrkoherden i Venersnäs.	
Hallgrenska d:o.	»Skolan i Näs». Räknan användes på sätt skolstyrelsen pröfvar nyttigast.	A. Hallgren, handlande.	1853 <sup>8/9</sup>	—	—	1,000	—	D:o d:o.	
Maja Stina Andersdotters donation.	Understöd åt fattiga skolbarn under den tid de bevista folkskolan.	Maja Stina Andersdotter, piga.	1873 <sup>10/2</sup>	8	24	1,041	—	D:o i Särestads pastorat.	
Silfviska donationen.	Till bidrag för fattiga skolbarns underhåll.	Jonas Silfvius, kyrkoherde i Tun, prost.	1774 <sup>24/10</sup> 1775 <sup>15/3</sup>	80	15)	22,000	22,000	Kurator, skolstyrelsen i Tuns pastorat samt magasin föreståndaren.	15)
D:o d:o.	Till skolväsendet inom Tuns pastorat.	Densamme.	{ 1762 <sup>19/9</sup> 1766 <sup>30/7</sup>	—	—	33,000	30,000	Kurator jemte skolstyrelsen.	
Elsa Adlerstjernas och Bodholmska donationerna.	Till fattiga skolbarn.	Elsa Adlerstjerna och fru Bodholm.	Okändt.	—	—	98	—	Kyrkorådet i Trökörna.	
Kyrkoherde C. J. Smedbergs donation.	Vård och undervisning åt blinda, döfstamma, sinnesslöa och obotligt sjuka.	C. J. Smedberg, kyrkoherde.	1892 <sup>2/1</sup>	1	53	1,113	—	Presterskapet och kyrkovårdarne i Ryda pastorat.	
Thunbergiska donationen.	Till psalmböcker och katekeser åt fattiga barn, som kunna bäst läsa.	Prostinnan Helena Thunberg, född Beronius.	1810 <sup>22/3</sup>	—	12	243	243	Pastor och komminister i d:o.	
Gustaf Johanssons donation.	Till fattiga skolbarns underhåll under skolgången.	Gustaf Johansson, hemmansegare.	1882 <sup>28/12</sup>	—	25	500	—	Kyrkorådet i Naum.	
Ryda församlings d:o.	Premier till 2 skolbarn.	Ryda församling.	1894	2	7	140	—	Kyrkovårdarne i Ryda.	
Luthersfonden.	Inköp af Doktor Martin Luthers lilla katekes till fattiga skolbarn inom Skarstads pastorat.	Tillkommen genom kollekt.	1883 <sup>10/11</sup>	—	—	122	—	Svante Andersson i Klockaregården, Skarstad.	
Magnus Anderssons i Emtunga donationsfond.	Beklädnad af något fattigt skolbarn, som icke åtnjuter försörjning af fattigvården.	Magnus Andersson i Emtunga, hemmansegare.	1898 <sup>28/2</sup>	—	—	290	—	Skolorådet i Önum.	
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.									
Broddeliusska fonden.	Lönebidrag åt en lärarinna i sskola i Broddetorp.	J. L. Broddelius, grosshandl.	1863 <sup>9/7</sup>	2	25	500	—	Pastor och skolorådet.	
Finnerödja slöjdscolekassan.	Att åstadkomma för båda könen afpassad hushålls-, handarbets- och slöjdskola.	Ludvig Löfvenskiöld, doktor.	1885 <sup>27/1</sup>	—	165	5,011	—	Skolorådet och en särskild styrelse.	
Sylvéniska flickslöjdscolekassan.	Bidrag till lärarinna utöglug.	Fröknarna Charlotta, Emma och Laura Sylvén	1876 <sup>7/10</sup>	—	100	2,000	—	Skolorådet i Hjerpsås.	

Kjellberg-ska donationen.	Inköp af böcker till Tädene-Tranums sockenbibliotek.	J. A. Kjellberg, grosshandl.	1873 <sup>o</sup> / <sub>2</sub>	—	—	500	—	Skolrådet i Tädene och Tranum.	16)
Carllassonska d:o.	Befrämjande af praktisk slöjd m. m.	Anders Carlsson, kyrkovärd.	1885 <sup>o</sup> / <sub>11</sub>	9	133	3,050	—	D:o i Tengene.	
J. A. Kjellbergs donationsfond till Tädene slöjdskola.	Till undervisning i manlig och qvinlig slöjd.	J. A. Kjellberg, grosshandl.	1873 <sup>o</sup> / <sub>2</sub>	39	738	25,089	—	Slöjdscolestyrelsen.	
d) <i>Stiftelser för sjukvård.</i>									
Jonssonska fonden.	Att bekosta brunn- och badkurer för medellösa i Fägre.	E. Jonsson, gästgifvare.	1876 <sup>o</sup> / <sub>12</sub>	12	400	10,000	—	Kommunalnämnden i Fägre.	
Bergendahlska donationsfonden.	Understöd åt fattiga sinnes- och kroppssjuka.	L. Bergendahl, ryttmästare.	1871 <sup>o</sup> / <sub>10</sub>	—	—	5,000	—	Egaren af Ryholm, pastor och kommunalstämman ordförande i Beateberg.	
Invalidekassan.	Understöd åt fattige sjuka i Hömb.	Obekant.	Obekant.	7	42	835	—	Kommunalnämnden i Hömb.	
Arbetshuskassan.	D:o d:o.	D:o.	Obekant.	7	64	1,280	—	D:o i d:o.	
Kalkbrukskassan.	D:o åt sjuka kalkbruksarbetare vid Kaffås.	F. v. Essen, riksmarskalk.	1876 <sup>o</sup> / <sub>1</sub>	63	580	1,769	—	Kalkbruksinspektoren.	
Beckmanska gåfvo-fonden.	Beredande af nöjaktig läkare- och sjukvård åt fattiga sjuka inom Skånings-Åsaka socken.	Biskop A. F. Beckman och biskopinnan A. Beckman.	1882 i maj	20	150	3,009	—	Kyrkorådet i Skånings-Åsaka.	
Mörk-Liljenstolpeska donationsfonden.	Inköp af medikamenter för 2:ne sängliggande sjuka från Skärfs socken, som besväras af tärande sjukdom.	Auditör Mörk och fröken Liljenstolpe.	1804 <sup>o</sup> / <sub>11</sub> / <sub>30</sub> 1822 <sup>o</sup> / <sub>7</sub> / <sub>5</sub>	2	13	250	—	Pastor och kyrkoråd i Skärf.	
Malin Sofie Leijons sjukhjälp.	Till fattiga i Yllestads pastorat, som från lasarett utskrifvits såsom obotliga eller friska.	Fru Malin Sofie Leijon, född Natt och Dag.	1886 <sup>o</sup> / <sub>5</sub>	5	27	550	—	Pastor och kyrkovärdar.	
Ramsay-Arbinska donationsfonden.	Aflöning till barnmorska samt bidrag till fattigas sjukvård i Medelplana.	Axel von Arbin, kammarherre.	1857 <sup>o</sup> / <sub>10</sub>	21	365	10,494	—	Kommunalnämnden i Medelplana.	
D:o d:o.	Bidrag till fattigas sjukvård i Österplana.	D:o.	Obekant.	17	422	9,202	—	D:o i Österplana.	
D:o d:o.	D:o d:o i Fullösa.	D:o.	Obekant.	—	—	14,900	—	D:o i Fullösa.	
Kjellbergska donationen.	Läkarehjälp och medicin åt nödlidande i Tädene pastorat.	Jonas Kjellberg, godsegare, och hans hustru.	1892 <sup>o</sup> / <sub>4</sub>	16	84	2,267	—	Pastor i Tädene.	
Jacquette Du Rietz lasarett- och fattigförsörjningsinrättning vid Lundsbrunn.	Att åt 30 sjuka och fattiga personer vid inrättningen årligen lemna kostnadsfri vård, läkemedel, kost och läkarehjälp, medan de begagna bad och brunnsdrickning i 28 å 30 dagar.	Greffe Gustaf Piper, öfverstekammarjunkare m. m.	1816 <sup>o</sup> / <sub>9</sub>	33	2,472	62,295	9,020	Direktionen, bestående af landshöfdingen, biskopen, kyrkoherden i Husaby och två af K. M:t förordnade ståndspersoner.	
Fond för att bereda de å lasarettet vid Lundsbrunn intagna patienter fri och lämplig föda.	Framgår af namnet.	Brunnsgäster.	1875	—	—	9,488	—	D:o d:o.	
Anders Börjessons och Kajsa Erikssdotterns donation.	Understöd till sjuka behöfvande personer, som ej ligga fattigvården till last.	Anders Börjesson och Kajsa Erikssdotter.	1893 <sup>o</sup> / <sub>12</sub>	3	50	1,050	—	Kyrkovärdrarne i Södra Kedum.	
Anna Andreasdotterns d:o.	Att tilldelas en eller flera fattiga inom Södra Kedums socken, som behöfva läkarevård och bad.	Anna Andreasdotter, enka.	1898 <sup>o</sup> / <sub>7</sub>	—	—	1,650	—	Kyrkorådet i d:o.	
Minne af Konung Oscar II:s och Drottning Sofias silfverbröllopsdag den 6 juni 1882.	Vårdande af sinnesslöa, tillhörande länet.	Åtskilliga invånare inom länet.	1882 <sup>o</sup> / <sub>6</sub>	3	750	26,717	12,500	Landshöfdingen, biskopen, Landstingets ordförande och af dem utsedd styrelse.	
e) <i>Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Sjötörps sjuk- och begravningskassa.	Att lemna understöd till sjuka arbetare.	Varfdisponenten Sixten Groth.	1889 <sup>o</sup> / <sub>26</sub> / <sub>4</sub>	27	682	1,741	—	En styrelse af 5 medlemmar.	17)
Leksbergs arbetareförenings d:o.	Sjuk- och begravningshjälp.	Leksbergs sockens arbetare.	1892 <sup>o</sup> / <sub>11</sub>	14	276	521	—	D:o af 5 personer.	18)
Töreboda d:o.	D:o.	Töreboda arbetare.	1892 <sup>o</sup> / <sub>8</sub>	19	707	445	—	D:o d:o.	19)
Ullervads d:o.	D:o.	G. Hjellström, arbetare.	1882 <sup>o</sup> / <sub>12</sub> / <sub>3</sub>	11	125	979	—	D:o d:o.	20)
Torsö d:o.	D:o.	K. A. A. Hasselskog, kyrkoherde.	1896 <sup>o</sup> / <sub>1</sub>	15	177	941	—	D:o d:o.	21)
Forsviks bruks d:o.	D:o.	C. W. Palmér, bruksegare.	1867 <sup>o</sup> / <sub>11</sub>	23	632	5,833	—	Snickare Em. Larsson.	
Forsviks hundramannaförening.	D:o.	Forsviks arbetare.	1875 <sup>o</sup> / <sub>1</sub>	27	950	150	—	Edv. Leon. Lindegren.	
Ammunitionsfabrikens å Karlsborg sjuk- och begravningskassa.	D:o.	N. Osberg, styckjunkare.	1889 <sup>o</sup> / <sub>2</sub>	20	239	360	—	En styrelse af 3 personer.	22)
Karlsborgs sjukhjälpförening.	D:o.	F. Johansson, maskinist, m. fl.	1889 <sup>o</sup> / <sub>3</sub>	6	108	201	—	D:o d:o.	
Moholms arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o.	Medlemmar af Moholms arbetareförening.	1892 <sup>o</sup> / <sub>23</sub> / <sub>10</sub>	6	136	902	—	D:o af 5 d:o.	
Sjukföreningen Enighet i Rödesund.	D:o.	C. E. Helldén.	1893 <sup>o</sup> / <sub>4</sub>	—	—	208	—	Föreningens styrelse.	
Hjelpsamna vänner.	D:o till personer i Karlsborg och trakten deromkring.	Medlemmar af »lokaltemplet N:o 408 Var trofast».	1889	15	142	628	—	Föreningens ordförande, kassör och sekreterare.	23)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Sventorps sjukkassa.	Sjukhjälp.	—	1892 <sup>27</sup> / <sub>10</sub>	2	27	942	—	En styrelse af 10 personer.	24)
Kyrkefalla sjukhjulsförening.	D:o.	—	1892 <sup>28</sup> / <sub>9</sub>	29	390	1,390	—	D:o af 5 d:o.	25)
Gredbäcks d:o.	Sjuk- och begravningshjälp.	—	1898 <sup>31</sup> / <sub>3</sub>	17	140	303	—	D:o inom föreningen.	26)
Tidaholms hundramannaförening.	D:o.	P. A. Kjellén m. fl.	1882 <sup>12</sup> / <sub>10</sub>	43	1,480	2,973	—	D:o af 7 personer.	26)
Tidaholms allmänna sjuk- och begravningskassa.	D:o.	Delegarne.	1892 <sup>20</sup> / <sub>2</sub>	76	2,771	2,388	—	En vald styrelse.	27)
Habo hundramannaförening.	D:o i Habo.	Föreningsmedlemmar.	1893 <sup>4</sup> / <sub>4</sub>	25	612	1,575	—	En styrelse af 5 personer.	28)
Tunarps sjuk- och begravningskassa.	D:o.	Sven Berglund, godsegare.	1894 <sup>23</sup> / <sub>6</sub>	22	390	400	—	D:o af 6 ledamöter.	29)
Dintestorps d:o.	D:o till delegare i Sandhem och angränsande socknar.	Einar Gullander.	1899 <sup>9</sup> / <sub>4</sub>	8	42	353	—	För hvarje år vald styrelse.	30)
Floby 1:sta hundramannaförenings d:o.	Sjuk- och begravningshjälp.	Styrelsen.	1899 <sup>10</sup> / <sub>5</sub>	11	119	328	—	En styrelse af 5 medlemmar.	31)
Broddetorps d:o.	Understöd vid sjukdomsfall inom Broddetorps, Hornborga, Sätuna och Bolums socknar.	D:o.	1897 <sup>25</sup> / <sub>4</sub>	6	151	320	—	Styrelsen, som väljes för ett år.	32)
Årnäs d:o.	Sjuk- och begravningshjälp.	Årnäs arbetare.	1889 <sup>20</sup> / <sub>3</sub>	23	374	3,733	—	En styrelse af 5 personer.	33)
Lugnäs hundramannaförenings d:o.	D:o.	Stenarbetaren A. Kullberg, målaren G. Kjellberg m. fl.	1888 <sup>12</sup> / <sub>8</sub>	14	294	Brist 74	—	Föreningens ordförande.	34)
Österängs och Helledals skyddsförening.	Sjukhjälp åt föreningens medlemmar samt bidrag vid olycksfall å kreatur.	J. Kylberg, disponent.	1877 <sup>29</sup> / <sub>12</sub>	11	128	1,830	—	En styrelse af 5 personer.	35)
Laske härads sjukhjulsförening.	Sjukhjälp.	A. J. Hallberg, handlande.	1900 <sup>28</sup> / <sub>9</sub>	4	24	136	—	D:o d:o.	36)
f) Pensionsfonder.									
L. J. Carlanders lifräntefond.	Att bereda lifränta vid 55 års ålder åt tvenne medellösa barn årligen inom Ullervads kommun.	L. J. Carlander, gvarnegare.	1873 <sup>24</sup> / <sub>7</sub>	2	22	500	—	Kommunalnämnden i Ullervad.	37)
J. Lindbergs donation.	Till bostad och underhåll åt ålderstigna skollärare i Sandhem, som väl skött sitt kall, samt deras enkor.	J. Lindberg, godsegare.	1862 <sup>3</sup> / <sub>4</sub>	—	—	3,000	3,000	Skolrådet i Sandhem.	
Tuns invalidkassa.	Understöd åt i krig blesserade soldater eller stupades enkor och barn.	Tuns församling.	1812 <sup>28</sup> / <sub>11</sub>	—	—	155	—	Pastor och kyrkorådet eller kyrkovårdarne i Tuns pastorat.	
Jonas Olssons och hans hustrus från Ramsgården donationsfond.	Af räntan insattes årligen tio kronor i Skaraborgs läns lifränteanstalt åt fyra under året inom Segerstads socken födda flicka barn eller ofärdiga gossebarn af fattiga föräldrar.	Brita Andersdotter.	1873 <sup>17</sup> / <sub>7</sub>	—	—	508	—	Kommunalnämnden i Segerstad.	
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Camitzska grafkassan.	Underhåll af Camitzska grafvarna med dithörande vårdar och jernstaket.	Hugo, Axel och Nils Stedt samt brukspatron J. W. Camitz.	1879 <sup>28</sup> / <sub>7</sub>	—	24	976	—	Pastor och kyrkoråd i Finne-rödja.	38)
Billqvistska donationen.	Räntan tilldelas en ärbär brud.	Billqvist, fru.	Obekant.	1	12	233	—	Kyrkorådet i Ransberg.	
Bondeska grafkassan.	Underhåll af Bondeska grafkoret i Fägre kyrka; öfverskottet till Hallandsbergs och Säckestads fattige.	Gustaf Bonde, bergsråd.	1765 <sup>16</sup> / <sub>5</sub>	—	21	39)	—	Fattigvårdestyrelsen i Trästena.	
Kajsa Nilsdotters fond.	Halfva räntan till de fattige, halfva räntan till kyrkan i Visttorp.	Kajsa Nilsdotter, enka.	1885 <sup>10</sup> / <sub>11</sub>	3	5	200	—	Kyrkorådet i Visttorp.	
Prosten Carlssons minne.	Till fattiga samt till vård af donators graf.	Hilda Carlsson, född Sylvén, prostinna.	1881 <sup>25</sup> / <sub>8</sub>	3	12	492	—	Pastor i Hjalstad.	
Mittagska grafkassan.	Underhåll af kontraktsprosten d:r Mittags graf.	L. G. Mittags arvingar.	1858 <sup>3</sup> / <sub>5</sub>	—	—	50	—	Kyrkorådet i Norra Fogelås.	
Anderssonska donationen.	Familjegravens vård och kyrkans prydnad.	D:r Joh. Andersson, kollega.	1857 <sup>29</sup> / <sub>11</sub>	—	—	985	—	D:o d:o.	
Sparreska grafonden.	Grafplatsens vård och underhåll.	Grefve N. G. A. Sparre.	1860	—	50	1,282	—	D:o d:o.	
Brumbergska donationen.	Extra gudstjenster i Högstena sockenkyrka.	Nils Brumberg, skräddare-mästare.	1759 <sup>22</sup> / <sub>4</sub>	—	24	1,120	—	D:o i Högstena.	
Lokrantzka fonden.	Försköning af Gudhems kyrkogård.	J. G. Lokrantz sterbhus.	—	—	—	269	—	D:o i Gudhem.	
Hadelinska d:o.	Till Västlång socken.	Joh. Hadelin, assessor.	1734 <sup>3</sup> / <sub>3</sub>	—	—	1,530	—	Länstyrelsen.	
A. Petterssons donation.	Till Västlång kyrka.	A. Pettersson, hemmanägare.	1876 <sup>12</sup> / <sub>12</sub>	—	50	1,000	—	Pastor och kyrkovårdar	



Sahlbergiska donationen. D:o d:o.	Till Bjurbäcks kyrka. Till kapellpredikantens i Bjurbäck aflöning. D:o d:o.	And. Sahlberg, handlande. Densamme. Jakob Fock, landsböfding. Karl Göran Lilie på Näs. R. Sager, kammarherre, E. Sager, stallmästare.	1822 <sup>21/4</sup>	—	—	1,333	—	Kyrkorådet i Bjurbäck. D:o d:o.
Jakob Focks donation. Liljeska donationen. G. M. Sagers understödsfond.	Till obemedlade sjuka eller sådana, som lidit större förlust genom mistning af kreatur i Nykyrka, Sandhems, Habo, Bottnaryds, Mulserys och Bjurbäcks socknar. Till Dimbo kyrkas behof. Till julljus i Medelplana kyrka.		1797 <sup>1/8</sup> Okändt. 1878 <sup>9/2</sup>	— — 233	— — 850	1,333 200 167	— — 37,184	Ordföranden i Nykyrka kommunalnämnd med öfverinseende af Länsstyrelsen.
Millqvistska donationen. Hårdska ljusfonden.	Till Broby kommuns gemensamma behof.	A. J. Millqvist, godsegare. Jonas Andersson-Hård, torpare.	1880 <sup>15/11</sup> 1872 <sup>1/3</sup>	— —	— 10	2,677 231	— —	Kyrkorådet i Dimbo. D:o i Medelplana.
Johanssonska fonden.	Underhåll af 3 grafvar med grafvårdar och staket.	A. G. Johansson, landbrukare. Axel von Arbin, kammarherre.	1872 <sup>30/12</sup> 1857 <sup>13/10</sup>	— —	— 49	516 493	— —	Kommunalstyrelsen i Broby. Kommunalnämnden i Medelplana.
Ramsay-Arbinska graffonden.	Underhåll af grafvar samt understöd med återstoden af rüntan, sedan kapitalet uppgått till 1,000 kr., åt sjuka och behöfvande i Holmestads kommun.	C. O. M. Ekzell och C. L. Ekzell, landbrukare.	1895 <sup>18/9</sup>	—	—	761	—	Kyrkorådet i Holmestad.
Herman Johanssons och hans hustru Maria Jonsdotters fond. Ekebladskas grafkassan.	Bevarandet af alla i Sunnersbergs kyrka befintliga minnen af Ekebladskas, Silfverhjelmiska och Piperska familjerna samt underhåll af kyrkan.	Grefvinnan Louise Hamilton, född Piper.	1869 <sup>24/11</sup>	—	—	47	—	D:o i Sunnersberg. <sup>39)</sup>
Donationen »Fräls berättan af Häreneds Torpa». Enkan Maria Andersdotters donation. Kjellbergiska orgelkassan.	Underhåll af grefvinnan L. Hamiltons graf å Sunnersbergs kyrkogård. Till eldning i Gösaslunda kyrka. Till byggnad och underhåll af Tådene kyrkas orgel, till organistens aflöning samt för kyrkans prydnad och kyrkosångens höjande.	Grefvinnan Louise Hamiltons sterbhus. Maria Andersdotter, enka. J. Kjellberg, godsegare.	1883 <sup>29/11</sup> 1893 <sup>18/12</sup> 1832 <sup>25/5</sup>	— — —	5 15 —	312 300 19,870	300 — —	D:o d:o. <sup>40)</sup> D:o i Gösaslunda. D:o i Tådene.
Kjellbergiska grafkassan.	Till Håle och Tängs församlingars gemensamma kyrkas behof.	Grosshandlarne J. och J. A. Kjellberg. A. P. Särnmark, handlande, Lidköping.	1832 <sup>25/5</sup> 1873 <sup>5/2</sup> 1865 <sup>5/10</sup>	— — —	31 460	625 3,872	— —	D:o d:o. <sup>41)</sup> D:o i Håle.
Särnmarkska donationen.	Att tillhandahålla behöfvande personer råmaterialier till husslöjd.	Carl Wahrolin, kapten.	1856 <sup>24/11</sup>	—	—	2,109	—	Kommunalnämnden i Venersnäs.
Wahrolinska d:o. Starkska d:o.	Till i handverk skickliga ynglingar från Naums och Södra Kedums socknar.	A. P. Stark, smed, och h. h. Brita Katarina Forsdal.	1869 <sup>2/4</sup>	3	53	1,062	—	Kyrkovårdarne i Naum och Södra Kedum. Pastor i Trökörna.
Elsa Adlerstjernas donation. Sophie Löfvenskiölds, född Akerhjelm, uppfostrings-, aktningvärda mödrars och tjenares understödsfond. Flobergska donationen.	Till underhåll af Adlerstjernas och Langes grafkor samt en till Trökörna kyrka skänkt messkrud. Att dana skickliga tjenare, understödda fattiga, aktningvärda mödrar samt ålderstigna eller sjukliga tjenare i Skara stift. Reparation och underhåll af Floby kyrka.	Elsa Adlerstjerna, landshöfdingeenka. Ludvig Georg Teodor Löfvenskiöld, fil. doktor. Sven Floberg, guld- och silfverarbetare.	1768 <sup>6/9</sup> 1880 <sup>11/12</sup> 1830 <sup>23/7</sup>	— 38 —	— 1,000 600	— 148,500 12,000	— — —	Direktion af sex ledamöter, utsedda af Domkapitlet i Skara. Kyrkoherden i Floby.
De la Gardieska grafkassan.	Vidmakthållande af de De la Gardieska grafvarna i Varnhems klosterkyrka.	Elisabet Oxenstierna, grefvinna.	1719 <sup>9/5</sup>	—	772	154,864	41,340	Pastor och kyrkovårdar i Varnhem.
		Summa	—	3,224	37,096	1,058,375	153,668	

B. I Mariestads stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Sorbonska donationen.	Understöd åt pauvres honteux och uppfostran af fattiga barn, intill dess de fyllt 16 år.	J. H. Sorbon, handlande och rådman.	1851 <sup>1/2</sup>	21	1,351	30,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.
G. Northmans donationsfond.	Understöd åt pauvres honteux.	Georg Northman, handlande.	1851 <sup>10/10</sup>	15	248	7,620	—	Kyrkoherden och borgmästaren.
Carl Petter Bergmans d:o.	Till hjälp och biträde åt ålderstigna ståndspersoner eller fader- och moderlösa barn ur nämnda klass.	Carl Petter Bergman, handl.	1861 <sup>20/6</sup>	5	250	5,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Flybergiska fonden.	Uppfostran af fattiga barn i Mariestad, synnerligen fader- och moderlösa.	Olof Flyberg, garfvare.	1796 <sup>5/10</sup>	48	1,734	48,905	47,300	Kyrkoherden och komministern i Mariestad, som äro dess disponenter.
---------------------	---	-------------------------	----------------------	----	-------	--------	--------	---

c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.

C. J. Malmstens premiefond.	Till en lärjunge i 5:te klassen af Mariestads läroverk, hvilken erhållit högsta betyget i matematik.	C. J. Malmsten, landsböfding.	1880 <sup>1/1</sup>	1	25	1,016	—	Läroverkskollegium.
Knös-Carlénska premiefonden.	Till en eller flera lärjungar vid läroverket.	N. Carlén, kontraktsprost.	1891	1	10	271	—	Inspektor och läroverkskollegium.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Gustaf Löfvenskiölds stipendiifond.	Till tre lärjungar vid läroverket.	Gustaf Löfvenskiöld, fil. d:r.	1870 <sup>25/5</sup>	3	76	1,833	—	Läroverkskollegium.	
Carl Petter Bergmans d:o.	Till två lärjungar vid d:o.	Carl Petter Bergman, handlande.	1861 <sup>20/6</sup>	2	215	5,467	—	D:o.	
Sundquistiska stipendiifonden.	D:o d:o.	A. L. Sundquist.	1874 <sup>7/8</sup>	2	94	2,140	—	Läroverkets inspektör och kollegium.	
Hultströmska d:o.	Till två lärjungar i 4:e och 5:te klasserna vid läroverket, hvilka jemte vitsord om berömlig flit och mycket godt uppförande hafva högsta betyget i ett eller nüst högsta i tre af klassens läroämnen.	C. R. Hultström, rektor.	1882	1	25	1,150	—	Rektor och läroverkskollegium.	
Ludvig och Gustaf Löfvenskiölds museifond.	Att förkofra samlingarna vid Mariestads zoologiska museum och bereda föreståndaren för detsamma ersättning för hans besvär.	Ludvig Löfvenskiöld, doktor.	1880 <sup>11/12</sup>	—	—	6,200	—	Läroverkskollegium jemte stadsfullmäktige.	
Bröderna Rudbergs stipendiifond.	Stipendier åt en eller två lärjungar i läroverkets 4:e eller 5:te klass.	August Rudberg, kyrkoherde.	1897 <sup>25/8</sup>	—	—	114	—	Läroverkskollegium.	42)
Mariestads hushålls- och fattigfliekskola.	Flickskola för barn af fattiga invånare i Mariestad, med särskild uppgift att bilda dugliga och värdiga tjenstgömmor.	Mademoiselle Beata Bruun.	1844 <sup>1/1</sup>	—	350	12,468	—	En direktion af 24 damer och 2 herrar.	
d) <i>Stiftelser för sjukvård.</i>									
Carl Gustaf Sundströms gåfvomedel.	Till tre obotligt sjuka, behöfvande handlande eller enkor efter handlande och handverkare eller andra fattiga.	C. G. Sundström, handlande.	1869 <sup>2/8</sup>	3	150	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Gustaf Löfvenskiölds fond.	Till 2 frisångar å Mariestads lasarett, den ena för pauvres honteux, den andra för andra fattiga.	Gustaf Löfvenskiöld, fil. d:r.	1877 <sup>9/10</sup>	1	54	9,718	—	Lasarettsdirektionen.	
Charles Emil Löfvenskiölds d:o.	Till 2 frisångar å d:o.	Charles Emil Löfvenskiöld, arkitekt.	1881 <sup>9/8</sup>	8	275	10,500	—	D:o.	
Augusta Löfvenskiölds d:o.	Frisång å d:o.	Augusta Löfvenskiöld.	1885 <sup>1/6</sup>						
Salomon Löfvenskiölds d:o.	D:o d:o.	Salomon Löfvenskiöld, hofmarskalk.	1888 <sup>5/12</sup>						
Mariestads lasarettsfond för tillfällig hjälp.	Till gåfvor i penningar eller persedlar åt fattiga, som vårdas å lasarettet eller kurhuset, förnämligast då de derifrån utskrifvas, såsom hjälp under den tid, då krafterna ännu ej äro fullt återställda.	Josefine Sager, f. Schönherr, R. Sager, kammarherre, och E. Sager, hofstallmästare.	1880 jan.	18	280	7,593	—	D:o.	
Bergatorpsfonden.	Pension åt smärtsamt och långvarigt lidande, obotligt sjuke, företrädesvis af bildad samhällsklass.	Charles Emil Löfvenskiöld, arkitekt.	1885 juni	2	250	5,317	—	D:o.	
e) <i>Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Mariestads arbetareförening.	Sjuk- och begravningshjälp.	A. Sandström, stationsförest.	1870 <sup>9/10</sup>	36	837	4,878	—	En styrelse af 5 föreningsmedlemmar.	43)
Hundramannaföreningen.	D:o d:o.	—	1881 <sup>27/3</sup>	30	1,165	1,202	—	D:o af 9 personer.	44)
Goodtemplars i Mariestad sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Goodtemplare i Mariestad.	1883 <sup>1/4</sup>	11	351	95	—	D:o d:o.	45)
Katrinefors bruksarbetares d:o.	D:o d:o.	Bruksarbetare.	1894 <sup>17/6</sup>	123	2,857	4,386	—	D:o af 5 ledamöter.	46)
f) <i>Pensionsfonder.</i>									
Borgerskapets i Mariestad enskilda pensionskassa.	Understöd åt behöfvande borgare, deras enkor och barn.	Borgerskapet.	1849 <sup>27/10</sup>	18	902	29,952	—	Stadens 24 äldste.	
			Summa	—	303	11,999	209,825	47,300	
C. I Skara stad.									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Sibergska fonden.	Understöd till fattiga enkor.	A. Siberg, superkarg.	1811 <sup>12/8</sup>	32	500	10,000	—	Stadens magistrat och presteskap.	

Spindlerska fonden.	Understöd till medellösa borgarecnor.	G. Spindler, tomteägare.	1868 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	10	128	2,600	—	5 af stadsfullmäktige utsedde borgare.
Alfred Lauréns understödsfond.	Understöd till fattiga näringsidkares enkor och barn.	J. E. Laurén, rådmän.	1892 <sup>22</sup> / <sub>8</sub>	12	480	10,000	—	3 af stadsfullmäktige utsedde och 2 af fattigvårdsstyrelsens ledamöter.
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.								
H. K. H. Prins Gustafs förening för vård af värlösa barn.	Vård och uppfostran åt värlösa och vanvårdade barn mellan 9 och 16 år.	Herman Gyllenhaal, president, m. fl.	1847 <sup>12</sup> / <sub>4</sub>	6	360	15,030	—	En styrelse af 5 personer.
c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.								
Rosellska stipendiifonden.	Understöd åt lärjungar vid Skara läroverk.	J. Rosell, kyrkoherde.	1737 <sup>2</sup> / <sub>6</sub>	1	30	303	—	Skara domkapitel.
Hofviska d:o.	D:o d:o.	G. Hof, lektor.	1765 <sup>24</sup> / <sub>5</sub>	1	24	250	250	D:o.
Abelinska d:o.	D:o d:o.	C. Abelin, inspektor.	1765 <sup>1</sup> / <sub>9</sub>	7	39	917	—	D:o.
Bjerkensiska d:o.	D:o d:o.	E. Viktorin, enka.	1770 <sup>2</sup> / <sub>12</sub>	1	12	143	143	D:o.
Brissmanska d:o.	D:o d:o.	H. Brissman, enka.	1773 <sup>11</sup> / <sub>8</sub>	20	58	1,079	329	D:o.
Lugnerska d:o.	D:o d:o.	A. Lugner, domkyrkosysselman.	1774 <sup>2</sup> / <sub>4</sub>	2	12	250	—	D:o.
Setterbergska d:o.	D:o d:o.	J. Setterberg, kollega.	1778 <sup>25</sup> / <sub>5</sub>	2	13	275	150	D:o.
Öjebomska d:o.	D:o d:o.	A. E. Öjebom, enka.	1779 <sup>27</sup> / <sub>4</sub>	2	9	182	—	D:o.
Hagelbeckska d:o.	D:o d:o.	M. Hagelbeck, enka.	1784 <sup>25</sup> / <sub>2</sub>	4	24	475	—	D:o.
A. Winbomska d:o.	D:o d:o.	A. Winbom, kyrkoherde.	1796 <sup>23</sup> / <sub>6</sub>	—	—	167	—	D:o.
Billmarkska d:o.	D:o d:o.	J. Billmark, professor.	1797 <sup>2</sup> / <sub>9</sub>	5	21	500	—	D:o.
Morellska d:o.	Understöd åt studerande vid Uppsala universitet och åt en adjunkt vid Skara läroverk.	P. Morell, rektor.	1805 <sup>23</sup> / <sub>7</sub>	6	192	4,150	—	D:o.
Thunbergska fonden.	Understöd åt lärjungar vid Skara läroverk.	H. Thunberg, f. Beronius.	1806 <sup>16</sup> / <sub>1</sub>	10	27	500	500	D:o.
Heutzellska d:o.	D:o d:o.	J. Heutzell, handlande.	1806 <sup>1</sup> / <sub>3</sub>	8	286	6,600	—	D:o.
Thunberg-Beroniska d:o.	D:o d:o.	H. Thunberg, f. Beronius.	1810 <sup>22</sup> / <sub>8</sub>	7	164	2,475	2,475	D:o.
Siggelkowska d:o.	D:o d:o.	G. Siggelkow, prost.	1812 <sup>22</sup> / <sub>3</sub>	2	110	2,550	—	D:o.
Rydbergska d:o.	D:o d:o.	M. Rydberg, handlande.	1813 <sup>8</sup> / <sub>9</sub>	2	164	3,600	—	D:o.
Scherpingska d:o.	D:o d:o.	E. Scherping, enka.	1813 <sup>30</sup> / <sub>12</sub>	2	148	3,050	—	D:o.
Ottomiuska d:o.	D:o d:o.	J. Ottonius, aktuarie.	1816 <sup>20</sup> / <sub>7</sub>	3	32	750	—	D:o.
Jungbladiska d:o.	D:o d:o.	B. Jungblad, prost.	1818 <sup>12</sup> / <sub>6</sub>	3	209	4,500	—	D:o.
J. Winbomska d:o.	D:o d:o.	J. Winbom, professor.	1819 <sup>7</sup> / <sub>9</sub>	1	23	500	—	D:o.
Weidmanska d:o.	D:o d:o.	Th. Weidman, biskop.	1825 <sup>9</sup> / <sub>8</sub>	1	35	750	—	D:o.
Landblomska d:o.	D:o d:o.	L. Landblom, prestman.	1826 <sup>25</sup> / <sub>4</sub>	4	92	2,000	—	D:o.
Flobergska d:o.	D:o d:o.	S. Floberg, guldsmed.	1834 <sup>16</sup> / <sub>9</sub>	2	104	2,250	—	D:o.
Posseska d:o.	D:o d:o.	C. H. Posse, excellens.	1839 <sup>28</sup> / <sub>6</sub>	2	93	2,000	—	D:o.
Anderssonska d:o.	D:o d:o.	J. Andersson, fil. mag.	1857 <sup>26</sup> / <sub>5</sub>	3	189	3,896	—	D:o.
Lars Svenssonska d:o.	D:o d:o.	Lars Svensson, bonde.	1861 <sup>11</sup> / <sub>2</sub>	1	46	1,000	—	D:o.
Forssbladiska stipendiifonden.	Understöd åt teologie studerande vid Uppsala och Lunds universitet, som utgått från Skara läroverk.	L. Forssblad, prost.	1869 <sup>2</sup> / <sub>3</sub>	—	—	2,120	—	D:o.
Collénska d:o.	D:o d:o.	J. Collén, teol. doktor.	1871 <sup>4</sup> / <sub>1</sub>	2	138	3,182	—	D:o.
Norénska d:o.	Understöd åt lärjungar vid Skara läroverk.	A. Norén, auditör.	1873 <sup>7</sup> / <sub>4</sub>	1	72	1,500	—	D:o.
Stipendium Johanneum.	D:o d:o.	J. A. Butsch, biskop.	1874 <sup>23</sup> / <sub>12</sub>	1	85	2,000	—	D:o.
Stipendium Lundbladianum.	D:o d:o.	Densamme.	—	1	85	2,000	—	D:o.
J. G. Carléns stipendium.	D:o d:o.	Emelie Flygare-Carlén.	1876 <sup>9</sup> / <sub>7</sub>	1	146	3,000	—	D:o.
J. Colléns humaniorafond.	D:o d:o.	J. Collén, teol. doktor.	1877 <sup>21</sup> / <sub>4</sub>	2	126	3,000	—	D:o.
Kjernerska fonden.	D:o d:o.	Densamme.	—	2	165	4,000	—	D:o.
Wollinska stipendiifonden.	D:o d:o.	M. C. Wollin, mamsell.	1869 <sup>14</sup> / <sub>9</sub>	12	2,090	46,005	—	Läroverkskollegium.
Alanderska d:o.	D:o d:o.	P. G. Alander, rektor.	1873 <sup>8</sup> / <sub>7</sub>	2	150	3,000	—	D:o.
Fagerströmska d:o.	D:o d:o.	F. E. Fagerström, lektor.	1876 <sup>17</sup> / <sub>1</sub>	—	—	3,750	—	D:o.
Liedbeckska d:o.	D:o d:o.	Anna Lisa Liedbeck, fröken.	1878 <sup>21</sup> / <sub>11</sub>	8	1,300	25,000	—	D:o.
H. K. H. Hertig Carls stipendiifond.	D:o d:o.	H. M. Konung Oscar II.	1880 <sup>18</sup> / <sub>5</sub>	1	200	4,785	—	D:o.
Berger-Frödingska stipendiifonden.	D:o d:o.	A. C. Berger, född Fröding, fru.	1881 <sup>14</sup> / <sub>9</sub>	—	—	10,000	10,000	D:o.
Hultströmska d:o.	D:o d:o.	C. S. Hultström, rektor.	1882 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	1	45	1,000	—	D:o.
Hedvallska d:o.	D:o d:o.	J. P. Hedvall, hofrättskommisarie.	1890 <sup>20</sup> / <sub>6</sub>	2	90	2,000	—	D:o.
von Haugwitzska d:o.	D:o d:o.	D. och C. v. Haugwitz, fröknar.	1893 <sup>9</sup> / <sub>12</sub>	3	278	6,000	—	D:o.
Sandgrenska d:o.	D:o d:o.	F. A. Sandgren, handlande.	1894 <sup>12</sup> / <sub>12</sub>	1	40	1,020	—	D:o.
Thorinska d:o.	D:o d:o.	A. Thorin, kollega.	1896 <sup>6</sup> / <sub>11</sub>	44	900	20,000	—	D:o.
Badbassifonden.	Beredande af fria bad åt d:o.	A. F. Beckman m. fl.	1845 <sup>2</sup> / <sub>8</sub>	—	—	3,811	—	D:o.
e) Sjuk- och begravningskassor.								
Skara handverksförenings sjuk- och understöds-kassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Stadens handverkare.	1870 <sup>24</sup> / <sub>1</sub>	20	110	2,039	—	En styrelse af 5 handverkare.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelseas namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkningsgr.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Skara arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Föreningsmedlemmar.	1877 10/8	7	169	5,076	—	En styrelse af 5 personer.	
Skara goodtemplars d:o d:o.	D:o.	D:o.	1892 8/8	16	256	1,843	—	D:o d:o.	
Skara hundramannaförenings d:o d:o.	D:o.	D:o.	1892 9/8	9	143	1,197	—	D:o af 6 d:o.	
f) Pensionsfonder.									
Skara handelsförenings pensionskassa.	Understöd åt behöfvande handelsidkare samt deras enkör och barn.	Stadens handlande.	1868 21/7	1	240	8,707	—	En styrelse af 6 personer.	
Frondeiska fonden.	D:o åt fattiga prestdöttrar.	J. Frondell, prost.	1803 17/8	5	68	1,867	—	Skara domkapitel.	
Cleanderska d:o.	D:o d:o.	N. Cleander, prost.	1818 20/1	6	162	3,314	—	D:o.	
Jungbladiska d:o.	D:o åt behöfvande prestenkör och otjenstbara prestmän.	B. Jungblad, prost.	1832 9/5	3	135	3,000	—	D:o.	
Butschska d:o.	D:o åt behöfvande prestenkör.	J. A. Butsch, biskop.	1874 23/12	3	288	6,000	—	D:o.	
Kjerneriska d:o.	D:o åt d:o och prestdöttrar.	C. Kjerner, prost.	1877 16/8	2	120	3,000	—	D:o.	
Collénska d:o.	D:o d:o d:o.	J. Collén, teol. doktor.	1877 21/4	2	120	3,000	—	D:o.	
Skara stifts enke- och pillkassa.	D:o åt enkör och oförsörjda barn efter aflidna prestmän.	Fr. Berger, komminister.	1885 7/7	2	100	2,574	—	D:o.	
Luthska fonden.	D:o åt faderlösa, ogifta, fattiga prestdöttrar.	Joh. Luth, enka.	1886 11/1	9	900	22,325	—	D:o.	
Wennerholmska d:o.	D:o åt fattiga prestdöttrar.	L. Wennerholm, enka.	1887 9/12	1	53	1,000	—	D:o.	
Prestdottersfonden.	D:o d:o.	Samanskott af stiftets presterskap.	—	9	450	11,562	—	D:o.	
Treprocentsfonden.	D:o d:o.	D:o d:o.	—	2	43	950	—	D:o.	
			Summa	—	343	12,891	307,369	13,847	
D. I Lidköpings stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Sundholms-Ekebladiska donationen.	Räntan utdelas i allmän fattigvård.	Mamsell A. M. Sundholm och grefvinnan E. M. Ekeblad.	1821 28/4	—	—	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Bergmanska d:o.	D:o d:o.	Carl Bergman, handlande.	1861 30/6	—	—	1,500	—	D:o.	
Kylanderska donationsfonden.	Af räntan utdelas i medio af juni och december 25 kronor till hvardera af 12 torftiga enkör eller föräldralösa fruntimmer i Lidköping öfver 50 år af borgare- och den arbetande klassen.	M. Kylander, apotekare.	1866 22/12	11	433	10,000	—	Borgmästare och råd samt pastor i Lidköping.	
A. W. Vinbergs donationsfond.	Understöd åt pauvres honteux i Lidköping, årligen utsedda af stadens borgmästare, pastor och stadsfullmäktiges ordförande.	A. W. Vinberg, kamererare.	1888 17/6	31	2,390	57,132	—	Drätselkammaren.	47)
A. E. Lidbecks stiftelse.	Bespisning af gamla fattiga inom Lidköping den 3 december, stiftarinnsans begravningsdag.	Mamsell A. E. Lidbeck.	1878 21/11	100	125	2,500	—	Fattigvårdsstyrelsen under stadsfullmäktiges uppsigt.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Lidköpings barnhus.	Föräldralösa barns vård och uppfostran.	Grefve Magnus Gabriel De la Gardie.	1675 7/8	49	1,904	4,965	—	Borgmästaren och kyrkoherden samt en syssloman.	48)
Lidbeckska slöjdskolefonden.	Bidrag för uppehållande af en slöjdskola för barn inom staden.	Fröken A. E. Lidbeck.	1875 29/12	—	—	8,000	—	En af stadsfullmäktige tillsatt styrelse.	49)
Lidbeckska stiftelsen.	Af räntan användas 2/3 såsom premier åt folkskolebarn och 1/3 såsom bidrag till kläder åt fattiga folkskolebarn.	D:o.	1878 21/11	51	227	5,000	—	Skolstyrelsen och lärarne under stadsfullmäktiges uppsigt.	
Lidköpings räddningshem.	Uppfostringsanstalt för barn, som blifvit för brott sakfälda eller eljest visat sig vanartiga och ej inom eget hem kunna erhålla vård och kristlig uppfostran.	D:o.	1878 21/11	19	11,506	435,231	130,823	En styrelse af fem personer.	50)

Fröken Charlotta Pählman baruhusfond. Schongska donationsfonden.	Till behöfvande barn, till dess de kunna försörja sig sjelfva. Räntan utdelas årligen till de fattigaste och mest vältartade barn i Lidköpings folkskola.	Fröken Charlotta Pählman. J. P. Schoug, grosshandlare.	1877 <sup>22</sup> / <sub>12</sub> 1879 <sup>9</sup> / <sub>12</sub>	3 10	143 25	3,000 500	— —	Kyrkorådet. Skolorådet.	
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Lidrothska donationen.	Förbättrande af lärarnes vid Lidköpings läroverk löner.	Anders Lidroth, grosshandl.	1769 <sup>2</sup> / <sub>10</sub>	2	30	500	—	Drätselkammaren.	
Tollska d:o.	Premier åt en eller flera lärjungar vid allmänna läroverket.	Carl Gustaf Toll.	1802 <sup>7</sup> / <sub>19</sub>	1	1	25	—	Rektor, borgmästare och pastor.	
Apelqvist-Mellinska d:o.	D:o åt några flitiga och behöfvande lärjungar vid d:o.	J. F. Mellin, rektor, och J. P. Apelqvist, komminister.	1802 <sup>12</sup> / <sub>12</sub>	1	4	100	—	Pastor och borgmästare.	
Ekströmska d:o.	Af räntan erhåller rektorn 100 kronor och en kollega 100 kronor. Återstående räntebeloppet utdelas till premier åt lärjungar vid läroverket.	Henrik Ekström, grosshandlare och kallarmästare	1842 <sup>10</sup> / <sub>2</sub>	3	205	4,500	—	Kyrkorådet.	
Rektor Nils Wennerstens donation.	Löneförbättring till tjänstgörande kollega skolse eller andre läraren vid läroverket.	Nils Wennersten, rektor.	1846 <sup>12</sup> / <sub>8</sub>	—	—	6,000	6,000	Kyrkoherden, komministern, rektorn, stadsläkaren och apotekaren i Lidköping.	<sup>51)</sup>
Kjernerska donationen.	Räntan utdelas till tre lärjungar vid d:o.	Constans Kjerner, prost.	1867 <sup>1</sup> / <sub>5</sub>	3	18	300	—	Läroverkskollegium.	
Werner-Wennbergska d:o.	Räntan utdelas årligen till någon eller några lärjungar vid d:o.	H. Werner, teckningslärare, E. O. Wennberg, handl.	1877 <sup>13</sup> / <sub>4</sub>	4	6	100	—	D:o.	
Lidbeckska stiftelsen.	Understöd åt tio vältartade och behöfvande lärjungar vid d:o, helst af stiftarinnaus slägt.	Fröken A. E. Lidbeck.	1878 <sup>21</sup> / <sub>11</sub>	10	470	10,000	—	D:o.	
Lidbeckskapremiedonationen.	Premium för en fattig lärjunge af stadens handelsklass vid d:o.	Densamma.	›	—	—	100	100	Rektor.	<sup>52)</sup>
Lidbeckska väf- och arbets-skolan.	Att lemna unga qvinnor undervisning i väfnad och qvinnlig slöjd.	Densamma.	›	14	800	24,309	—	Drätselkammaren.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Kylanderska donationsfonden.	Räntan å 13,000 kronor tillfaller lasarettsläkaren i lönetillägg och d:o å 4,000 kronor användes till uaderhåll å lasarettet af fattiga sjuka från Lidköpings stad.	M. Kylander, apotekare.	1864 <sup>11</sup> / <sub>3</sub>	1 4	710 277	13,000 5,617	—	Lasarettsdirektionen.	
Richertska d:o.	Icke någon särskild bestämmelse, men stiftarens brorson har i skrifvelse uttalat den önskan, att sjuk-säng måtte lemnas åt fattiga från grannskapet af Trufve.	J. G. Richert, expediti- onssekreterare.	1864 <sup>27</sup> / <sub>7</sub>	1	14	2,838	—	D:o.	
Lidbeckska stiftelsen.	Räntan å 4,000 kronor användes till kostnadsfri vård å lasarettet af en obemedlad person från staden eller landet.	Fröken A. E. Lidbeck.	1878 <sup>21</sup> / <sub>11</sub>	3	220	4,006	—	D:o under stadsfullmäktiges tillsyn.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Lidköpings arbetareförening.	Sjuk- och begravningshjelp.	I. Hultstrand.	1868 <sup>10</sup> / <sub>3</sub>	1	7	1,453	—	Af delegarne vald styrelse.	<sup>53)</sup>
Lidköpings handverkare hundramannaförening.	D:o.	F. O. Landin m. fl.	1877	44	1,775	2,034	—	D:o d:o.	<sup>54)</sup>
Allmänna sjukkassan vid Lidköpings tändsticksfabrik.	Sjukhjelp.	V. Lundmarker, disponent.	1886	200	780	1,170	—	Disponenten vid fabriken.	<sup>55)</sup>
Tändsticksfabriksarbetarnes sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	—	1890 <sup>17</sup> / <sub>4</sub>	29	607	793	—	Af delegarne vald styrelse.	<sup>56)</sup>
Lidköpings mekaniska arbetare d:o.	D:o.	C. G. Hallgren.	1876 <sup>7</sup> / <sub>4</sub>	27	589	530	—	D:o d:o.	<sup>57)</sup>
Enigheten.	D:o.	—	1887 <sup>2</sup> / <sub>10</sub>	19	720	1,343	—	D:o d:o.	<sup>58)</sup>
Bikupan.	D:o.	C. Westerstähl m. fl.	1891 <sup>18</sup> / <sub>1</sub>	21	465	924	—	D:o d:o.	<sup>59)</sup>
Goodtemplarlogen De la Gardies sjuk- och begravningskassa.	D:o.	And. Lindh m. fl.	1897	24	298	477	—	D:o d:o.	<sup>60)</sup>
Friheten.	D:o.	G. Mellgren m. fl.	1899	7	71	599	—	D:o d:o.	<sup>61)</sup>
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Chölerska donationsfonden.	Räntan anslås till två fattiga flickor öfver 20 år af preteständs- eller borgareföräldrar, hälften till hvardera.	Mamsell Petronella Chöler.	1851 <sup>7</sup> / <sub>2</sub>	2	194	4,000	—	Kyrkorådet.	
D:o d:o.	Samma ändamål.	Densamma.	1867 <sup>13</sup> / <sub>5</sub>	2	100	2,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
A. P. Särnummarks pensionsfond.	Understöd åt s. k. bättre klassens obemedlade, äldre eller bräckliga och välfredade personer tillhörande Lidköping.	A. P. Särnumark, handlande, och h. h. Carolina Sofia Särnumark, f. Härnqvist.	1865 <sup>5</sup> / <sub>10</sub>	17	1,600	31,014	—	Stadsfullmäktige.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Lidköpings köpmannafond.	Räntan utdelas åt aktningvärda och behöfvande medlemmar af köpmannaståndet eller deras närmaste anhöriga.	Lidköpings handels societet.	1873 1/5	3	300	8,643	—	Stadsfullmäktige.	62)
Fröken Fika Lidbecks donationsfond.	Räntan tillfaller ett ogift, obemedladt, välfrejdadt fruntimmer inom Lidköping i dess lifstid.	Fröken Fika Lidbeck.	1874 12/1	1	82	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Lidbeckska stiftelsen.	Understöd åt gamla, fattiga och sjuka mamseller, som äro födda och bosatta eller längre tid varit bosatta i Lidköping, helst af handelsklassen och med företrädesrätt för personer af stiftarinnans släkt.	Fröken A. E. Lidbeck.	1878 21/11	20	2,275	68,465	63,200	Stadsfullmäktige.	63)
D:o d:o.	Räntan af 2,000 kronor användes till understöd åt fyra gamla fattiga enkor af handverksklassen i Lidköping och räntan af 450 kronor åt två gamla sedesamma tjenstepigor i samma stad.	Densamma.		6	123	2,450	—	Kyrkoherden under stadsfullmäktiges uppsigt.	
Bokhållarnes understödsfond.	Pensioner och tillfälliga understöd åt välfrejdade, behöfvande män eller kvinnor, som i fem år varit handelsbiträden eller kontorister i Lidköping och der äro boende samt mantalsskrifna, äfvensom deras efterlemnade make, maka eller barn men med företräde för dem, som ej drivit affär för egen räkning.	Understödsförbundet Unionen.	1899 1/7	1	120	8,987	—	Stadsfullmäktige.	64)
Summa			—	745	29,614	736,605	200,123		

E. I Sköfde stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Rådbergiska fonden.	Understöd åt fattiga.	Th. Rådberg, handlande.	1853 1/10	56	150	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Sparschiöldska d:o.	D:o d:o.	C. E. Sparschiöld, fröken.	1861 28/9	—	—	1,000	—	D:o.	
Edgrenska d:o.	D:o d:o.	P. A. Edgren, f. d. fälliläkare, och hans fru Sofie Edgren.	1886 18/9	13	135	3,000	—	D:o.	
Sylvénska d:o.	D:o åt pauvres honteux.	O. Sylvén, doktor, och hans fru Emelia Sylvén, född Grönvall.	1890 22/2	5	200	5,000	—	Drätselkammaren.	
Winbergiska d:o.	D:o d:o.	A. W. Winberg, kamererare.	1890 i april	17	460	10,000	—	D:o.	65)
Reenstiernska d:o.	D:o d:o.	H. Reenstierna, enkefru.	1892 2/4	7	210	4,300	—	D:o.	
Haugwitzska stiftelsen.	Att bereda hem åt äldre ogifta kvinnor af tjänande klassen.	D. och Ch. von Haugwitz, fröknar.	1893 7/12	6	180	19,023	7,500	En komité, i hvilken kyrkoherden i Sköfde är ordförande.	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Jultomtarne.	Beklädnad vid jultid åt fattiga barn.	Samhällsmedlemmar.	—	30	674	7,700	—	En styrelse.	
--------------	---------------------------------------	--------------------	---	----	-----	-------	---	--------------	--

c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.

Backmanska stipendiifonden.	Stipendium åt välartad lärjunge vid läroverket.	J. Backman, f. d. godsförvaltare.	1876 20/10	1	14	400	—	Rektor och läroverkskollegium.	
Justus Colléns stipendiifond.	Räntan utdelas i tre lika lotter till tre mindre be-medlade ynglingar med god flit, goda seder och goda vitsord om kunskaper inom de två öfversta klasserna vid läroverket.	Justus Collén, teol. doktor.	1877 21/4	3	45	1,000	—	D:o.	
Gust. Aug. von Haugwitz d:o.	Till högst 6 obemedlade, begäfvade, välartade och till Sköfde stads sambälle hörande lärjungar.	D. och C. von Haugwitz, fröknar.	1893 7/12	6	270	6,000	—	D:o.	
Pariserkörfonden.	Premium åt en lärjunge vid läroverket.	Åtskilliga samhällsmedlemmar.	1878 2/8	1	10	381	—	Sköfde läroverkskollegium.	66)

Knut Essellii stipendiifond.	Till lärjungar vid läroverket, som utmärkt sig för flit och skicklighet i sina studier samt godt uppförande.	Knut Esselius, Ingeniör.	1876 <sup>21</sup> / <sub>3</sub>	1	5	100	—	Sköfde läroverkskollegium.	
Föreningsjubileifonden.	Premium åt lärjungar vid läroverket.	Samhällsmedlemmar.	1861 <sup>4</sup> / <sub>11</sub>	6	21	502	—	D:o.	67)
Doktorinnan Edgrens donation.	Löneförhöjning åt lärariorna vid Rickertska skolan eller premier åt skicklig lärjunge derstädes.	Doktorinnan Sophie Edgren.	1886 <sup>10</sup> / <sub>3</sub>	1	50	1,000	—	En styrelse.	
d) <i>Stiftelser för sjukvård.</i>									
J. E. Lundgrens fond.	Understöd åt åldriga sjukliga tjenare.	J. E. Lundgren, f. d. gross-handlare.	1888 <sup>10</sup> / <sub>4</sub>	11	225	5,000	—	Drätselkammaren.	
Erlandssonska fonden.	D:o åt fattiga sjuka i Sköfde.	Th. Erlandsson, doktorinna.	1890 <sup>23</sup> / <sub>12</sub>	1	90	2,000	—	D:o.	
Sköfde sparbanks understödsfond för fattiga sjuka.	D:o d:o.	Sparbankens hufvudmän.	1890 <sup>28</sup> / <sub>4</sub>	39	214	5,000	—	Sköfde sparbanks styrelse.	
Skaraborgs läns sjukhem.	Vård och underhåll af fattiga, obotligt sjuka från Skaraborgs län.	Gäfvor och donationer af åtskilliga personer.	1898 <sup>22</sup> / <sub>4</sub>	11	4,883	99,546	—	En styrelse af 5 personer.	
e) <i>Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Sköfde mekaniska verkstads arbetares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Johan Grönvall & C:o.	1871 <sup>1</sup> / <sub>7</sub>	62	1,310	4,038	—	Sköfde mekaniska verkstads bolags styrelse.	68)
Sköfde arbetareförenings d:o.	D:o.	Personer ur borgareklassen.	1871	10	139	2,153	—	En styrelse af 9 personer.	69)
Sköfde allmänna sjuk- och begravningshjelpsförening.	D:o.	D:o ur arbetsklassen.	1885	10	223	954	—	D:o af 5 d:o.	70)
Sköfde blåbandsförenings sjuk- och begravningskassa.	D:o.	Blåbandsföreningen.	1890 <sup>19</sup> / <sub>7</sub>	23	377	655	—	Sköfde blåbandsförenings styrelse.	71)
Sköfde handverks- och industriförenings d:o.	D:o.	Föreningen.	1885 <sup>23</sup> / <sub>11</sub>	3	52	1,021	—	Föreningens d:o.	72)
Sköfde goodtemplars d:o.	D:o.	Medlemmar af goodtemplarorden »Thor».	1882 <sup>27</sup> / <sub>10</sub>	9	68	132	—	En styrelse af 7 personer.	73)
f) <i>Pensionsfonder.</i>									
Lewinska fonden.	Pension åt behöfvande borgare, f. d. borgare och deras enkor.	C. Lewin, f. d. borgmästare.	1842 <sup>18</sup> / <sub>8</sub>	1	25	500	—	Drätselkammaren.	
Betjeningens vid Sköfde vattenkuraanstalt pensionskassa.	D:o åt betjeningen vid nämnda anstalt.	Badsällskapet 1870.	1870 <sup>20</sup> / <sub>7</sub>	9	505	12,872	—	En styrelse af 3 personer.	
			Summa	—	342	10,538	196,277	7,500	
F. I Falköpings stad.									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Hjortska donationskassan.	Understöd åt sådana välfredade personer inom samhället, förnämligast inom borgaresiåndet, som äro i behof af hjelp, men ej anses tillhöra egentliga fattigvården.	Mamsell Benta Katarina Hjort.	1868 <sup>15</sup> / <sub>10</sub>	11	655	13,800	—	Styrelse af 5 personer.	
Alfred Lauréns understödsfond.	D:o åt sådana fattiga näringsidkares enkor och barn, hvilka icke åtnjuta fattigunderstöd.	J. E. Laurén, rådman.	1892 <sup>24</sup> / <sub>8</sub>	10	500	10,000	—	Stadsfullmäktige.	
Linnarssonska donationen.	D:o åt samhällets mindre väl lottade.	G. Linnarsson, prost.	1871 <sup>8</sup> / <sub>3</sub>	1	45	539	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
b) <i>Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Hjortska donationen.	Årliga räntan utdelas till två de mest behöfvande skolbarn.	L. J. Hjort, rådman.	1866 <sup>27</sup> / <sub>11</sub>	2	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
d) <i>Stiftelser för sjukvård.</i>									
Falköpings lasarettfond för tillfällig hjelp.	Understöd åt obemedlade sjuka under konvalescenttiden efter utskrifningen från lasarettet.	Fru J. Sager, f. Schönherr, R. Sager, kammarherre, E. Sager, hofstallmästare.	1873 <sup>30</sup> / <sub>3</sub>	79	551	12,946	—	Lasarettsdirektionen.	
Ryfors bruks frisångar.	Fri lasarettsvård för underhåfvande från Ryfors bruk.	R. Sager, kammarherre, och E. Sager, hofstallmästare.	1895 <sup>10</sup> / <sub>1</sub>	5	131	5,000	—	D:o.	
Gudhems härads d:o.	D:o för personer inom Gudhems härad, som ej åtnjuta fattigunderstöd och med företrädesrätt från Segerstads, Stenstorps, Dala och Sjögerstads pastorat samt Ljunghems och Edåsa socknar.	Person, som intill sin död önskar vara okänd.	1894 <sup>3</sup> / <sub>10</sub>	—	—	6,064	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1900		7. Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	8. Värde af fastigheter, tillhörande stiftelsen vid årets slut. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Joh. Erik Lauréns donationsfond.	Understöd åt sådana fattiga sjuka inom samhället, som icke åtnjuta fattigunderstöd.	J. E. Laurén, rådman.	1892 <sup>24</sup> / <sub>8</sub>	—	—	9,700	—	Stadsfullmäktige.	
e) Sjuk- och begravningskassor.									
Falköpings sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	J. Söderlund.	1875 <sup>16</sup> / <sub>9</sub>	37	643	1,465	—	Styrelse af 5 personer.	74)
Falköpings 100-mannaför- enings d:o.	D:o.	J. Silfvén.	1887 <sup>16</sup> / <sub>9</sub>	23	586	1,109	—	D:o af 7 d:o.	75)
Sällskapet Enighetens d:o.	D:o.	Sällskapet Enigheten.	1892 <sup>30</sup> / <sub>10</sub>	5	63	325	—	D:o af 5 d:o.	76)
Falköpings 2:a 100-mannaför- enings d:o.	D:o.	E. Högberg.	1896 <sup>2</sup> / <sub>12</sub>	22	728	1,036	—	D:o af 7 d:o.	77)
J. A. Forss personals d:o.	D:o.	J. A. Forss.	1897 <sup>27</sup> / <sub>3</sub>	70	1,281	877	—	D:o af 5 d:o.	78)
Falköpings fasta brandkårs d:o.	D:o.	Nils Johnson.	1897 <sup>8</sup> / <sub>12</sub>	10	236	202	—	D:o d:o.	79)
Vestergötlands allmänna lif- försäkringsförening.	Understöd åt afliden medlems efterlevande anhöriga.	N. Eriksson, m. fl.	1895 <sup>18</sup> / <sub>2</sub>	13	7,273	14,017	—	Styrelse med säte i Falkö- ping.	80)
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Falköpings handtverksför- ening.	Att verka för näringarnes befrämjande inom staden.	J. A. From.	1880 <sup>6</sup> / <sub>9</sub>	—	—	162	—	Styrelse af 8 personer.	
			Summa	—	288	12,717	77,742	—	
G. I Hjo stad.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Granströmska stiftelsen.	Understöd åt ärliga, fattiga borgare eller borgare- enkor eller till behöfvande borgarbarns upp- fostran.	O. Granström, kopparslagare.	1858 <sup>12</sup> / <sub>3</sub>	5	84	1,415	—	Magistraten, kyrkoherden och drätselkammarens ordfö- rande.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Sediga barns fond.	Att årligen utdela fullständig beklädnad till ett an- tal sediga och fattiga barn.	Onämnd person.	1876 <sup>2</sup> / <sub>10</sub>	18	106	1,769	—	Drätselkammaren, borgmästa- ren och kyrkoherden.	
Abraham Jachæi donations- fond.	Årlig tillökning af skollärares lön med 75 kr. och årlig utdelning af 15 kr. till premier eller inköp af böcker åt flitiga och sediga ynglingar i Hjo skola.	Abraham Jachæus.	1832 <sup>6</sup> / <sub>8</sub>	7	75	2,492	—	Skolrådet i Hjo stad.	81)
Wigholmska donationen.	Tillökning af lärarnes vid Hjo pedagogi löner.	J. Wigholm, rådman.	1843 <sup>20</sup> / <sub>12</sub>	—	90	1,825	—	D:o d:o.	81)
Magister J. Anderssons dona- tionsfond.	Premier och understöd åt deraf förtjenta behöfvande lärjungar vid Hjo pedagogi.	Magister J. Andersson, Lund.	1857 <sup>20</sup> / <sub>3</sub>	—	153	3,854	—	D:o d:o.	81)
Förhoppningarnes fond.	Räntan utdelas årligen till sådana från skolan ut- gående ynglingar, som genom redlighet, flit och förvärfvade kunskaper gjort sig af uppmuntran och understöd förtjenta.	Medlemmar af Hjo samhälle.	1861 <sup>5</sup> / <sub>6</sub>	—	21	888	—	D:o d:o.	81)
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.									
Hjo stads slöjdskola för flickor.	Att bereda tillfälle till undervisning i husslöjd.	D:o och medlemmar af Hjo samhälle.	{ 1857 <sup>26</sup> / <sub>3</sub> } { 1873 <sup>10</sup> / <sub>8</sub> }	43	550	13,064	—	Skolrådet jemte af staden utsedd styrelse.	
e) Sjuk- och begravningskassor.									
Hjo arbetareförenings sjuk- och begravningskassa	Att vid sjukdoms- och dödsfall medlemmarna emel- lan tilldela sjuk- och begravningshjälp.	Flera stiftare.	1888 <sup>12</sup> / <sub>2</sub>	33	534	995	—	Styrelse af 9 personer.	82)



t) Pensionsfonder.

Hjo—Stenstorps jernvägs-personals understöds-kassa. Understöds- och pensionsfonden vid Hjo vattenkuranstalt.

Understöd till personer, som tillhört eller tillhört Hjo—Stenstorps jernvägsaktiebolags personal. Tillfälligt understöd eller listidspension åt personer, hvilka varit eller äro såsom betjente vid Hjo vattenkuranstalt antagna, äfvensom tillfälligt understöd åt fattiga.

Hjo—Stenstorps jernvägsaktiebolag. Badgäster vid Hjo vattenkuranstalt.

1889	—	—	5,187	—
1891 <sup>18/8</sup>	26	564	5,186	—
Summa	—	132	2,177	36,675

En styrelse af 4 ledamöter. <sup>82)</sup>  
En af badsällskapet i Hjo vald styrelse af 3 personer. <sup>84)</sup>

A n m ä r k n i n g a r:

<sup>1)</sup> Donationen utgöres af en frälseränta från hemmanet Höra Stommen. — <sup>2)</sup> Kapitalet inestår i Hinderstorps egendom. — <sup>3)</sup> Stiftelseurkunden förkommen. Stiftelsen förekommer i räkenskaperna från och med 1861. — <sup>4)</sup> I utdelningen ingå 8 tunnor korn och i stiftelsens kapitalvärde 200 tunnor korn och 50 tunnor råg. — <sup>5)</sup> Afkastningen har gått till skolkassan. — <sup>6)</sup> För räntorna uppköpes råg och utdelas dagligen bröd till fattiga barn under skoltiden. — <sup>7)</sup> I kapitalet ingår värdet af 2·25 hl. råg. — <sup>8)</sup> Afkastningen har gått till skolkassan. — <sup>9)</sup> Af frälseräntan af hemmanet Fårtoorp i Öttums socken äro donerade 10 kronor årligen. — <sup>10)</sup> Den ursprungliga stiftelseurkunden är af d. 3/8 1803, då Arvid Floberg, guld- och silfverarbetare, donerade 4,000 kronor till en folkskola i Floby, hvilken summa sedan ökades af Sven Floberg. — <sup>11)</sup> Donationen utgöres af en frälseränta från hemmanet Höra Stommen. — <sup>12)</sup> Donationshandlingar saknas. Stiftelsen förekommer i räkenskapen från och med 1864. — <sup>13)</sup> Af afkastningen hafva 50 kr. användts till slöjdskola. — <sup>14)</sup> Donationen utgöres af en frälseränta. — <sup>15)</sup> Utdelningen har utgjorts af spanmål, sill och skodon. — <sup>16)</sup> Röntan å 2,500 kr. användes till befrämjande af praktisk slöjd, röntan å 300 kr. till understöd åt fattiga barn, röntan å 100 kronor till inköp af testamenten, röntan å 100 kr. till underhåll af testators graf, röntan å återstående 50 kr. tillfaller kyrkan. — <sup>17)</sup> År 1900 inflöto i delegareafgifter 667 kr. — <sup>18)</sup> D:o 291·40 kr. — <sup>19)</sup> D:o 734·25 kr. — <sup>20)</sup> D:o 114·90 kr. — <sup>21)</sup> D:o 305·50 kr. — <sup>22)</sup> D:o 154·50 kr. — <sup>23)</sup> D:o 150 kr. — <sup>24)</sup> D:o 124 kr. — <sup>25)</sup> D:o 140·20 kr. — <sup>26)</sup> D:o 1,572 kr. — <sup>27)</sup> D:o 1,572 kr. — <sup>28)</sup> D:o 660 kr. — <sup>29)</sup> D:o 408 kr. — <sup>30)</sup> D:o 195 kr. — <sup>31)</sup> D:o 231·62 kr. — <sup>32)</sup> D:o 150·70 kr. — <sup>33)</sup> D:o 400 kr. — <sup>34)</sup> D:o 225 kr. — <sup>35)</sup> D:o 70 kr. — <sup>36)</sup> D:o 225·25 kr. — <sup>37)</sup> Fastigheten är utarrenderad för skolkassans räkning. — <sup>38)</sup> Stiftelsen har ingen fond men ränta af hemmanet Hvalstadberg. — <sup>39)</sup> Kassan har ingen grundfond, men har en årlig inkomst af värdet af en tunna råg, som enligt markegång erlägges af hemmanet Backa i Sunnersbergs socken. — <sup>40)</sup> Donationen utgöres af en frälseränta från hemmanet Häreneds Torpa. — <sup>41)</sup> Hvad af röntan ej åtgår för grafvarna lägges till kyrkokassan. — <sup>42)</sup> Fonden är stald på tillväxt. — <sup>43)</sup> År 1900 inflöto i delegareafgifter 783 kr. — <sup>44)</sup> D:o 1,108·40 kr. — <sup>45)</sup> D:o 376·67 kr. — <sup>46)</sup> D:o 3,092·41 kr. — <sup>47)</sup> Understöd från fonden må för ett år ej öfverstiga 150 kr. till en person. Kapitalet utgjorde ursprungligen 55,000 kr. Af afkastningen har stiftaren föreskrifvit, att 7 namngifna personer, af hvilka 4 numera adidit, under sin listid skola erhålla lifränta till uppgifna belopp. — <sup>48)</sup> Fonden uppe-

hålles af till barnhuset anslagen kronotonde utgörande 103 tunnor 18 kappar jemte kollekt från en del församlingar i Lidköpings och Barne fögderier. Genom anstaltens försorg vårdas och uppfostras barnen, intill dess de uppnått 16 års ålder. — <sup>49)</sup> Fonden utgöres af 5,000 kronor enligt gåfvobref den 29 december 1875 och 3,000 kr. enligt testamente den 21 november 1878. — <sup>50)</sup> Af styrelsen utses två af stadsfullmäktige i Lidköping, en af biskopen i Skara, en af Konungens Befallningshafvande och en af Landstinget i Skaraborgs län. — <sup>51)</sup> Donationen utgöres af lägenheten Kristinelund om 176·79 ar, och afkastningen här af utgör utdelning. — <sup>52)</sup> Donationen utgöres af en trädgård, som utarrenderas för läroverkets räkning; vanligen utdelas 15 kr., men år 1900 måste arrendet användas till uppsättande af inhägnad kring bemälda trädgård. — <sup>53)</sup> År 1900 inflöto i delegareafgifter 69 kr. — <sup>54)</sup> D:o 1,569·61 kr. — <sup>55)</sup> D:o 880 kr. — <sup>56)</sup> D:o 632·60 kr. — <sup>57)</sup> D:o 221·28 kr. — <sup>58)</sup> D:o 739·50 kr. — <sup>59)</sup> D:o 490·40 kr. — <sup>60)</sup> D:o 254·75 kr. — <sup>61)</sup> D:o 451·94 kr. — <sup>62)</sup> Fonden har under perioden ökat genom gåfva af 4,000 kr. från okänd gifvare. — <sup>63)</sup> Donationen utgöres af tomtorna nr 7 och 8 i gamla staden; utdelningen sker af årliga hyresafgiften. — <sup>64)</sup> Så länge stiftarne lefva, ega endast de eller deras anhöriga rätt till understöd, oberoende af bostadsorten. — <sup>65)</sup> Fonden är öfverlemnad af utredningsmännen i hans bo, hofrättsrådet G. I. Korsell och borgmästaren E. Hedenstierna, hvilka egt att disponera öfver öfverskott i boet. — <sup>66)</sup> Fonden är bildad till minne af Uppsala studentsångförenings pariserköras besök i Sköfde den 15 juli 1878. — <sup>67)</sup> Fonden gifven för firandet af 50-årsdagen af Sveriges och Norges förening. — <sup>68)</sup> År 1900 inflöto i delegareafgifter 851·43 kr. — <sup>69)</sup> D:o 221·15 kr. — <sup>70)</sup> D:o 236·25 kr. — <sup>71)</sup> D:o 340·40 kr. — <sup>72)</sup> D:o 158 kr. — <sup>73)</sup> D:o 70·25 kr. — <sup>74)</sup> D:o 824·50 kr. — <sup>75)</sup> D:o 947·77 kr. — <sup>76)</sup> D:o 148·96 kr. — <sup>77)</sup> D:o 1,033·50 kr. — <sup>78)</sup> D:o 1,167 kr. — <sup>79)</sup> D:o 148·50 kr. — <sup>80)</sup> D:o 11,565·65 kr. — <sup>81)</sup> Fonden är på grund af kungl. brefvet den 9 november 1894 öfverlemnad till skolrådet i Hjo stad, som har att årligen inom maj månad till Domkapitlet insända redovisning för röntan af fonden, hvilken ej får till sitt kapital förminska. Räntheinkomsten har användts till premier åt folkskolebarn, aflöningar, ljus, ved och skolmateriel. — <sup>82)</sup> År 1900 inflöto i delegareafgifter 491·90 kr. — <sup>83)</sup> Fonden tillfördes år 1900 378·19 kr., som utgjordes dels af jernvägspersonalen för försumlighet ådömda plikter, dels af försäljningen af höslåttern vid jernvägen och dels af under året upplupna räntor. — <sup>84)</sup> Tillskott från badsällskapets basar den 14 juli 1900 1,080·96 kr.

